T.C. SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

SERKA KALKINMA AJANSI DEVELOPMENT AGENCY

2022 YILI ÇALIŞMA PROGRAMI

TRA2 Bölgesi

Ağrı | Iğdır

Ardahan | Kars

İçindekiler

KISALTMALAR 6
YÖNETİCİ ÖZETİ 8
1.GİRİŞ 10
2.SONUÇ ODAKLI PROGRAMLAR 12
2.1. TURİZM DESTİNASYONLARININ GELİŞTİRİLMESİ VE MARKALAŞMASI SONUÇ ODAKLI PROGRAMI (TSOP) 12
2.1.1.Amaç 12
2.1.2.Arka Plan ve Müdahale Gerekçesi 12
2.1.3. Sonuç ve Çıktı Hedefleri 14
2.1.4. Proje ve Faaliyetler 19
2.1.4.1. Araştırma, Analiz ve Programlama 19
a. Ağrı Dağı ve Çevresi Turizm Master Planı ve Fizibiliteleri 19
b. Karavan Kamp Alanlarının Oluşturulmasına Yönelik Fizibilite Raporu 21
c. TSOP Sektör Analiz Raporu 21
2.1.4.2. İşbirliği ve Koordinasyon Faaliyetleri 22
a. TSOP Yönetim Faaliyetleri 22
2.1.4.3. Kapasite Geliştirme Faaliyetleri 23
a. Otellerde Gizli Müşteri Uygulaması 23
b. Hediyelik Eşya Prototip Çalışmaları 23
2.1.4.4.Tanıtım ve Yatırım Destek 24
a. TRA2 Medya Tanıtım ve Rota Belirleme Turu 24
b. Uluslararası Ağ ve Organizasyon Çalışmaları 26
c. Serhat'ı Keşfet: Bölgesel Tanıtım Organizasyonları 27
d. Kısa Film, Belgesel ve Animasyon Yarışması 31
e. Yurt İçi Teknik İnceleme Ziyaretleri 31
2.1.4.5. Ajans Destekleri 32
a. TSOP Güdümlü Proje 32
b. TSOP Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı-07 (KÖA-07) 32
c. TSOP Genç Girişimcilere Yönelik Mali Destek Programı 33
d. TSOP Fizibilite Destek Programı 34
e. TSOP Teknik Destek Programı 34
2.1.4.6. AB ve Diğer Dış Kaynaklı Projeler 35
a. Tarihi Kimliğiyle Kars Kenti Projesi 35
b. TSOP AB ve Diğer Dış Kaynaklı Fonlara Yönelik Proje Üretilmesi 36
2.1.4.7. Diğer Proje ve Faaliyetler 36

a. Ebu'l Menuçehr Camii'nin Rölöve, Restitüsyon ve Restorasyon Projelerinin Hazırlanması 36
2.1.5. Program Süresi ve Zaman Planlaması 37
2.1.6. Yönetim ve Koordinasyon Düzenlemeleri 38
2.1.7. İzleme ve Değerlendirme 38
2.2. KIRSAL EKONOMİNİN GELİŞTİRİLMESİ SONUÇ ODAKLI PROGRAMI (KSOP) 39
2.2.1. Amaç 39
2.2.2. Arka Plan ve Müdahale Gerekçesi 39
2.2.3.Sonuç ve Çıktı Hedefleri 41
2.2.4.Proje ve Faaliyetler 45
2.2.4.1. Araştırma, Analiz ve Programlama 45
a. KSOP Sektör Analiz Raporu 45
b. Ardahan Ballı Bitki Florası Araştırması 47
c. Ardahan ve Kars Tıbbi Bitkilerinin Araştırılması Çalışması 47
d. TRA2 Bölgesi Yöresel Ürün Haritası Çalışması 48
2.2.4.2.İşbirliği ve Koordinasyon Faaliyetleri 49
a. KSOP Yönetim Faaliyetleri 49
2.2.4.3. Kapasite Geliştirme 49
a. Kooperatifçilik Atölyesi 49
b. Arıcılık İşletmelerinin Kapasitelerinin Geliştirilmesi 50
c. Kadın Kooperatiflerine Yönelik Mentörlük Faaliyeti 51
d. Yöresel Ürünlerin Üretiminin ve Kırsal İstihdamın Artırılması Faaliyeti 52
2.2.4.4.Tanıtım ve Yatırım Destek 52
a. Yöresel Ürün Şenlikleri 52
2.2.4.5. Ajans Destekleri 55
a. KSOP Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı-07 (KÖA07) 55
b. KSOP Genç Girişimcilere Yönelik Mali Destek Programı 56
c. KSOP Fizibilite Destek Programı 56
d. KSOP Teknik Destek Programı 57
2.2.4.6. AB ve Diğer Dış Kaynaklı Projeler 57
a. AB ve Diğer Dış Kaynaklı Fonlara Yönelik Proje Üretilmesi 57
2.2.5. Program Süresi ve Zaman Planlaması 58
2.2.6. Yönetim ve Koordinasyon Düzenlemeleri 59
2.2.7. İzleme ve Değerlendirme 59
2.3.İMALAT SANAYİNİN GELİŞTİRİLMESİ VE İSTİHDAMIN ARTIRILMASI SONUÇ ODAKLI PROGRAMI (İSOP) 60

2.3.1.Amaç 60
2.3.2.Arka Plan ve Müdahale Gerekçesi 60
2.3.3 Sonuç ve Çıktı Hedefleri 64
2.3.4. Proje ve Faaliyetler 69
2.3.4.1. Araştırma, Analiz ve Programlama 69
a. İSOP Sektör Analiz Raporu 69
b. TRA2 Bölgesi OSB ve KSS'lerin Altyapı Durumları ve İhtiyaç Analizi ..... 69_Toc99446635
c. Mesleki Eğitim Çalıştayı 69
2.3.4.2. İşbirliği ve Koordinasyon 70
a. İSOP Yönetim Faaliyetleri 70
b. Sanayici-Mezun Buluşmaları 71
c. Ortaöğretim ve Yükseköğretim Öğrencilerine Dönük Staj Programı 71
2.3.4.3. Kapasite Geliştirme 72
a. Mesleki ve Teknik Eğitim Usta-Çırak Buluşmaları 72
b. İstihdam Garantili Eğitim Programı 72
c. KOBİ'lere Yönetim Danışmanlığı Faaliyeti 73
d. Dış Ticarette Uzmanlaşma Eğitimleri ve Danışmanlık Faaliyetleri 74
2.3.4.4. Tanıtım ve Yatırım Destek 74
2.3.4.5. Ajans Destekleri 75
a. İSOP Güdümlü Proje 75
b. İSOP Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı-07 (KÖA-07) 75
c. İSOP Genç Girişimcilere Yönelik Mali Destek Programı 76
d. İSOP Fizibilite Destek Programı 77
e. İSOP Teknik Destek Programı 77
2.3.4.6. AB ve Diğer Dış Kaynaklı Projeler 77
a. İSOP AB ve Diğer Dış Kaynaklı Fonlara Yönelik Proje Üretilmesi 77
2.3.5. Program Süresi ve Zaman Planlaması 78
2.3.6. Yönetim ve Koordinasyon Düzenlemeleri 79
2.3.7. İzleme ve Değerlendirme 79
3. Kurumsal Faaliyetler 80
3.1. Proje ve Faaliyetler 81
3.1.1. Araştırma, Analiz ve Programlama 81
a. İş Yükü Analizi 81
3.1.2. İşbirliği ve Koordinasyon 81
a. Yönetim Kurulu Organizasyonları 81
b. Kalkınma Kurulu Organizasyonları 81

c. Ajans Personeline Yönelik Toplantılar 82
3.1.3. Kapasite Geliştirme 82
a. Ajans Personelinin Uzmanlaşmasının Sağlanması 82
b. Ajans Personeline Yönelik Eğitimler 83
c. İnsan Kaynaklarına İlişkin Faaliyetler 84
d. Personel Performans Yönetim Sistemi Faaliyetleri 84
e. İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmet Alımı 85
3.1.4. Tanıtım ve Yatırım Destek 85
a. Ajans Tanıtım, İletişim ve Görünürlük Faaliyetleri 85
3.1.5. Diğer Proje ve Faaliyetler 86
a. Tedarik Faaliyetleri 86
4. YEREL KALKINMA FIRSATLARI 86
4.1. Ülke Masaları Oluşturulması Çalışması 86
4.1.1. Amaç 86
4.1.2. Arka Plan ve Müdahale Gerekçesi 86
4.1.3. Sonuç ve Çıktı Hedefleri 87
4.1.4. Diğer Ajans/Kurum Faaliyetleriyle Koordinasyon 87
4.1.5. İzleme ve Değerlendirme 88
4.2. Özel Sektör Yatırım Konuları İçin Ön Fizibilite Çalışmaları 88
4.2.1. Amaç 88
4.2.2.Arka Plan ve Müdahale Gerekçesi 88
4.2.3. Sonuç ve Çıktı Hedefleri 89
4.2.4. Diğer Ajans/Kurum Faaliyetleriyle Koordinasyon 89
4.2.5. İzleme ve Değerlendirme 89
4.3. 2022 Yılı Bölgesel Kalkınma Yatırım ve İşbirliği Forum/Fuarı 89
4.3.1. Amaç 89
4.3.2. Arka Plan ve Müdahale Gerekçesi 90
4.3.3. Sonuç ve Çıktı Hedefleri 90
4.3.4. Diğer Ajans/Kurum Faaliyetleriyle Koordinasyon 90
4.3.5. İzleme ve Değerlendirme 90
4.4. Yatırım Ortamı Tanıtımı ve Lobi Faaliyetleri 91
4.4.1. Amaç 91
4.4.2. Arka Plan ve Müdahale Gerekçesi 91
4.4.3. Sonuç ve Çıktı Hedefleri 91
4.4.4. Diğer Ajans/Kurum Faaliyetleriyle Koordinasyon 91
4.4.5. İzleme ve Değerlendirme 91

4.5. Bölgesel Dış Ekonomik İşbirliği Potansiyelinin Geliştirilmesi Çalıştayı 91
4.5.1.Amaç 91
4.5.2.Arka Plan ve Müdahale Gerekçesi 92
4.5.3.Sonuç ve Çıktı Hedefleri 92
4.5.4.Diğer Ajans/Kurum Faaliyetleriyle Koordinasyon 92
4.5.5.İzleme ve Değerlendirme 92
4.6. TRA2 Bölgesi Sosyal Girişimcilik Zirvesi 93
4.6.1. Amaç 93
4.6.2.Arka Plan ve Müdahale Gerekçesi 93
4.6.3.Sonuç ve Çıktı Hedefleri 93
4.6.4.Diğer Ajans/Kurum Faaliyetleriyle Koordinasyon 93
4.6.5.İzleme ve Değerlendirme 94
5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME 94
EKLER 96

KISALTMALAR

AB	:Avrupa Birliği
CUGP	:Çalışan ve Üreten Gençler Programı
DAİB	:Doğu Anadolu İhracatçılar Birliği
DAKA	:Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı
DAP	:Doğu Anadolu Projesi
DAP BKİ	:Doğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi
DDK	:Devlet Denetleme Kurulu
GPD	:Güdümlü Proje Desteği
IPA	:AB Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı
İSOP	:İmalat Sanayinin Geliştirilmesi ve İstihdamın Artırılması Sonuç Odaklı Programı
İDB	:İzleme ve Değerlendirme Birimi
İŞKUR	:Türkiye İş Kurumu
KAGM	:Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü
KAYS	:Kalkınma Ajansları Yönetim Sistemi
KOBİ	:Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme
KOSGEB	:Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KSOP	:Kırsal Ekonominin Geliştirilmesi Sonuç Odaklı Programı
KSS	:Küçük Sanayi Sitesi
KUZKA	:Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı
MDP	:Mali Destek Programı
NACE	:Avrupa Topluluğunda Ekonomik Faaliyetlerin İstatistiki Sınıflaması
OSB	:Organize Sanayi Bölgesi
SERKA	:Serhat Kalkınma Ajansı
SGK	:Sosyal Güvenlik Kurumu
SOP	:Sonuç Odaklı Program
STK	:Sivil Toplum Kuruluşu
SYB	:Sonuç Odaklı Program Yönetim Birimi
TEKNOFEST	:Havacılık, Uzay ve Teknoloji Festivali
TD	:Teknik Destek
TCDD	:Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demir Yolları
TGA	:Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı
TİM	:Türkiye İhracatçılar Meclisi
TOBB	:Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TSOP	:Turizm Destinasyonlarının Geliştirilmesi ve Markalaması Sonuç Odaklı Programı
TSO	:Ticaret ve Sanayi Odası
TRA2 Bölgesi	:Kars, Ardahan, Iğdır, Ağrı illerini kapsayan Düzey 2 Bölgesi
TÜBİTAK	:Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜRSAB	:Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği
UDEMY	:Yetişkinlere ve Öğrencilere Yönelik Bir Çevrim İçi Öğrenme Platformu
UNESCO	:Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
YDO	:Yatırım Destek Ofisi
YHB	:Yönetim Hizmetleri Birimi
YKF	:Yerel Kalkınma Fırsatları

Tablo Listesi

1- Turizm SOP (TSOP) Çıktı Göstergeleri

2- Turizm SOP (TSOP) Sonuç Göstergeleri

3- Turizm SOP (TSOP) Faaliyetleri

4- TSOP Faaliyet Takvimi

5- Kırsal SOP (KSOP) Çıktı Göstergeleri

6- Kırsal SOP (KSOP) Sonuç Göstergeleri

7- Kırsal SOP (KSOP) Faaliyetleri

8- KSOP Faaliyet Takvimi

9- İmalat SOP (İSOP) Çıktı Göstergeleri

10- İmalat SOP (İSOP) Sonuç Göstergeleri

11- İSOP Faaliyetleri

12- İSOP Faaliyet Takvimi

13- Kurumsal Faaliyetler Çıktı Göstergeleri

14- Hizmet İçi Eğitim Faaliyetleri

15- Yerel Kalkınma Fırsatları Faaliyetleri

YÖNETİCİ ÖZETİ

Serhat Kalkınma Ajansı, 4 no.lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde öngörüldüğü üzere, gerçekleştirmekte olduğu çalışmalar ile Ağrı, Ardahan, Iğdır ve Kars illerinden oluşan TRA2 Bölgesi'nin kalkınması yolunda önemli bir aktör olarak görevini sürdürmektedir. Ajans, faaliyetlerine başladığı 2011 yılından bu yana Ulusal Kalkınma Planı'nda öngörülen ilke ve politikalarla uyumlu olarak bölgesel kalkınmaya katkıda bulunmaktadır. Serhat Kalkınma Ajansı, mevzuatında belirtilen görevleri daha etkin bir şekilde yerine getirebilmek için, geçmiş uygulama tecrübelerini de dikkate alarak TRA2 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı'nı ve sektörel strateji raporlarını hazırlamıştır.

Kalkınma Ajanslarının bölgelerindeki önemli sektörlerde üretim ve/veya istihdam kapasitesi oluşturması, katma değeri artırması ve sektörlerin gelişimine yönelik kurumsal yapıları tesis etmesi amacıyla 2018 yılında Sonuç Odaklı Program (SOP) sistemine geçilmiştir. Üç yıllık kurgulanan sonuç odaklı programların süresinin 2020 yılında dolması, ancak 2020 yılının pandemi yılı olması nedeniyle sonuç odaklı programların 2021 yılında tekrar gözden geçirilmesine karar verilmiştir. Ajans; geçmiş yıllardaki tecrübeleri, üst ölçekli planlar, Bölge Planı ve sektörel araştırma raporlarını dikkate alarak 2021 yılında o zamana kadar uygulamakta olduğu bazı sonuç odaklı programların devam etmesine bazılarının ise değiştirilmesine karar vererek üç yeni sonuç odaklı program kurgulamıştır. Bu sonuç odaklı programlar; Turizm Destinasyonlarının Geliştirilmesi ve Markalaşması (TSOP), Kırsal Ekonominin Geliştirilmesi (KSOP) ile İmalat Sanayinin Geliştirilmesi ve İstihdamın Artırılması (İSOP) Sonuç Odaklı Programıdır.

TSOP kapsamında, kültür ve kış turizmi ile ön plana çıkan Bölgemizde mevcut turizm destinasyonlarının geliştirilerek markalaşması, yeni turizm destinasyonlarının oluşturulması ve Bölgenin turizmden elde ettiği gelirlerin artırılması hedeflenmiştir. 2022 yılında turizm değerlerinin altyapısının güçlendirilmesi, sektördeki insan kaynakları kalitesinin artırılması ve inovatif girişimlerin desteklenmesi için mali destek programları tasarlanmıştır. Bölgenin bilinirliğinin artırılması için bölgesel ve ulusal düzeyde tanıtım faaliyetleri planlanmıştır. Diğer yandan bölgedeki doğa turizmi, sağlık turizmi ve kırsal turizm ile uluslararası ağlara üye olunması için faaliyetlere yer verilerek yaratıcı ve kültürel endüstrilere yönelik turizmin geliştirilmesi hedeflenmiştir.

KSOP kapsamında, TRA2 Bölgesi'nin sahip olduğu kırsal değerlerle; Bölgenin üretkenlik, verimlilik ve refah düzeyinin artırılması hedeflenmiştir. 2022 yılında Bölgeye has ürünlere özel

önem verilerek; üretim kapasitesinin ve altyapısının desteklenmesi, başta coğrafi işaret tescilliler olmak üzere yöresel ürünlerin tanıtımının yapılması, genç ve kadın girişimciliğinin artırılması adına çalışmalar yürütülecektir. Ayrıca Bölgedeki ortak iş yapma kültürünü yaygınlaştırmak için kooperatifçilik üzerine faaliyetler tasarlanmıştır.

İSOP kapsamında Bölgenin imalat sanayi altyapısının güçlendirilmesi, sektörde faaliyet gösteren işletmelerin üretim kapasitelerinin artırılması, ihracat yeteneklerinin ve beşeri sermayelerinin geliştirilmesi sağlanarak istihdamın artırılması hedeflenmiştir. 2022 yılında başta üretim yapılan kümelenmiş bölgeler olmak üzere imalat sanayisinin altyapısının güçlendirilmesi, sektörde yeni girişimlerin ve genç istihdamının oluşturulması için mali destek programları tasarlanmıştır. Çalışan ve Üreten Gençler Programı (CUGP) ile tekstil ve çağrı merkezi yatırımlarının yanı sıra Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü tarafından tüm kalkınma ajansları için belirlenen ortak çalışma teması olan "Genç İstihdamı" kapsamında gençlerin istihdamını önceliklendiren faaliyetler yürütülecektir. Sektörün insan kaynakları ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik çalışmalar ise mesleki eğitim teması kapsamında devam edecektir. SOP sürecini değerlendirmek adına, personelin sektörel ve tematik konularda uzmanlaşmasına önem verilecek ve kurum faaliyetleri bu yönde şekillendirilecektir.

SOP'lar kapsamında değerlendirilmeyen ancak bölgenin kalkınması için önemli görülen; yatırım ortamı tanıtımı, sosyal girişimcilik ve ülke masaları gibi çalışmalar ise Yerel Kalkınma Fırsatları başlığı altında sürdürülecektir.

2022 yılında, Sonuç Odaklı Programlar ve Yerel Kalkınma Fırsatları kapsamında TRA2 Bölge Planı'nda öngörülen amaç ve hedeflere ulaşmak amacıyla; yerel, ulusal ve uluslararası paydaşlarla işbirliği faaliyetlerinin sürdürülmesi hususuna önem verilecektir. Bu kapsamda, bölgesel kalkınmanın sağlanması için önem arz eden; plan, program ve projelerin takip edilmesi ve bu çalışmalara azami düzeyde katkı sağlanmasına çalışılacaktır. 2023 yılı Bölge Planı hazırlıklarına başlanırken literatürde boşluğu olan ve kalkınmaya etki edebilecek türde araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin yapılması, bölge yatırım ve tanıtım imkânlarının artırılması için ön fizibilite raporlarının oluşturulması sağlanacaktır.

2022 Yılı Ajans Çalışma Programı, yöntemsel olarak T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından belirlenen "Çalışma Programı Hazırlama Usul ve Esasları" belgesine dayanılarak oluşturulmuştur. Faaliyetlerin detaylı açıklamaları ve bunlara uygun çalışma takvimi belirlenmiştir. Bu plan doğrultusunda yıl boyu çalışmalarımız yürütülecektir.

Nurullah KARACA
Serhat Kalkınma Ajansı
Genel Sekreter V.

1.GİRİŞ

T.C. Serhat Kalkınma Ajansı, Kars merkezli olmak üzere Ağrı, Ardahan, Iğdır ve Kars illerini kapsayan ve "TRA2" olarak sınıflandırılan bölgede hizmet vermek üzere 25.07.2009 tarih ve 27299 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 15236 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulmuştur.

Ajans; Yönetim Kurulu, Kalkınma Kurulu ve Genel Sekreterlikten oluşmakta olup Genel Sekreterlik bünyesinde 3 Çalışma Birimi, 4 Yatırım Destek Ofisi ve Hukuk Müşavirliği bulunmaktadır.

Yönetim Kurulu, Ajansın karar organı olup TRA2 Bölgesi illerinin; valileri, il belediye başkanları, il genel meclis başkanları ve il ticaret ve sanayi odası başkanları ile Ajans Genel Sekreterinden oluşmaktadır. Yönetim Kurulu üye sayısı 17 kişi olup Yönetim Kurulu Başkanı, 26.07.2021 tarihinden itibaren 1 (bir) yıl süreyle Kars Valisi Sayın Türker ÖKSÜZ'dür.

Kalkınma Kurulu, Ajansın danışma organı olup TRA2 Bölgesi illerinde faaliyet gösteren kamu kurum ve kuruluşları, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının üst düzey temsilcilerinden oluşan en fazla 50 kişilik bir kuruldur. 4 no.lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 191. maddesine istinaden oluşturulan Kalkınma Kurulu üyelikleri, 15 Ağustos 2016 tarihli ve 2016/9112 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'yla kaldırılmıştır. Ajansımızca Kalkınma Kurulu üyeliklerinin yeniden belirlenmesi ve Bakanlığımızca da onaylanması durumunda 2022 yılında Kalkınma Kurulunun teşkil edilmesi öngörülmektedir.

Genel Sekreterlik, Ajansın icra organı olup bu görev Sayın Nurullah KARACA tarafından yürütülmektedir. Ajans bünyesinde 01.01.2022 tarihi itibarıyla 1 genel sekreter vekili, 18 uzman personel, 7 destek personeli ve 16 sürekli işçi olmak üzere toplam 42 personel istihdam edilmektedir.

T.C. Serhat Kalkınma Ajansı'nın temel amacı, 4 no.lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 184'üncü maddesinde bütün kalkınma ajansları için ortak bir şekilde ifade edildiği üzere; "kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasındaki iş birliğini geliştirmek, kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak ve yerel potansiyeli harekete geçirmek suretiyle, Cumhurbaşkanınca belirlenen politikalarla uyumlu olarak bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, gelişmenin sürdürülebilirliğini sağlamak, bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmak "tır.

TRA2 2014-2023 Bölge Planı vizyonu; *"Doğal zenginliğiyle tanınmış, turizm ve tarımsal ürünleriyle markalaşmış, sınırları aşan kültürel mirasın imkânlarından yararlanmış, rekabet gücü yüksek işletmeleriyle ülkenin Kafkasya ve Orta Asya'ya açılan ticaret ve lojistik merkezi bir Serhat Bölgesi'*dir.

Ajansımızın mevzuatında belirtilen temel amacı yerine getirebilmesi ve TRA2 2014-2023 Bölge Planı vizyonunu gerçekleştirebilmesi için; kurumsal gelişimini tamamlaması, bölgesel planlama, programlama, koordinasyon, proje ve faaliyet destekleme, izleme-değerlendirme, yatırım destek ve tanıtım çalışmalarını sistematik, kurumsal ve sürdürülebilir bir şekilde yürütmesi büyük önem arz etmektedir.

Belirlenen stratejik alanlarda ilerleme sağlamak amacıyla Ajansımızca aşağıda sayılan SOP'lar kurgulanmış olup programlar 2021 yılından başlayarak 3 (üç) yıl boyunca uygulanacak ve geliştirilmesi sürdürülecektir.

- Turizm Destinasyonlarının Geliştirilmesi ve Markalaşması Sonuç Odaklı Programı
- Kırsal Ekonominin Geliştirilmesi Sonuç Odaklı Programı
- İmalat Sanayinin Geliştirilmesi ve İstihdamın Artırılması Sonuç Odaklı Programı

Ajans tecrübe ve bilgi birikimi ile kurumsal yapısını da dikkate alarak mevzuatında kendisine tevdi edilen görevleri yerine getirmek üzere, 4 no.lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 187'nci, 194'üncü ve 196'ncı maddeleri ile Kalkınma Ajansları Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliği'nin 21'inci madde hükümleri doğrultusunda 2022 Yılı Çalışma Programı'nı hazırlamıştır. 2022 yılı çalışma programı, Ajansın dönem içerisindeki planlanan faaliyetlerini ve bu faaliyetlere yönelik tahmini mali kaynaklarını içermektedir.

2.SONUÇ ODAKLI PROGRAMLAR

2.1. TURİZM DESTİNASYONLARININ GELİŞTİRİLMESİ VE MARKALAŞMASI SONUÇ ODAKLI PROGRAMI (TSOP)

2.1.1.Amaç

Turizm Destinasyonlarının Geliştirilmesi ve Markalaşması SOP Amaçları:

Genel Amaç: TRA2 Bölgesi'ndeki mevcut turizm destinasyonlarının geliştirilerek markalaşması, yeni turizm destinasyonlarının oluşturulması ve Bölgenin turizmden elde ettiği gelirlerin artırılması olarak belirlenmiştir.

Özel Amaç 1: Turizm değerlerinin altyapı eksikliklerinin giderilmesi,

Özel Amaç 2: Kış, doğa, kültür, hüzün ve inanç turizmi gibi farklı destinasyonların oluşturulması, markalaştırılması ve tanıtılması,

Özel Amaç 3: Turizm işletmelerinin ve turizm paydaşlarının insan kaynakları kapasitesinin güçlendirilmesi ile hizmet kalitesinin artırılması,

Özel Amaç 4: Farklı turizm çeşitlerine (kuş gözlemciliği, doğa ve eko-turizm, su sporları turizmi, etnografik-kültürel turizm, gurme turizmi ile kış ve kış sporları) yönelik rotaların oluşturulması, bu rotaların tanıtımının yapılması olarak belirlenmiştir.

2.1.2.Arka Plan ve Müdahale Gerekçesi

Turizm Destinasyonlarının Geliştirilmesi ve Markalaşması Sonuç Odaklı Programı (TSOP), TRA2 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı Gelişme Ekseni 4: Rekabet Edebilirlik altında yer alan Öncelik 4.2. Turizmde Bölgesel Marka Olunması önceliği ile ilişkilidir. Öncelik 4.2. kapsamında turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi, tanınırlığın/bilinirliğin sağlanması, hizmet kalitesinin artırılması ve altyapının iyileştirilmesi konularına odaklanılacaktır.

11. Kalkınma Planında turizm sektörü ile ilgili olarak mevcut kaynak pazarların güçlendirilmesi, geliştirilmesi ve bunun yanı sıra yeni kaynak pazarların yaratılması yoluyla ziyaretçi sayısının artırılması gerekliliği vurgulanmış, turizm değerlerinin destinasyon bazında gruplandırılarak tanıtılması politikası benimsenmiştir. 2020-2022 Orta Vadeli Program'da ise kamu yatırımlarında odaklanılması istenilen öncelikli sektörler arasında turizm özellikle vurgulanmıştır. Yine aynı şekilde 2020-2022 Kamu Yatırımları Rehberi'nde de turizme vurgu

yapılmış ve özel sektörün Bölge turizmine yatırım yapmasını teşvik etmek amacıyla Bölgede kamu politika ve yatırımlarında turizm altyapı çalışmalarına öncelik verilmesi gerekliliği belirtilmiştir.

Ajansımız, Turizm Destinasyonlarının Geliştirilmesi ve Markalaşması Sonuç Odaklı Programını hazırlamadan önce TRA2 Bölgesi Turizm Çalıştayı ve Sarıkamış Kış Turizmi Çalıştayını gerçekleştirmiş olup bu çalıştaylarda turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi ve bilinirliğin artırılmasının en önemli konular olduğuna dikkat çekmiştir. SOP kapsamında turizm destinasyonları ve faaliyetleri artırılırken hizmet kapasitesinin geliştirilmesine ve markalaşmaya da önem verilecektir.

Değişen turizm anlayışı ile beraber, yeni turizm türlerinin turizm pazarındaki payının artması sağlanmıştır. TRA2 Bölgesi sahip olduğu değerler açısından kış, doğa, kültür, inanç turizmi dışında zengin flora ve fauna yapısı ile doğa gezisi, avcılık, kuş gözlemciliği, balık tutma gibi faaliyetleri içeren eko-turizm faaliyetlerini de olanaklı kılmaktadır. Şüphesiz en çok ziyaret edilen değerlerin başında UNESCO Kalıcı Dünya Miras Listesi'nde yer alan Ani Ören Yeri, İlk Türk Camisi Ebu'l Menuçehr Camii, 125 km^2'lik alanının tamamı kış aylarında buz tutan Çıldır Gölü, ihtişamı ile ortaçağda yaşıyormuş hissi veren Şeytan Kalesi, birçok din için kutsal sayılan ülkemizin zirvesi Ağrı Dağı, Dünyanın ilk kaloriferli sarayı ve Türkiye'nin ikinci büyük sarayı olan İshak Paşa Sarayı, solunum yolları ile ilgili birçok hastalığın tedavisinde alternatif tıp yöntemi olarak kullanılan Tuzluca Tuz Terapi Merkezi gibi destinasyonlar gelmektedir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan elde edilen veriler ve bölge turizm işletmecileri ile yapılan görüşmeler neticesinde toplam misafir sayısının düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu verilere, sınır kapısı olan Ağrı, Ardahan ve Iğdır'da taşımacılık için giriş yapan kişilerin de dâhil olduğu düşünüldüğünde potansiyelin yeterince kullanılamadığı gerçeği ortaya çıkmaktadır. COVID-19 salgını nedeniyle sekteye uğrayan sektörde salgın öncesi, belediye işletme belgeli ve turizm işletme belgeli konaklama tesislerinin 2019 yılı verilerine göre Bölge illerinde turistlerin ortalama kalış süreleri; Ağrı için 1,7, Ardahan için 2,3, Iğdır için 1,6 ve Kars için 1,9 gün olduğu görülmektedir. Konaklama verilerinin Türkiye ortalaması 2,6 gün iken Bölge illerinin hiçbiri henüz bu değere ulaşamamıştır.

Bölgemizde, turizm destinasyonlarını artırmak için altyapı yatırımlarının tamamlanması ve turizm faaliyetlerinin geliştirilerek turizmin çeşitlendirilmesi, bütünleşik turizm projelerinin yanında tanıtım ve markalaşma çalışmalarının tamamlanması gerekmektedir. TRA2 Bölgesi'ndeki turistik değerlerin yeterli oranda bilinmemesi, tur şirketlerinin bölgedeki turizm

değerlerini yeterince tanımaması turizm destinasyonu olma hedefine ulaşmayı zorlaştırmaktadır. Bölgedeki turizm zenginliklerinin ortaya çıkarılması, bunların bir destinasyon olarak markalaşması, tanıtılması ve turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi yoluyla gelen ziyaretçilerin Bölgede ortalama kalış süresi artırılacak, daha fazla turizm geliri elde edilmiş olacaktır.

TÜRSAB'a bağlı acenteler ile bölgede gerçekleştirilen tanıtım etkinliklerinde; Ardahan-Kars ve Iğdır-Ağrı destinasyonunun, düzenli turları bölgeye çekebilecek bir zenginliğe sahip olduğu acenteler tarafından vurgulanmıştır. Bu turların düzenli hale gelmemesinde; tanıtım eksikliği, turizm sektörü altyapı eksiklikleri ve bazı turizm aktivitelerindeki süreksizlik neden olarak belirtilmiştir. Bu eksikliklerin giderildiği, destinasyonların markalaştığı ve etkin tanıtım yapıldığı takdirde bu bölgeye düzenli turlar için büyük bir rağbet olabileceği hususu belirtilmiştir.

Türkiye'de son yıllarda meydana gelen kur artışları yurt dışından gelen ziyaretçi sayısında artışa, yurt dışına çıkan yerli turist sayısında ise büyük bir düşüşe sebep olmuştur. Kur artışları nedeniyle iç piyasaya kayan yerli turistler, artan Doğu Ekspresi trendi ile yeni bölgeler ve kültürler tanıma, farklı yöresel mutfakları deneyimleme ve yeni destinasyonlar keşfetme isteğine yönelmiştir. Bu talep farklılaşması TRA2 Bölgesi destinasyonlarının geliştirilmesi ve markalaştırılması adına büyük bir fırsat olarak görülmektedir.

2.1.3. Sonuç ve Çıktı Hedefleri

Turizm Destinasyonlarının Geliştirilmesi ve Markalaşması Sonuç Odaklı Programının hedeflenen sonuç ve çıktıları aşağıda verilmiştir;

Tablo 1 - TSOP Çıktı Göstergeleri

Tedbir, Proje ve Faaliyetler	Çıktı Göstergeleri	Ölçüm Birimi	Hedef	Doğrulama Kaynağı
Araştırma, Analiz ve Programlama	Araştırma Raporu Sayısı	Adet	2	Ajans Faaliyet Raporu

Araştırma, Analiz ve Programlama	Fizibilite Raporu Sayısı	Adet	12	Ajans Faaliyet Raporu
İşbirliği ve Koordinasyon	Sektörel Değerlendirme Toplantıları	Adet	4	Katılımcı Listeleri
Tanıtım ve Yatırım Destek	Gerçekleştirilen Tanıtım ve Rota Belirleme Turu Sayısı	Adet	4	Ajans Faaliyet Raporu
Tanıtım ve Yatırım Destek	Medya Tanıtım ve Rota Belirleme Turu Kapsamında Bölgeyi Ziyaret Eden Kişi Sayısı	Kişi	50	Katılımcı Listesi
Tanıtım ve Yatırım Destek	Uluslararası Ağ ve Organizasyonlara Yönelik Hazırlanan Başvuru Dosyası Sayısı	Adet	2	Ajans Faaliyet Raporu
Tanıtım ve Yatırım Destek	Düzenlenen Organizasyon Sayısı	Adet	11	Ajans Faaliyet Raporu
Tanıtım ve Yatırım Destek	Organizasyonlar Kapsamında Bölgeyi Ziyaret Eden Kişi Sayısı	Kişi	400	Katılımcı Listesi
Tanıtım ve Yatırım Destek	Organizasyonlar Kapsamında Bölgeyi Ziyaret Eden Kişilerin Ortalama Geceleme Sayısı	Gün	2	Ajans Faaliyet Raporu

Ajans Destekleri	Uygulanan Mali Destek Programı Sayısı	Adet	2	Ajans Faaliyet Raporu
Ajans Destekleri	Uygulanan Güdümlü Proje Destek Programı Sayısı	Adet	1	Ajans Faaliyet Raporu
Ajans Destekleri	Uygulanan Fizibilite Desteği Programı Sayısı	Adet	1	Ajans Faaliyet Raporu
Ajans Destekleri	Uygulanan Teknik Destek Programı Sayısı	Adet	1	Ajans Faaliyet Raporu
Ajans Destekleri	Uygulanan Mali Destek Programı Sonucunda Destek Alan Genç Girişimci Kadın Sayısı	Kişi	3	Ajans Faaliyet Raporu
Ajans Destekleri	Uygulanan Mali Destek Programı Sonucunda Destek Alan Genç Girişimci Erkek Sayısı	Kişi	7	Ajans Faaliyet Raporu
AB Projeleri ve Diğer Dış Kaynaklı Projeler	Uygulanan AB Projesi Sayısı	Adet	1	Ajans Faaliyet Raporu
Diğer Proje ve Faaliyetler	Tescilli Tarihi Yapılara Yönelik Proje Sayısı	Adet	1	Ajans Faaliyet Raporu

Tablo 2 – TSOP Sonuç Göstergeleri

Özel Amaç	Sonuç Göstergeleri	Ölçüm Birimi	Hedef	Doğrulama Kaynağı
2,4	Bölgeye Gelen Turist Sayısındaki Yıllık Artış Oranı	%	10	Kültür ve Turizm Bakanlığı İstatistikleri
2,4	Yıllık Ortalama Geceleme Sayısındaki Artış Oranı	%	5	TÜİK Turizm İstatistikleri
2	Müşteri Memnuniyeti Artışı	%	7	Rezervasyon Sitesi Derecelendirmeleri
1,2	Korunan Tescilli Tarihi Yapı Sayısı	Adet	10	Ajans Faaliyet Raporu
2	Altyapısı İyileştirilen Tarihi Alan Sayısı	Adet	2	Ajans Faaliyet Raporu
2	Bölgeye Özgü Hediyelik Eşya Sayısındaki Artış	Adet	12	Ajans Faaliyet Raporu

Tablo 3- TSOP Faaliyetleri

Faaliyet Türü	Faaliyet Adı	Sorumlusu	Süresi
Araştırma, Analiz ve Programlama	Ağrı Dağı ve Çevresi Turizm Master Planı ve Fizibiliteleri	SYB Ağrı YDO	01.01.2022 01.05.2022
Araştırma, Analiz ve Programlama	Karavan Kamp Alanlarının Oluşturulmasına Yönelik Fizibilite Raporu	SYB	01.06.2022 01.11.2022
Araştırma, Analiz ve Programlama	TSOP Sektör Analiz Raporu	SYB	01.06.2022 31.12.2022
İşbirliği ve Koordinasyon	TSOP Yönetim Faaliyetleri	SYB YDO'lar	01.01.2022 31.12.2022
Kapasite Geliştirme	Otellerde Gizli Müşteri Uygulaması	SYB YDO'lar	01.01.2022 01.06.2022
Kapasite Geliştirme	Hediyelik Eşya Prototip Çalışmaları	SYB YDO'lar	01.02.2022 30.09.2022
Tanıtım ve Yatırım Destek	TRA2 Medya Tanıtım ve Rota Belirleme Turu	SYB, YDO'lar YHB	01.02.2022 31.12.2022
Tanıtım ve Yatırım Destek	Uluslararası Ağ ve Organizasyon Çalışmaları	Kars YDO Ardahan YDO	01.03.2022 31.12.2022
Tanıtım ve Yatırım Destek	Serhat'ı Keşfet: Bölgesel Tanıtım Organizasyonları	YDO'lar YHB	01.02.2022 31.12.2022
Tanıtım ve Yatırım Destek	Kısa Film, Belgesel ve Animasyon Yarışması	YHB	01.01.2022 31.12.2022
Tanıtım ve Yatırım Destek	Yurt İçi Teknik İnceleme Ziyaretleri	SYB	01.01.2022 31.12.2022

		YDO'lar	
Ajans Destekleri	TSOP Güdümlü Proje	SYB Ağrı YDO İDB	01.02.2022 31.12.2022
Ajans Destekleri	TSOP Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı -07 (KÖA07)	SYB İDB	01.01.2022 31.12.2022
Ajans Destekleri	TSOP Genç Girişimcilere Yönelik Mali Destek Programı	SYB İDB	01.01.2022 31.12.2022
Ajans Destekleri	TSOP Fizibilite Destek Programı	SYB İDB	01.01.2022 31.12.2022
Ajans Destekleri	TSOP Teknik Destek Programı	SYB İDB	01.01.2022 31.12.2022
AB ve Diğer Dış Kaynaklı Projeler	Tarihi Kimliğiyle Kars Kenti AB Projesi	SYB	01.01.2022 31.12.2022
AB ve Diğer Dış Kaynaklı Projeler	TSOP AB ve Diğer Dış Kaynaklı Fonlara Yönelik Proje Üretilmesi	SYB YDO'lar	01.01.2022 31.12.2022
Diğer Proje ve Faaliyetler	Ebu'l Menuçehr Camii'nin Rölöve, Restitüsyon ve Restorasyon Projeleri	SYB	01.03.2022 31.12.2022

2.1.4. Proje ve Faaliyetler

2.1.4.1. Araştırma, Analiz ve Programlama

a. Ağrı Dağı ve Çevresi Turizm Master Planı ve Fizibiliteleri

2021 yılında başlayan "Ağrı Dağı ve Çevresi Turizm Master Planı" çalışması ile Ağrı Dağı, İshak Paşa Sarayı, Ahmed-i Hani Türbesi ve çevresindeki tarihi yapılar ile Meteor Çukuru, Buz Mağarası, Nuh'un Gemisi İzi, Balık Gölü, Ağrı Meya Antik Kenti (Günbuldu Mağaraları), Diyadin Kaplıcaları ve Kanyonu destinasyonlarının; potansiyel ve mevcut durum analizinin

yanı sıra sürdürülebilir turizm hedeflerine yönelik stratejileri belirlenecektir. Ayrıca yapılacak analiz ve tespitler sonucunda somut yatırım yapılabilecek projelerin fizibilitesi hazırlanacaktır. Bu kapsamda 2021 yılı başında çalışmanın teknik şartnamesi oluşturularak 15.04.2021 tarihinde ihalesi gerçekleştirilmiştir. 21.05.2021 tarihinde ise yüklenici firma ile sözleşme imzalanarak çalışmalara başlanılmıştır. Hazırlanmakta olan master planın yanı sıra;

- Ağrı Dağı'nda kayak tesisinin kurulabilirliği konusunda analizler yapılması; uygun ise yeni bir turizm destinasyonu oluşturmaya yönelik fizibilitesinin hazırlanması,
- Ağrı Dağında dağcılık faaliyetleri için 3200 metre ve 4200 metre yükseklikler de kamp alanı ve dinlenme tesislerinin kurulması, dağa çıkış rotalarının araştırılması ve alternatiflerinin önerilmesi ile bu rotalar üzerinde bulunan köylerdeki yöresel ürünlerin üretim kapasitesinin ve çeşitliliğinin artırılmasına yönelik fikirlerin geliştirilmesi,
- Meteor Çukuru ve Nuh'un Gemisi İzinin bulunduğu alanlara seyir terası ve sosyal tesislerin (tuvalet ve hijyen imkânları, danışma birimleri, bilet satış sistemi ve satış noktaları, yemek hizmetleri, sağlık hizmetleri, çocuk yuvası vb. alanlar) kurulmasına yönelik alanların araştırılması ve bu sayede fizibilitesinin hazırlanması,
- Nuh'un Gemisi Müzesinin kurulacağı lokasyon belirlenerek bu sayede yeni bir turizm destinasyonu oluşturmaya yönelik fizibilitesinin hazırlanması,
- Buz Mağaralarının ve Meya Antik Kentinin turizm potansiyelinin tespit edilerek işlev kazandırılması ve yeni bir turizm destinasyonu oluşturmaya yönelik fizibilitesinin hazırlanması,
- İshak Paşa Sarayı ile Ahmed-i Hani Türbesi ve çevresindeki tarihi yapıların korunması ve restorasyonu ile turizme kazandırılmak üzere faaliyetler belirlenmesi ile yeni bir turizm destinasyonu oluşturmaya yönelik fizibilitesinin hazırlanması,
- Balık Gölü çevresinde konaklama ve sosyal tesislerinin kurulması ile gölde yapılabilecek sosyal ve sportif faaliyetlerin (iskele kurulması, tekne gezisi, su sporları vb.) tespiti ile yeni bir turizm destinasyonu oluşturmaya yönelik fizibilitesinin hazırlanması,

- Diyadin Kaplıcalarında, kaynakların yeterlilik derecesine göre turizme yönelik günübirlik jeotermal tesis, konaklama ve sosyal tesisleri, kapalı havuz gibi tesislerin planlanması; jeotermal kaynakların yakınında faaliyet gösteren mermer ocaklarının jeotermal kaynak için herhangi bir sorun teşkil edip etmediğinin belirlenmesi ve Diyadin Kanyonunun turizme kazandırılması ile yeni bir turizm destinasyonu oluşturmaya yönelik fizibilitesi oluşturulması asgari olarak hedeflenmektedir. Çalışmanın 2022 yılının Mayıs ayında tamamlanması öngörülmektedir.

b. Karavan Kamp Alanlarının Oluşturulmasına Yönelik Fizibilite Raporu

2020 yılında başlayan COVID-19 salgını insanların seyahat etme ve tatil yapma anlayışını değiştirerek karavan-kamp turizmini ön plana çıkarmıştır. 2021 yılında ise Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü tarafından karavan turizmi alanında koordinatör olarak belirlenen Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı (KUZKA) öncülüğünde "Türkiye Potansiyel Karavan Alanları Saha Tespit Çalışma Raporu" hazırlanmıştır. Raporun hazırlanması için gerçekleştirilen saha tespit çalışmaları kapsamında ülke genelinde toplam 249 potansiyel karavan alanı tespit edilmiştir. Bölgemizde ise Ağrı'da Merkez, Diyadin ve Doğubayazıt ilçelerinde olmak üzere 4 adet, Ardahan'da Merkez, Posof ve Çıldır ilçelerinde olmak üzere 4 adet, Iğdır'da Tuzluca ve Aralık ilçelerinde olmak üzere 3 adet, Kars'ta Merkez, Sarıkamış, Akyaka ve Susuz Şelalesi olmak üzere 4 adet potansiyel karavan-kamp alanı belirlenmiştir. Bölgemizdeki bu potansiyel karavan-kamp alanlarından her ilden birer adet uygun alan belirlenerek altyapı düzenlenmesine yönelik güdümlü projeler uygulanması planlanmaktadır. Güdümlü projelerin uygulanması için 4 ilimizin tamamını kapsayan bir fizibilite çalışması yapılacaktır.

c. TSOP Sektör Analiz Raporu

Ajansımızın 2018 yılında belirlediği SOP'ların süresi, 2020 yılı itibariyle tamamlanmış olup 2021 yılında TSOP'un isminin değiştirilerek devam etmesine karar verilmiştir. Bu nedenle hem ilk 3 yıllık SOP dönemi hem de bundan sonraki 6 yıllık SOP dönemleri için çeşitli altlık çalışmaları ve stratejiler oluşturulacaktır. Bu sayede Ajans sektörel bazda hem kısa dönem hem de 10 yıllık uzun dönem planları oluşturabilecektir. 2021 yılında çalışma kapsamında; turizm sektörü ile ilgili envanter, altyapı, hizmet ve insan kaynakları gibi hususlar incelenerek, eylem planları oluşturulmaya başlanmıştır. Çalışmaların bu plan doğrultusunda 2022 yılı içerisinde tamamlanması planlanmaktadır. Faaliyet kapsamında son yıllarda talebi oldukça yükselen Doğu Ekspresinin Kars Ekonomisine Katkısı ayrıca ele alınarak raporlaştırılacaktır.

Doğu Ekspresinin Kars Ekonomisine Katkısı Raporu

Ajansımız turizm kapsamında son 5 yılda hem kamu hem de özel sektöre önemli destekler vermiş olup güdümlü projelerle bölgedeki destinasyon sayısının artmasını sağlamıştır. Özellikle artan Doğu Ekspresi trendi ile bölgedeki turizm sektörü büyük ivme kaydetmiştir. Yeni oteller, yeme-içme mekânları ve hediyelik eşya dükkânlarının açılmasıyla sektör büyümüştür. Doğu Ekspresinin Kars Ekonomisine Katkısı Raporu ile oteller, yeme-içme

mekânları, hediyelik eşya üreten ve pazarlayan işletmeler, tur ve seyahat acenteleri, turizmden gelir sağlayıp hizmet sunan yapılar, STK'lar, kamu kurum ve kuruluşları incelenecektir. Raporda hizmet ve insan kaynakları kapasitesinin eksikliklerine özel önem verilecektir. Hazırlanacak rapor sonucunda, Ajans destek mekanizmaları için öncelik tespiti, COVID-19 salgınının etkileri ve çözüm önerileri, sektörel olarak ortak iş birliği geliştirilmesi ve politikalar üretilmesi, ortak eğitim programları düzenlenmesi, ulusal ve uluslararası destek mekanizmalarına proje üretilmesi ile kısa-orta-uzun dönem planlar yapılmasını sağlanacaktır. Söz konusu çalışma Ajans uzmanları eliyle gerçekleştirilecektir

2.1.4.2. İşbirliği ve Koordinasyon Faaliyetleri

a. TSOP Yönetim Faaliyetleri

TSOP yönetim faaliyetleri kapsamında; Sonuç Odaklı Programın paydaşlara anlatılması, paydaşların ortak amaç etrafında birleştirmesi, irtibat kişilerinden oluşan paydaş listesinin oluşturulması ve yılda en az iki defa olacak şekilde çalıştay/odak grup toplantılarının düzenlenmesi yer almaktadır. Bu sayede paydaşlar, Sonuç Odaklı Program çerçevesinde proje fikirleri geliştirip projelerini geliştirme imkânı bulabilecektir. Söz konusu faaliyetlerle; TRA2 Bölgesi'nin turizm kapasitesinin geliştirilmesine, turizm potansiyelinin harekete geçirilmesine, çeşitli kültür ve turizm değerlerinin bilinirliğinin artırılmasına, insan kaynakları kapasitesinin güçlendirilmesine katkı sağlanmış olacaktır. 2021 yılında TRA2 Bölgesi illerinin tamamında ve bölge dışındaki illerde bulunan toplamda 38 farklı paydaş ile yapılan ikili toplantılar, saha ziyaretleri ve tüm paydaşların bir araya geldiği çok katılımlı toplantılar sayesinde turizm sektöründeki problemler görüşülerek ilgili kuruluşa birinci dereceden aktarılmıştır. Paydaşlar ile sektördeki altyapısal eksiklikler, insan kaynakları kapasitesinin düşük oluşu ve ulaşımda yaşanan aksaklıklar gibi konularda görüş alışverişinde bulunulmuştur. Bunun yanı sıra Ajans faaliyetlerinin paydaşlara doğrudan aktarılması ve yıllık çalışma programındaki faaliyetlerin katılımcı bir anlayışla planlanması sağlanmıştır. 2021 yılında gerçekleştirilen faaliyet paydaşlarca da olumlu karşılanmış ve 4 ilde yapılan toplantıların daha da sıklaştırılması talebi alınmıştır.

Tüm bu nedenlerle faaliyet 2022 yılında da devam ettirilecektir. Faaliyet, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcileri, otel ve restoran yetkilileri, turizm acenteleri ve turizm dernekleri temsilcileri ile bölgede bulunan üniversitelerdeki turizm akademisyenlerinden oluşan paydaşların katılımıyla gerçekleştirilecektir.

2.1.4.3. Kapasite Geliştirme Faaliyetleri

a. Otellerde Gizli Müşteri Uygulaması

Ajans tarafından 2014 yılında hazırlanan Sarıkamış Kayak Tesisleri ve Konaklama Hizmetleri Müşteri Memnuniyeti Araştırması ile 2015 yılında hazırlanan TRA2 Bölgesi Konaklama Hizmetleri Müşteri Memnuniyeti Araştırması'na göre;

- Otellerin mini bar hizmetinin ürün ve fiyat anlamında yeniden ele alınması ve misafirlerin daha fazla kullanacağı şekilde yeniden düzenlenmesi gerektiği,
- Restoran ve barlarda; yemek ve içecek çeşidi, kalitesi ve temizliği ile fiyatlar konusunda yeni düzenlemelerin yapılması gerektiği,
- Farklı yaş gruplarına hitap edecek çeşitlilikte içecek sunulması gerektiği,
- Kuaför ve market hizmetlerinin memnuniyet düzeylerinin düşük olduğu ve söz konusu hizmetlerin sunumu konusunda yeni düzenlemeler yapılması gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Araştırmaların üzerinden geçen süre zarfında ülkemizde ve dünyada COVID-19 salgını yaşanarak turizm faaliyetlerini sekteye uğratmıştır. Diğer yandan kur atışları nedeniyle yurt içine yönelen yerli turistler Doğu Ekspresi trendine ivme kazandırmıştır. Tüm bu nedenlerle Bölgemizdeki konaklama işletmelerinin kapasitelerinin ve güncel sorunlarının tespit edileceği bir rapor oluşturulması ihtiyacı doğmuştur. Rapora istinaden bölgedeki konaklama işletmelerinin kalite standartları ve müşteri memnuniyeti gibi hususlarda kapasitelerini geliştirmeye yönelik faaliyetler planlanacaktır.

b. Hediyelik Eşya Prototip Çalışmaları

2021 yılında; İl Kültür Turizm Müdürlükleri, Üniversiteler, Ticaret ve Sanayi Odaları ve Halk Eğitim Merkezleri ile işbirliği yapılarak bölge illerini simgeleyen yapıların, değerlerin ve görsellerin hediyelik eşyalarının tasarlanması ve prototiplerinin üretilmesi için çalışma yapılması planlanmıştır. Ancak yüklenicinin kurumsal kapasitesinde meydana gelen değişikler nedeniyle bu çalışmadan verim alınamayarak sözleşme feshedilmiştir. 2022 yılında ise çalışmanın sadece Ağrı ve Iğdır illerinin hediyelik eşya prototipleri için gerçekleştirilmesine karar verilmiştir. Ardahan ilinin prototiplerinin Ajans personeli eliyle (baskı ve tasarım hariç), Kars ilinin prototiplerinin ise devam etmekte olan Tarihi Kimliğiyle Kars Kenti AB Projesi

kapsamında gerçekleştirilmesine karar verilmiştir. Faaliyet kapsamında hediyelik eşya prototipleri hazırlanırken üzerinde çalışılması düşünülen değerler;

- Ağrı İlinde; Ağrı Dağı, Nuh'un Gemisi, İshak Paşa Sarayı, Ahmed-i Hani ve Türbesi, Diyadin Kanyonu, Halı-Kilim, Bayazıt Kalesi,
- Ardahan İlinde; Damal Bebeği, Aşık Şenlik, Ardahan Kalesi, Şeytan Kalesi, Kura Nehri, Aktaş ve Çıldır Gölü, Posof Kırmızı Elması,
- Iğdır İlinde; Iğdır Kayısısı, Soykırım Anıtı, Harmandöven Kervansarayı, Koçbaşı Mezarlar, Tuzluca Tuz Mağarları,
- Kars İlinde; Kars Kalesi, Baltık Mimarisi, Osmanlı Hamamları, Aşıklık Geleneği, Ebû'l Hasan Harakani, Malakanlar, Kafkas Bebeği, Ani Ören Yeri, Kuyucuk Kuş Cenneti, Katerina Av Köşkü, Sarıkamış Kayak Merkezi, Sarıkamış Şehitleri, Obsidyen Taşı, Kars Kaşarı ve Gravyeri, Kağızman Kayısısı ve Uzun Elması, Digor Beş Kilise, ve cirit oyunudur.

Faaliyet ile kısıtlı sayıda tasarımı bulunan hediyelik eşyalar çeşitlendirilerek hem turizm gelirlerinin hem de bölgedeki destinasyonların bilinirliği artırılacaktır.

2.1.4.4.Tanıtım ve Yatırım Destek

a. TRA2 Medya Tanıtım ve Rota Belirleme Turu

İnsanların turizm tercihlerini belirlerken önerilerine güvendikleri sosyal medya fenomenlerinin, bloggerların ve seyahat yazarlarının görsel ve yazılı medyadaki paylaşımlarına rağbet ettikleri bilinen bir gerçektir. Bu kişiler vasıtasıyla yüksek düzeyde harcama yapılmadan geniş kitlelere ulaşılması mümkündür. TRA2 Bölgesi'nin destinasyonlarının ve turizm rotalarının, ulusal ve uluslararası tanınırlığı yüksek olan bu kişilere tanıtılması önem arz etmektedir. Bu kapsamda Ajansımız, sosyal medya fenomenlerini ve seyahat yazarlarını; Ağrı Dağı, İshakpaşa Sarayı, Kars Şehir Merkezi, Ani Ören Yeri, Şeytan Kalesi, Tuzluca Tuz Mağaraları, Çıldır Gölü, Sarıkamış ve Yalnızçam Kayak Merkezi gibi destinasyon ziyaretlerinden edindikleri tecrübeleri ve izlenimleri takipçileri ile paylaşmaları için davet edecektir.

2021 yılında Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı (TGA) ve Kars İl Kültür Turizm Müdürlüğü ile işbirliği halinde 10 Kırgız sosyal medya fenomeni Kars'a davet edilmiştir. Organizasyon kapsamında; Kars Şehir Merkezi, Ani Ören Yeri, Çıldır Gölü, Sarıkamış Kayak Merkezi ve Selim Cirit Gösterilerinin tanıtımı yapılmıştır. Yapılan tanıtımın yaklaşık 4 milyon kişiye ulaştığı görülmüştür. Bunun yanı sıra 2021 yılı Şubat ayında, 2015 yılından beri güvenlik

sorunları nedeniyle resmi olarak tırmanışa kapalı olan Ağrı Dağı, İç İşleri Bakanlığı'nın izni ile yeniden tırmanışa açılmıştır. Ajansımız Ağrı Valiliği ile işbirliği halinde bir açılış organizasyonu düzenleyerek Dağ'ın ulusal ve uluslararası mecrada tanıtımını yapmıştır. Türkiye Dağcılık Federasyonu başkanı ve temsilcilerinin de aralarında olduğu 35 dağcı tırmanış yapmıştır. Günümüzde seyahat yapılmadan önce özellikle gençlerin sosyal medya fenomenlerinin izlenimlerine göre seyahat planlaması yaptığı gerçeği de göz önüne alındığında, 2022 yılında da ünlü ve hiç dağ tırmanışı yapmamış bir sosyal medya fenomeninin Dağ'a çıkarak izlenimlerini takipçileri ile paylaşması gibi aktiviteler ile Bölgemizin turizm sezonunun dört mevsime yayılması için yaz ve ilkbahar aylarında alternatif aktiviteler oluşturarak bunların tanıtımlarının yapılması amaçlanmaktadır.

Bölgede, mevcut turizm destinasyonlarının tanıtımlarının yetersizliğinin yanı sıra birbiriyle bağlantılı turizm rotalarının kopuk olması ve bu rotaların bir paket halinde pazarlanamaması da önemli eksikliklerdendir. Bu eksikliğin giderilmesi için Ajansımız, başta Türkiye Turizmi Tanıtma ve Geliştirme Ajansı ile İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri olmak üzere, paydaşlarıyla önde gelen turizm ve seyahat acentelerinin temsilcilerini gruplar halinde Bölgeye davet edecek ve istişare halinde rotalar belirleyecektir. Rotaların belirlenmesinden sonra seyahat paketlerinin oluşturulması için özel sektör paydaşlarıyla iş birliği yapılıp tanıtım faaliyetlerine destek olunacaktır. 25-27 Mayıs 2021 tarihinde Kuzeydoğa Derneği ile gerçekleştirilen Kars-Ardahan eko turizm info-turuna, eko turizmde faaliyet gösteren seyahat acenteleri davet edilerek tur rotaları oluşturulmuştur. 2021 yılında pazarlanmaya başlanan ve gerek COVID-19 salgını kısıtlamaları gerekse personel kısıtı nedeniyle çeşitlendirilemeyen bu rota belirleme çalışmalarına 2022 yılında da devam edilecektir. Seyahat acenteleri ile tematik rota çalışmaları için info-turlar gerçekleştirilecektir.

Bölgemizde Ajans desteğiyle yapılan Ağrı Merkez Günübirlik Jeotermal Tesisi ile Iğdır Tuzluca Tuz Terapi Merkezleri sayesinde gelişecek olan sağlık turizminin paket halinde pazarlanması ve bu tesislerin destinasyon haline gelebilmesi için tanıtımlarının yapılması önem arz etmektedir. Bu yönde, belirtilen iki tesisin tanıtım çalışmaları yapılacak, sağlık turizmi profesyonelleri davet edilerek infoturlar düzenlenecektir.

Ayrıca Tarihi Kimliğiyle Kars Kenti AB projesi kapsamında hayata geçirilecek olan mobil turist rehberi uygulamasına entegre olacak şekilde, Kars'taki önemli yapılara yapının geçmişini ve önemini aktaran metal kare kodlar koyulacaktır. Mobil uygulama sayesinde; turistlerin kendi rotalarını kendilerinin oluşturması sağlanacak ve rotadaki destinasyonların bilgilendirmeleri

yapılacaktır. Uygulama sayesinde yeniden turist rehberleri basımı ihtiyacı asgari seviyeye indirilerek kaynak verimliliği sağlanacak, özellikle tarihi yapıların önlerinde bulunan bilgilendirme tabelalarının yerini alacak küçük kare kodlar sayesinde ise hem görüntü kirliliği önlenecek hem de yine kaynak verimliliği sağlanacaktır. Metal kare kod levhaların basımı ve tesis edilmesi TRA2 Medya Tanıtım ve Rota Belirleme Turu faaliyeti kapsamında Kars İl Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü ile işbirliği halinde yapılacaktır.

b. Uluslararası Ağ ve Organizasyon Çalışmaları

Faaliyet kapsamında, Bölgenin marka değerini ve uluslararası tanınırlığını artırmak amacıyla çeşitli uluslararası ağlara ve organizasyonlara katılım için çalışmalar yapılacaktır. Uygun başvuru sahibi olan belediyelerin UNESCO Yaratıcı Şehirler ve Jeopark Ağı ile Cittaslow gibi uluslararası ağlara katılımına yönelik çalışmaları desteklenecek, programlar takip edilerek ilgili kurum ve kuruluşlara başvuru süreçlerinde destek olunacaktır.

Cittaslow çalışmaları kapsamında bölgede bu ağa dâhil olma potansiyeli olan ve bu konuda çalışmaya istekli olan başta Posof Belediyesi ve Kağızman Belediyesi olmak üzere benzer nitelikteki belediyeler ile görüşülerek, bu belediyelerin temsilcilerinin Cittaslow'da Türkiye koordinatörlüğü görevini yürüten Seferihisar Belediyesinden yetkili kişiler ile bir araya getirilmesi planlanmaktadır. Görüşme ve bilgilendirme neticesinde başvuru konusunda çalışmak isteyen belediye temsilcileri ile Seferihisar Belediyesine teknik ziyaret düzenlenecektir. Bu çalışmalar sonrasında ise ilgili belediyelere başvuru sürecinde Ajans personeli tarafından veya hizmet alımı yoluyla destek olunması planlanmaktadır.

Coğrafi oluşumu milyonlarca yıl öncesine dayanan ve Kür Vadisi olarak da bilinen Ardahan ilinin Jeopark alanı ilan edilmesiyle; çevresel açıdan jeolojik mirasının korunması, tanıtım açısından uluslararası arenada bilinirliğin artması, akademik açıdan hakkında yapılan çalışmaları yoğunlaştırması ve turizm sektörü açısından da bölgeye nitelikli turist çekilmesine katkı sağlanması hedeflenmektedir. Bu kapsamda, Ardahan Üniversitesi'nde 05 Temmuz 2021 tarihinde Ardahan'ın jeopark potansiyelinin değerlendirilmesi için farklı üniversitelerden akademisyenlerin de katıldığı bir toplantı gerçekleştirilmiştir. Ardahan'ın Jeopark ilan edilebilmesi için Üniversite ile 2022 yılında belirlenecek koruma alanlarının ve tedbirlerinin neler olması gerektiğine yönelik yol haritası oluşturulacaktır. İlin UNESCO Küresel Jeopark Ağı'na dâhil olabilmesi için de çalışma kapsamında UNESCO Küresel Jeopark Ağı'na dahil olan Kula Jeoparkı ziyaret edilerek iyi uygulama örneğinin yerinde görülmesi sağlanacaktır.

Ön çalışma esnasında maliyet etkinliğini sağlamak adına bölge paydaşları ile işbirliği toplantısı gerçekleştirilecektir.

Tarihi Kimliğiyle Kars Kenti AB projesi kapsamında ise gastronomi alanında Kars'ın UNESCO'nun Yaratıcı Şehirler Ağına başvuru yol haritası hazırlanacaktır.

c. Serhat'ı Keşfet: Bölgesel Tanıtım Organizasyonları

Ajansımız, "Serhat'ı Keşfet" teması ile 2015 yılından bu yana bir tanıtım programı yürütmektedir. Geçmiş yıllarda, Ardahan'da Türkiye Kayak Federasyonu ile işbirliği halinde Kayaklı Koşu Yarışmaları, Sarıkamış'ta "Kulüpler Arası Natürel Kızak Türkiye Şampiyonası", DAP ile işbirliği halinde "Büyükelçilikler Arası Kar Raftingi Organizasyonu"ve bunların yanı sıra "Sarıkamış Kar Rallisi" ile "Kayakla Oryantiring Avrupa Şampiyonası" gibi organizasyonları düzenlenmiştir. Turistlerin seyahat planı oluştururken ildeki festivalleri dikkate alarak bir rota oluşturduğu bir gerçektir. Ayrıca Bölgemize gelen turistlerin ortalama kalış sürelerinin artırılmasına da katkı sağlamak için bu tür faaliyetlerin Bölge'de istikrarlı bir şekilde devam ettirilmesi gerektiği paydaşlarla yapılan görüşmelerde özellikle vurgulanmaktadır. Bu nedenle bu tür organizasyonların 2022 yılında da yapılması planlanmaktadır.

- ***Çıldır Kristal Göl Şöleni:*** Uluslararası bir organizasyon olarak 2019 yılında 6'ncısı yapılan "Çıldır Kristal Göl Şöleni" geleneksel olarak şubat aynın ikinci haftası yapılmaktadır. 2020 ve 2021 yıllarında COVID-19 salgını nedeniyle yapılamayan şölen kapsamında buz tutan Çıldır Gölü üzerinde Çıldır Kaymakamlığı, Çıldır Belediyesi ve Ardahan Valiliği ile işbirliği içerisinde cirit gösterisi, rahvan at yarışları, atlı kızak yarışları, gölde buz altında balık tutma, atlı-atsız okçuluk yarışmaları, buz pateni ve halk oyunları gösterileri gibi çeşitli faaliyetler düzenlenmektedir. Yöre halkının atlı sporlara olan ilgisini de yansıtan yarışmalar ülkemizdeki çeşitli illerden ve Azerbaycan, Gürcistan ve İran gibi ülkelerden çeşitli spor kulüpleri, halk oyunları ekipleri ve aşıkların katılımı ile renkli görüntüler sunmakta ve ulusal medyada yoğun ilgi görmektedir. Organizasyon ile hem Çıldır Gölünün tanıtımı, hem geleneksel atlı sporların yaşatılması hem de yöresel lezzetler ve coğrafi işaretli ürünlerin tanıtımı yerel paydaşlar ve ulusal-uluslararası katılımcılar ile birlikte gerçekleştirilecektir. "Çıldır Kristal Göl Şöleni" kapsamında yapılacak program ile yerel, ulusal ve uluslararası katılımcılar ile Bölge'nin ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtımı yapılacaktır.

- ***Çıldır Gölü Medya Kampı:*** Yılın yaklaşık dört ayı yüzeyi buzlarla kaplı olan Çıldır Gölü'nün alternatif bir kış turizm faaliyeti olarak sunulması amacıyla Göl üzerinde iki gece konaklamalı bir tanıtım organizasyonu düzenlenecektir. Ulusal televizyon kanalları, foto muhabirleri ve gazetecilerden oluşacak yaklaşık 25 kişilik grubun buz kırarak eskimo usulü balık avlama, atlı kızak turları, buz üzerinde sörf vb. etkinlikleri gerçekleştirmeleri sağlanacaktır. Ayrıca, gazeteci grup Çıldır Gölü'nün buzla kaplı yüzeyinde Gülyüzü Köyü'nden Akçakale Köyü'ne kadar olan 10 kilometrelik bir mesafeyi yürüyerek tamamlayacaktır. Gece kamp ateşi yakılacak ve buzdan yapılan perdeden, daha önce düzenlenen etkinliklerin yer aldığı sinevizyon gösterisi yapılacaktır. Organizasyona katılanların tamamı medya mensubu olduğu için organizasyonun bütün aşamaları televizyon ve gazetelerde haber olarak yayınlatmalarının yanı sıra yerel halkın günlük yaşamına dair haberler de yapılması sağlanacaktır. Etkinlikte çekilen fotoğraflar, daha sonra Ankara'da sergilenecektir. Önceki yıllarda düzenlenen ve reklam eşdeğerliliği yüksek olan organizasyon 2022 yılının ilk çeyreğinde gerçekleştirilecektir. Bu gösterinin yanı sıra faaliyet kapsamında buzdan yapılan perde ile bu yıl ilk defa Kardan Perde Çıldır Film Festivali adıyla ilerleyen yıllarda uluslararası boyuta ulaşacak bir film festivali de yapılacaktır. Tanınmış sinemacıların katılacağı ve her gün bir galanın yapılacağı Festival'in bu yıl kurumsallığı sağlanarak, önümüzdeki yıllarda tıpkı Finlandiya'daki Midnight Sun Film Festivali ya da Avara Çöl Film Festivali gibi, yapıldığı yöreye has iklim özelliklerinden faydalanılarak isminin duyulmasına imkân sağlayacak bir festivale dönüştürülmesi amaçlanmaktadır.

- ***Sarıkamış Kış Oyunları Festivali:*** En son 2019 yılında beşincisi düzenlenen ve sonraki yıllarda COVID-19 salgını nedeniyle yapılamayan festivalin 2022 yılında yapılması planlanmaktadır. Söz konusu organizasyon; özel sektör, STK'lar ve Kars Valiliği ile işbirliği yapılarak gerçekleştirilecektir.
- ***Tematik Fotosafari Etkinlikleri:*** Bir tema belirlemeksizin 2021 yılında Ağrı ilimizde başta İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü olmak üzere paydaşlarla gerçekleştirilen fotosafari etkinliği oldukça ses getirmiştir. 2022 yılında ise TRA2 Bölgesinde yer alan 4 ilimizi de kapsayan yaban hayatı, kuş gözlemciliği, göl, tarihi doku vb. temalarda fotosafari etkinlikleri gerçekleştirilecektir. Faaliyet kapsamında Türkiye Turizmi Tanıtma ve Geliştirme Ajansı, İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri, İl Özel İdareleri, Üniversiteler,

Belediyeler gibi kurumlarla ve STK'lar ile maddi ve ayni katkılar kapsamında işbirliği yapılacaktır.

- ***Iğdır Nevruz Kutlamaları:*** Iğdır ilinde, Nevruz gelenekleri önemli bir yer tutmaktadır. Halk oyunları ekipler ve sanatçıların davet edildiği Nevruz programları halkın da yoğun ilgi gösterdiği bir festivale dönüşmektedir. İlde her yıl geleneksel olarak Nevruz kutlamaları hafta boyu sürmektedir. 10 Aralık 2020'de Bakü'de imzalanan, Türk ve Azerbaycan vatandaşlarının karşılıklı olarak pasaporta ihtiyaç duymadan iki ülke arasında kimlik kartlarıyla seyahat edebilmelerini öngören protokol 1 Nisan 2021'de yürürlüğe girmiştir. Bu durumun iki ülke arasında giriş çıkışların artmasına olanak sağlayacağı düşünülmektedir. Nevruz'da İran, Azerbaycan ve Nahçıvan'dan davet edilen heyetler vasıtasıyla programın çerçevesi geliştirilerek konferanslar ve çeşitli etkinliklerle tanıtım faaliyetleri yapılacaktır. Nevruz'un özellikle Sınır Ötesi İşbirlikleri kapsamında aynı kültürel değerlere sahip Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti ile ortak kutlanması hedeflenmektedir. Bu kapsamda paydaşlarımız olan İl Özel İdaresi ve Belediye ev sahipliğinde; komşu ülkelerimiz İran, Azerbaycan ve Nahçıvan'dan misafirlerin de katılım sağladığı organizasyon kapsamında; İran, Azerbaycan ve Nahçıvan'dan davet edilen heyetler vasıtasıyla program çerçevesi geliştirilerek ülkeler arasında turizm, ticaret gibi ilişkileri de geliştirecek dönemsel ziyaretler gerçekleştirilecektir.
- ***Ağrı Dağı Tırmanışı Basın Turu:*** 5.137 metre ile Türkiye'nin en yüksek dağı olan Ağrı Dağı'nın, Bölgemizde bulunması turizm açısından büyük bir potansiyel barındırmaktadır. Her yıl binlerce dağcı ve trekkingci Ağrı Dağına çıkmak için Bölgemize akın etmektedir. Ağrı Dağı'na olan ilginin arttırılması ve Ağrı Dağının ulusal düzeyde tanıtımının yapılması için Ajansımız öncüllüğünde 2013, 2015 yıllarında basın turları düzenlenmiş ve tırmanışa ilişkin yapılan haberler tüm yerel ve ulusal medya kanallarında yayınlanmıştır. Tanıtım açısından önemli olan ve Ajansımızca her yıl düzenli olarak yapılması düşünülen bu faaliyet, Ağrı Dağı'nın tırmanışa kapatılması üzerine 2021 yılına kadar yapılamamıştır. 2021 yılında Ağrı Dağı'nın yeniden tırmanışa açılmasıyla birlikte Ajansımız öncüllüğünde bir açılış organizasyonu tertip edilmiş, akabinde ise bir grup dağcı, basın ve yayın mensubuyla birlikte tırmanış gerçekleştirilmiş ve bu tırmanışa ilişkin haberler tüm yerel ve ulusal basında paylaşılmıştır. Tırmanış, tüm dağcı ve doğaseverler arasında büyük heyecan yaratmıştır. Ajansımızca artık bir gelenek haline gelen Ağrı Dağı tırmanışın yenisinin,

2022 yılının temmuz ya da ağustos ayında bir grup gazete ve TV temsilcileriyle yapılması planlanmaktadır.

- ***İkinci Ağrı Uluslararası Kar ve Buz Festivali:*** İlki 2021 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın katkıları, Ağrı Valiliği, Ağrı Belediyesi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Ağrı Kalkınma Eğitim-Kültür Vakfı ve İbrahim Çeçen (IC) Vakfı işbirliği ile Küpkıran Kayak Tesislerinde gerçekleştirilen festivalin bu yıl geçen yılki paydaşlar ilaveten Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın da dâhil olacağı uluslararası düzeyde ikincisi düzenlenecektir. Festival kapsamında kayak yarışları, profesyonel kayakçıların yapacağı gösteriler ile kardan yapılmış Ağrı ilinin turistik değerlerine yer verilecektir. Daha önceki yıllarda Ajans desteğiyle modernize edilen Küpkıran Kayak Merkezinde yapılacak festival ile kayak merkezinin de bilinirliği artırılacaktır.
- ***Balık Gölü Festivali:*** Ağrı ilinde, ilki 2019 yılında ikincisi ise 2021 yılında gerçekleştirilen Balık Gölü Festivali gerek yerel halkın sosyalleşmesi gerekse ülkemizin en yüksek rakımlı gölü olarak bilinirliğinin artırılması açısından büyük ilgi gören festivalin 2022 yılında da gerçekleştirilmesi planlanmaktadır. Festival kapsamında Taşlıçay Belediyesi başta olmak üzere ilgili kurumlarla işbirliği kapsamında tanıtım faaliyetleri gerçekleştirilecektir. Söz konusu festival kapsamında gerçekleştirilecek faaliyetler ile Balık Gölü ve Ağrı'nın tanıtımı yapılacaktır. Çalışma 2022 yılının ikinci yarısında gerçekleştirilecektir
- ***Ağrı Dağı ve Nuh'un Gemisi Sempozyumu:*** Üç büyük semavi dini temsil eden kutsal kitapların yanı sıra eski çağlarda yaşamış olan önemli kültürlerin hepsinde karşımıza çıkan Ağrı Dağı ve Nuh tufanı hakkında antik kaynaklardan modern bilime kadar çeşitli görüşler ortaya atılmış ve geminin nerede olduğu konusu ve bulunması için her dönem çok çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Ağrı Dağı ise pek çok insanın düşüncesinde Nuh'un gemisi ve tufan ile özdeşleşmiştir. 2021 yılında 6. sı düzenlenen Sempozyumunun düzenli olarak gerçekleştirilmesi şehrin tanıtımına katkı sunmaktır. Bu nedenle 2022 yılında da faaliyetin Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi koordinasyonunda; Ağrı Valiliği, Ağrı Belediyesi, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü ve İbrahim Çeçen Vakfı ile gerçekleştirilmesi planlanmaktadır.
- ***Uluslararası Âşıklar Festivali veya Uluslararası Ani Festivali:*** Âşıklık geleneğinin günümüzde de yaşadığı Kars'ta; il ve yurtdışından katılım sağlayacak âşıkların katılımıyla, âşıklık geleneğinin tüm değerlerinin birkaç gün boyunca aktarılacağı bir âşıklar bayramı/festivalinin gerçekleştirilmesi, bu sayede ilde gelenekselleşecek ve

özellikle yaz döneminde yapılması ile de ilin 4 mevsim turist ağırlama amacına katkı sağlayacak bir tanıtım faaliyeti tasarlanmaktadır.

Anadolu'nun kapısı olarak nitelendirilen Ani 1064 yılında Malazgirt'in fethinden çok önce fethedilmiştir. Bunun yanı sıra içerisinde barındırdığı birçok kilise, camii ve ateşgede tapınağı ile de binlerce yıllık kültür mozaiğinin başkenti konumundadır. İkinci alternatif olarak tasarlanan Uluslararası Ani Festivali ile hem bu kültür mozaiğinin tanıtılması hem de Anadolu'nun kapısının Ani ile birlikte Türklere açıldığı aktarılarak her yıl Malazgirt'ten başlayan fetih şölenlerine Ani'nin dâhil edilmesi için bilinç oluşturulacaktır. Faaliyet kapsamında fotoğraf sergileri, sempozyumlar, çeşitli folklorik gösteriler, senfoniler gibi etkinlikler düzenlenecektir. Faaliyetin gerçekleştirilmesinde Türkiye Turizmi Tanıtma ve Geliştirme Ajansı, Kars İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Kars İl Özel İdaresi, Kafkas Üniversitesi, Kars Belediyesi gibi kurumlarla maddi ve ayni katkılar kapsamında işbirliği yapılacaktır.

d. Kısa Film, Belgesel ve Animasyon Yarışması

Ajansımızın kuruluşundan bu yana bir gelenek haline gelen Kısa Film ve Belgesel Yarışmasına 2021 yılında yeterli başvuru olmaması nedeniyle yarışmanın 2022 yılında yeniden düzenlenmesine karar verilmiştir. Geçmiş yıllarda faaliyet kapsamında üretilen içeriklerin bazıları milyonlarca kez izlenmiştir. Çekilecek film ve belgesellerin bölge illerinde çekilmesi şartı konulacak olan yarışmaya, sinema ve belgeselle ilgilenen amatör ve profesyonel herkesin ilgi göstereceği öngörülmektedir. Düzenlenecek yarışmada dereceye giren amatör genç yönetmenlere ödüller verilecektir. Birinciye 7.000,00 TL, ikinciye 5.000,00 TL, üçüncüye de 3.000,00 TL ödül verilmesi planlanmaktadır. Ayrıca iki adet de 1.000,00'er TL'lik mansiyon ödülü verilecektir. Faaliyet ile özellikle sinemaya ilgi duyan ve bölgedeki üniversitelerin ilgili bölümlerinde okuyan gençlerin içerik üretmeleri sağlanarak iş hayatına bir adım önde başlamasının sağlanması ve günümüzün internet temelli dünyasında bu alanda gençlerin özendirilmesi ile bölgenin tanıtılması hedeflenmektedir.

e. Yurt İçi Teknik İnceleme Ziyaretleri

2022 yılında TRA2 Bölgesi'nin sahip olduğu turizm değerlerinin ulusal platformlarda tanıtımının gerçekleştirilmesi için turizm sektöründeki ulusal temsilcilerle bir araya gelinerek Bölgeye gelen turist sayısının artırılması için görüşmeler yapılması planlanmaktadır. Gerçekleştirilen görüşmelerin yereldeki paydaşlara aktarılması ve spesifik konularda proje

üretilmesi, iyi uygulama örneklerinin tespit edilerek Bölgeye kazandırılması için teknik inceleme ziyaretleri düzenlenecektir.

2.1.4.5. Ajans Destekleri

a. TSOP Güdümlü Proje

Güdümlü Proje Desteği kapsamında desteklenecek projeler Yönetim Kurulu tarafından 2014-2023 Bölge Planı'ndaki gelişme eksenlerine ve önceliklere, SOP içeriklerine göre belirlenmekte ve Bakanlığın onayına sunulmaktadır. 2022 yılında başvurusu alınması planlanan proje iki alternatifli olarak tasarlanmaktadır. Bunlardan ilki; 2000 yılında hizmete açılan ve 2002 yılına kadar aktif olarak kullanılan ancak geçen zaman içerisinde başta güvenlik sorunları ve uygun işletme modellinin belirlenememesi gibi çeşitli nedenlerden dolayı âtıl hale gelen Ağrı Eleşkirt Güneykaya Kış Sporları Merkezinin yeniden faaliyete geçirilmesine yönelik bir güdümlü proje hazırlanmasıdır. Söz konusu Kış Sporları Merkezi ulaşım açısından uygun konumu, kayak sporu ve kış turizmi için ideal kar yapısı, topoğrafik açıdan bakıldığında elverişli pistleri, çığ ve sis gibi olumsuz doğa olaylarının görülmemesi ve kasım ayı ortalarından mart ayı sonlarına kadar kayak yapılabilmesi gibi kış turizmi açısından önemli özellikleri taşımaktadır. Hali hazırda Merkezde onarıma ve geliştirilmeye ihtiyaç duyulan bir telesiyej hattı bulunmaktadır. Bunun yanı sıra günübirlik tesis ve konaklama tesislerine de ihtiyaç bulunmaktadır. Tesisin yeniden faaliyete geçmesi ile bölge halkının ihtiyaçlarına cevap verebilecek yeni bir sosyal donatı alanının tesis edilmesi, yeni bir turizm destinasyonu oluşturularak turizm gelirlerinin artırılması ve özellikle gençlerin kış sporları ile buluşması amaçlanmaktadır.

İkinci alternatif ise hali hazırda yürütülmekte olan ve 2022 yılı ortasına kadar tamamlanacak olan Ağrı Dağı ve Çevresi Turizm Master Planı ve Fizibilitesi çalışması kapsamında üretilecek olan 11 adet proje fizibilitesinden, paydaşların Ajans ile birlikte uygulanmasında hem fikir olacağı ve Bakanlığımızın uygun göreceği bir proje tasarlanmasıdır.

Her hâlükârda tasarlanacak olan bir güdümlü proje için **6.000.000,00 TL** kaynak ayrılması öngörülmüştür. Bu bütçenin **3.000.000,00 TL** tutarının 2022 yılında harcanması planlanmaktadır.

b. TSOP Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı-07 (KÖA-07)

2014-2023 TRA2 Bölge Planı'nda sosyal kalkınma, çevresel sürdürülebilirlik, erişilebilirlik ve rekabet edebilirlik gelişme eksenlerine yönelik altyapı hizmeti sunan kurum ve kuruluşların desteklenmesinin önem arz ettiği tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra özellikle 2021 yılında "SOP

Yönetim Faaliyetleri" kapsamında paydaşlarla gerçekleştirilen toplantılarda özel sektörün yatırım yapmasının önündeki en büyük engelin altyapısal eksiklikler olduğu belirtilmiştir.

Tasarlanan Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı-07'nin genel amacı; Bölgenin önde gelen sektörleri olan turizm, tarım ve imalat sanayisinin altyapısal eksikliklerinin giderilerek özel sektörün yatırım yapmasının sağlanması, başta gençler olmak üzere istihdam kapasitesinin artırılması ve bu sayede bölgedeki sosyo-ekonomik refahın artırılmasıdır. Toplam bütçesi **20.000.000,00 TL** olan Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı-07 (KÖA-07) kapsamında 2022 yılı için yaklaşık **12.000.000,00 TL**'lik kaynağın kullanılması planlanmaktadır. Hedef grubunda Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği'nin 7A maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde sıralanan kurum ve kuruluşların yer aldığı Program için TSOP kapsamında **8.000.000,00 TL**, KSOP kapsamında **6.000.000,00 TL** ve İSOP kapsamında **6.000.000,00 TL** ayrılacaktır. 2022 yılında ise TSOP kapsamında **4.800.000,00 TL**, KSOP kapsamında **3.600.000,00 TL** ve İSOP kapsamında **3.600.000,00 TL** harcanacaktır. 2014-2023 TRA2 Bölge Planı, Onuncu ve On Birinci Kalkınma Planı, 2022 Yılı Ajans Çalışma Programı, Ajansın Bölgede gerçekleştirmiş olduğu araştırma ve saha çalışmaları ile yapılan çalıştaylar neticesinde elde edilen verilere dayanarak program kapsamında aşağıdaki öncelikler belirlenmiştir:

Öncelik 1: Bölgedeki turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi, turizm destinasyonlarının niteliğinin ve niceliğinin artırılması, tanınırlığın sağlanması, hizmet kalitesinin artırılması ve altyapının iyileştirilmesi konularına odaklanan projeler,

Öncelik 2: Bölgeye ait yöresel, tarımsal ve hayvansal ürünler ile el sanatları ürünlerinin; katma değerinin ve istihdam kapasitelerinin artırılması için üretim, tanıtım ve pazarlama altyapılarının iyileştirilmesini ve kaynak verimliliğini sağlayan projeler,

Öncelik 3: İmalat sanayinde faaliyet gösteren işletmelerin üretim kabiliyetlerini artıracak altyapı hizmetlerinin güçlendirilmesine ve/veya kümelenmiş üretim bölgelerinin kurumsal kapasitesinin arttırılmasına yönelik projeler.

c. TSOP Genç Girişimcilere Yönelik Mali Destek Programı

Bölgemizin yaklaşık 1.100.000'lik nüfusunun yaklaşık 400.000'i 15-34 yaş aralığındaki gençlerden oluşmaktadır. Ajans tarafından geçmiş yıllarda gerçekleştirilen araştırma raporları kapsamında elde edilen veriler incelendiğinde gençler için en büyük sorunların başında işsizlik ve proje fikirlerini hayata geçirememeleri olduğu tespit edilmiştir.

2014-2023 TRA2 Bölge Planı, Onuncu ve On Birinci Kalkınma Planı ve 2022 yılı için Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü tarafından belirlenen "Genç İstihdamı" teması, Ajansın

Bölgede gerçekleştirmiş olduğu araştırma ve saha çalışmalarından elde edilen verilere dayanarak yıl içerisinde Bakanlığımız ile istişare halinde program öncelikleri, uygun başvuru sahipleri ile projeler ve destek limitleri belirlenecektir. Öncelikler belirlenirken Genç İstihdamı temasının çerçevesi ve Bölge ihtiyaçları göz önüne alınarak; ilk defa iş kuracak gençler ile gençlerin yoğun istihdam edildiği (çağrı merkezleri, tekstil atölyeleri gibi) projeler öncelikli desteklenecektir.

Toplam bütçesi **5.000.000,00 TL** olarak öngörülen Genç Girişimcilere Yönelik Mali Destek Programı için 2022 yılında **2.500.000,00 TL** kaynak ayrılmıştır. Bu doğrultuda 2022 yılında TSOP için **750.000,00 TL**, KSOP için **750.000,00 TL** ve İSOP için **1.000.000,00 TL** harcanması planlanmaktadır.

d. TSOP Fizibilite Destek Programı

Ajans, Fizibilite Destek Programı kapsamında bölgenin kalkınması ve rekabet gücünün artırılmasına, bölge ekonomisine yönelik tehdit ve risklerin önlenmesine, bölgenin yenilik ve girişimcilik kapasitesinin geliştirilmesine yönelik projelerin fizibilite çalışmalarına doğrudan mali destek verecektir. Hedef grubunda Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği'nin 7A maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde sıralanan kurum ve kuruluşların yer aldığı 2022 Yılı Fizibilite Destek Programının toplam bütçesi **1.500.000,00 TL** olup, programa TSOP kapsamında **500.000,00 TL** ayrılmıştır.

e. TSOP Teknik Destek Programı

Teknik Destek Programı kapsamında; Bölgedeki yerel aktörlerin bölgesel kalkınma açısından önemli olan, ancak kapasite eksikliği nedeniyle hazırlık ve uygulamada sıkıntı yaşadıkları konularda destek sağlanması amaçlanmaktadır.

Program kapsamında, bölgedeki yerel yönetimlerin planlama, programlama ve uygulama kapasitesini artırıcı; kamu kurum ve kuruluşlarının, sivil toplum kuruluşlarının, kar amacı güden gerçek ve tüzel kişilerin ise yerel ve bölgesel kalkınmaya katkıda bulunabilecek çalışmaları için eğitim verilmesi, danışmanlık, program ve proje hazırlanmasına katkı sağlanacaktır. Teknik destek faaliyetlerine ilişkin başvurular mevzuat gereği ikişer aylık dönemler halinde alınacak olup TSOP kapsamında 2022 yılı Teknik Destek Programı için **500.000,00 TL** bütçe ayrılmıştır.

Program kapsamında sonuç odaklı programın özel amaçlarına hizmet edecek faaliyetler desteklenecektir. Bunun yanı sıra COVID-19 salgını nedeniyle kırılgan sektörlerin başında gelen turizm sektöründe, salgının etkisini en aza indirmek için insan kaynakları niteliğinin

artırılması, yönetim danışmanlığı ve kaynak verimliliği konularında da özel sektöre yönelik faaliyetler desteklenecektir.

2.1.4.6. AB ve Diğer Dış Kaynaklı Projeler

a. Tarihi Kimliğiyle Kars Kenti Projesi

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın program otoritesi olduğu IPA-II Rekabetçilik ve Yenilik Sektör Operasyonel Programı kapsamında kabul edilen, Serhat Kalkınma Ajansı'nın başvuru sahibi olduğu "Tarihi Kimliğiyle Kars Kenti Projesi" 2021 yılında başlamıştır. Yaklaşık bütçesi 5,2 Milyon Euro olan Proje'nin müşavirlik, inşaat işleri ve teknik yardım adı altında üç bileşeni bulunmaktadır. Projenin inşaat bileşeni kapsamında, Kars Merkez Haydar Aliyev Caddesi üzerinde bulunan 22 tescilli ve 10 adet tescilsiz bina için cephe iyileştirmesi yapılacaktır. (Sıva/boya raspası, kapı pencere değişimi, çatı kaplaması vb.) Ayrıca caddenin kaldırım yenilemesi, aydınlatma işleri, çevre düzenleme işleri, işaret levhaları ve sokak mobilyaları montajı yapılacaktır. Bunun yanı sıra Ani Ören Yeri'nin etrafının koruma çitleriyle kapatılması, sokak mobilyaları ve yönlendirme/bilgilendirme tabelaları ile donatılması sağlanacaktır.

2021 yılı Mart ayı itibariyle başlayan inşaat bileşeni kapsamında Haydar Aliyev Caddesi'nde bulunan binaların cephe iyileştirme çalışmaları devam etmektedir. Caddenin kaldırımlarının yapılması, kent mobilyaları ile donatılması ve peyzaj çalışmalarının yapılması ile Ani Ören Yerinde yapılacak çalışmalara ise 2022 yılı Mart-Nisan aylarında başlanarak 2022 yılı Eylül ayına kadar bitirilmesi planlanmaktadır.

2021 yılı Ağustos ayı itibariyle başlayan ve 2024 yılı başına kadar sürecek olan Projenin Teknik Yardım bileşeninin amacı ise; Kentteki turizm işletmeleri, STK'ları ve ilgili paydaşların kurumsal kapasitelerini artırarak sürdürülebilir bir yönetişim stratejisi belirlemektir. Tarihi binaların korunmasına yönelik eylem planları oluşturmak ve tanıtım/pazarlama faaliyetleri gerçekleştirmek yoluyla Kars'ın turizm sektöründe rekabet gücü artırılacaktır. Birçok analiz, strateji ve eylem planı geliştirilecek bileşen kapsamında oldukça yoğun tanıtım ve pazarlama faaliyetleri de bulunmaktadır. 2021 yılında başlangıç raporu tamamlanan Teknik Yardım bileşeninin 2022 yılında mevcut durum analizleri, eylem planları, insan kaynaklarının güçlendirilmesi için eğitimler, tanıtım ve markalaşma faaliyetleri gerçekleştirilecektir.

Proje kapsamında özellikle tarihi yapılarda devam eden çalışmalarda uygulama projesi revizyonlarına ihtiyaç duyulduğundan 200.000,00 TL bütçe ayrılmıştır.

b. TSOP AB ve Diğer Dış Kaynaklı Fonlara Yönelik Proje Üretilmesi

Ajans; kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının uluslararası alanlarda hibe, teşvik, kredi vb. destekler için başvurabilecekleri; Avrupa Birliği Projeleri, ERASMUS + Hibe Programları, AB Çerçeve Programları gibi programlar kapsamında açık çağrılara ilişkin Bölgeden proje üretilmesine yönelik paydaşlarla işbirliği halinde çalışacak ve/veya kendi adına başvuru yapacaktır.

Bunun yanı sıra 2021 yılında IPA-3 kapsamındaki İklim Değişikliğine Uyum Hibe Programı'na ön başvurusu yapılan 3 adet projenin kabul görmesi durumunda, 2022 yılında tam başvuru formları hazırlanarak Program otoritesi olan Çevre ve Şehircilik Bakanlığına gönderilecektir.

2.1.4.7. Diğer Proje ve Faaliyetler

a. Ebu'l Menuçehr Camii'nin Rölöve, Restitüsyon ve Restorasyon Projelerinin Hazırlanması

Kars il merkezine 42 km uzaklıktaki Ani (Ocaklı) köyü sınırları içerisinde yer alan ve 2016 yılında UNESCO Dünya Kültürel Miras Listesi'ne dâhil olan Ani Ören Yeri'nin günümüze kadar büyük kısmı ulaşmış yapılarından olan Ebu'l Menuçehr Camii en eski Selçuklu eserlerinden birisidir. Ani Ören Yeri Erzurum Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 08.11.2002 tarih ve 1306 sayılı kararı ile I. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak ilan edilmiş olup, aynı kararla Ebu'l Menuçehr Camii ve diğer 20 yapı ise Anıt bazında tescil edilmiştir. Söz konusu eserin gelecek nesillere aktarılması ve ulusal/uluslararası çapta bilinirliğinin artması için Serhat Kalkınma Ajansı 2020 yılında çalışmalara başlamıştır. Bu çalışmalar neticesinde Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü ile Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü arasında Ebu'l Menuçehr Camiinin aslına uygun restorasyonuna yönelik projelendirme ve bu projelerin uygulanması için bir protokol imzalanmıştır. Bu protokol kapsamında tüm Kalkınma Ajanslarının desteğiyle restorasyon çalışmalarının tamamlanması ve Camii'nin ibadete açılması hedeflenmektedir. Faaliyet kapsamında; Bölgedeki kış şartlarının ve projelendirme süreçlerinin uzun sürmesi nedeniyle 2021 yılında proje gerektirmeksizin yapılan tefrişat alımlarıyla Camii ibadete açılmış olup, 2022 yılında ise restorasyon projeleri hazırlanacaktır. Restorasyon projelerinin uygulanması ise bu faaliyet kapsamında değildir, 2023 yılında hayata geçirilecektir.

2.1.5. Program Süresi ve Zaman Planlaması

Turizm Destinasyonlarının Geliştirilmesi ve Markalaşması Sonuç Odaklı Programının zaman planlaması aşağıda verilmiştir;

Tablo 23- TSOP Faaliyet Takvimi

Faaliyet Adı	Başlangıç Dönemi	Bitiş Dönemi
Ağrı Dağı ve Çevresi Turizm Master Planı ve Fizibiliteleri	Ocak	Mayıs
TSOP Sektör Analiz Raporu	Haziran	Aralık
Karavan Kamp Alanlarının Oluşturulmasına Yönelik Fizibilite Raporu	Haziran	Kasım
TSOP Yönetim Faaliyetleri	Ocak	Aralık
Otellerde Gizli Müşteri Uygulaması	Ocak	Haziran
Hediyelik Eşya Prototip Çalışmaları	Şubat	Eylül
TRA2 Medya Tanıtım ve Rota Belirleme Turu	Şubat	Aralık
Uluslararası Ağ ve Organizasyon Çalışmaları	Mart	Aralık
Serhat'ı Keşfet: Bölgesel Tanıtım Organizasyonları	Şubat	Aralık
Kısa Film, Belgesel ve Animasyon Yarışması	Ocak	Aralık
Yurt İçi Teknik İnceleme Ziyaretleri	Ocak	Aralık
Güdümlü Proje	Şubat	Aralık
TSOP Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı -07 (KÖA07)	Ocak	Aralık
TSOP Genç Girişimcilere Yönelik Mali Destek Programı	Ocak	Aralık

TSOP Fizibilite Destek Programı	Ocak	Aralık
TSOP Teknik Destek Programı	Ocak	Aralık
Tarihi Kimliğiyle Kars Kenti AB Projesi	Ocak	Aralık
TSOP AB ve Diğer Dış Kaynaklı Fonlara Yönelik Proje Üretilmesi	Ocak	Aralık
Ebu'l Menuçehr Camii'nin Rölöve, Restitüsyon ve Restorasyon Projeleri	Mart	Aralık

2.1.6. Yönetim ve Koordinasyon Düzenlemeleri

TSOP'un uygulanma sürecindeki kurumlar arası ve Ajans içi koordinasyonun sağlanmasından, Sonuç Odaklı Program Yönetim Birimi (SYB) sorumludur. SYB, TSOP kapsamında kurulacak ve düzenli olarak toplanacak tüm kurul ve komitelerin sekretaryasını yürütecektir. Ajans içinde TSOP Komisyonu oluşturulmuştur. TSOP Komisyonu üyeleri SYB Birim Başkanı, SYB TSOP Uzmanı ve YDO Koordinatörlerinden mütevellittir. Ajans Genel Sekreteri, SYB Birim Başkanı ve TSOP Komisyonu üyeleri, kurulacak tüm kurul ve komitelerin doğal üyesidir. TSOP kapsamında sorumlu ve ilgili kurum / kuruluşlar ile koordinasyon, kurulacak kurul ve komiteler aracılığıyla sağlanacaktır. SOP kapsamında yer alan bileşenlere ilişkin ilerlemeler, her Yönetim Kurulu Toplantısı'nda "İki Toplantı Arası Faaliyetler" gündem maddesi kapsamında, Yönetim Kurulu üyeleriyle paylaşılacaktır. Bunun yanı sıra 2022 yılında oluşturulması düşünülen Kalkınma Kurulu toplantılarında da bileşenlere ilişkin ilerlemeler paylaşılacaktır.

2.1.7. İzleme ve Değerlendirme

Ajans Yönetim Kurulunun onayıyla konuyla ilgili tüm kurumları ve Ajansın hizmet verdiği dört ili kapsayacak şekilde TSOP Komisyonu oluşturulacaktır. TSOP Komisyonu, yılda en az bir defa olmak üzere toplanarak; programın ilerlemesi, varsa yaşanan sıkıntılar ve bunlara dair çözüm önerileri hakkında istişarelerde bulunacaktır. TSOP Komisyonu oluşturulduktan sonra komisyona yeni üyeler de alınabilecektir. Komisyonunun isteği doğrultusunda TSOP kapsamında iş birliği yapılan kurum ve kuruluşlar da komisyon toplantısına katılabilecek ve fikirlerini beyan edebilecektir. Aynı zamanda Ajans Genel Sekreteri başkanlığında yılda bir defa Ajans çalışma birim başkanlarının katılımıyla koordinasyon toplantısı gerçekleştirilecektir. TSOP kapsamında, Ajans tarafından yürütülecek; tanıtım faaliyetlerinin, alt programların, güdümlü projelerin, AB ve benzeri dış kaynaklı fonların ve bu fonlara ait

projelerin yazılması, yürütülmesi uygulanmasından Sonuç Odaklı Program Yönetimi Birimi (SYB), Yönetim Hizmetleri Birimi (YHB) ve ilgili YDO, izlemesinden ve değerlendirmesinden İzleme ve Değerlendirme Birimi (İDB) sorumludur.

TSOP kapsamında, Ajans ve Bölgedeki ilgili paydaşlar tarafından yürütülecek faaliyetlerin koordinasyonu ile çıktılarının izlemesi ve değerlendirmesi SYB tarafından gerçekleştirilecektir. TSOP yönetim planının, dönemsel ilerleme raporlarının ve TSOP kapanış raporunun hazırlanmasından da SYB sorumludur.

2.2. KIRSAL EKONOMİNİN GELİŞTİRİLMESİ SONUÇ ODAKLI PROGRAMI (KSOP)

2.2.1. Amaç

Kırsal Ekonominin Geliştirilmesi SOP Amaçları;

Genel Amaç : TRA2 Bölgesi'nin sahip olduğu kırsal değerlerle; bölgenin üretkenlik, verimlilik ve refah düzeyinin artırılması olarak belirlenmiştir.

Özel Amaç 1: Bölgeye ait yöresel, tarımsal ve hayvansal ürünler ile el sanatları ürünlerinin; üretimlerinin teşvik edilmesi, tanıtımının ve markalaşmasının sağlanması,

Özel Amaç 2: Tarım ve hayvancılık ürünlerinin katma değerinin artırılması, üretim yapan işletmelerin insan kaynakları kapasitesinin güçlendirilmesi,

Özel Amaç 3: Kırsal ekonomide ortak iş yapma kültürünün güçlendirilmesi; kadın ve genç girişimciliğinin, kooperatifçiliğin ve üretici birliklerinin geliştirilmesi, olarak belirlenmiştir.

2.2.2. Arka Plan ve Müdahale Gerekçesi

Kırsal Ekonominin Geliştirilmesi Sonuç Odaklı Programı (KSOP), TRA2 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı Gelişme Ekseni 4: Rekabet Edebilirlik altında yer alan Öncelik 4.1. Tarımsal üretimde verimliliğin ve yenilikçi uygulamaların artırılması önceliği ile yakından ilişkilidir. Kırsal Ekonominin Geliştirilmesi SOP hazırlanmadan önce bölgedeki yöresel ürün üreticileri ile yüz yüze görüşmeler ve toplantılar yapılmıştır. Ayrıca TRA2 Bölgesi Yöresel Ürünlerinin Pazarlama Stratejileri Raporu, Ardahan Arıcılık Sektör Raporu: Mevcut Durum Analizi ve Stratejik Eylem Planı ile Ağrı Bal Raporu hazırlanmıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda, kırsalda üretilen ürünlerin doğru pazarlama stratejileri ile tüketiciye ulaştırılması, bu ürünlerden

elde edilecek ekonomik ve sosyal faydanın maksimize edilmesi, kadın emeği yoğun olan sektörlerde kadın girişimciliğinin artırılmasına özel önem verilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. TRA2 Bölgesi temel ekonomik faaliyet alanı tarım ve hayvancılık olan kırsal nüfusun görece fazla olduğu ve kırsal nüfusun önemli bir kısmının tarım sektöründe istihdam edildiği bir bölgedir. Verimli tarım arazileri ve hayvancılığa uygun coğrafyasıyla hayvansal ve bitkisel üretimde geniş bir ürün yelpazesine sahiptir. Büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık, kanatlı hayvan yetiştiriciliği ve bitkisel üretim faaliyetleri Bölge genelinde yaygındır. TRA2 Bölgesi, markalaşmış önemli coğrafi işaretli ve yöresel ürünlere sahiptir. Doğubayazıt Abdigör köftesi, Ardahan çiçek balı, Damal bebeği, Posof elması, Posof fasulyesi, Iğdır kayısısı, Iğdır taş köfte yemeği, Kars balı, Kars el halısı, Sümer Kars el halısı, Kars kaşarı, Kağızman uzun elması, Kars çoban köpeği, Sümer el halısı gibi olmak üzere 12 adet coğrafi işaretli ürünü bulunmaktayken 2021 yılında Iğdır beyaz üzümü, Iğdır Bozbaş yemeği, Iğdır Omaç aşı çorbası ve Iğdır patlıcan reçeli olmak üzere 4 adet daha yöresel ürün tescil ettirilerek coğrafi işaretli ürün sayısı 17'ye yükselmiştir. Tüm bunların yanı sıra; Ağrı geven balı, Kars gravyer peyniri, Sarıkamış Obsidyen taşı, Kavılca buğdayı, Kars ketesi, Kars sarı yağı ve Ardahan kaz eti gibi ürünlerin coğrafi işaret tescil süreci devam etmektedir. Kafkas bebeği, Tuzluca tuzu, çeçil peyniri, dil peyniri, tulum peyniri, vb. potansiyeli bulunan ürünlerin de ticari değerlerinin artırılması yoluyla bölgenin ekonomik ve sosyal kalkınmasına katkı sunması beklenmektedir.

Bölgede bilinirliği yüksek ürünlerin olması ekonomik ve sosyal faydalar elde etmek için tek başına yeterli değildir. Bölgedeki kırsal üretim potansiyelinin harekete geçirilmesi için sektöre birçok açıdan destek olunmalıdır. Altyapısal eksiklikler giderilmeli, insan kaynaklarının farkındalık düzeyleri artırılmalı ve mesleki eğitimlerine destek olunmalıdır. Bunun yanı sıra uygun pazarlama stratejileri ortaya konulmalı, paydaşlar arasında birlikte iş yapma kültürünü yerleştirme amaçlanmalıdır.

Ülke genelinde olduğu gibi bölgede de tarım ve hayvancılık işletmelerinin ortalama arazi büyüklüğü küçüktür ve işletme arazileri parçalıdır. Bu nedenle üretimdeki verimlilik düşük ve buna bağlı olarak da işletmelerin rekabet gücü zayıftır. Kırsal ekonominin yeterince gelişmemiş olmasından dolayı kırsaldan kente göç söz konusudur. Kırsal ekonominin geliştirilmesi ve kırsalın canlandırılması adına tarım ve hayvancılıkta verimliliğin ve kalitenin artırılması önem arz etmektedir.

Bölgedeki üreticiler arasında koordinasyon ve işbirliği eksikliği bulunmaktadır. Ayrıca üretici örgütlerinin işletme yönetimi konusunda bilgi ve deneyim eksikliği mevcuttur. İşletmeleri bir araya getiren yapıların kurulması, üretici örgütlerinin kapasitelerinin geliştirilerek daha etkin çalışmasının sağlanması ve kooperatifçiliğin yaygınlaştırılması, verimliliğin artırılması adına atılacak önemli adımlardandır. Bölgeye ait tarımsal ürünlerin, yöresel ürünlerin ve el sanatlarının markalaştırılması ve tanıtımı, ürünlerin ekonomiye kazandırılması ve katma değerin artırılması için gereklidir. Tüm bu gerekçelerle Ajansımız tarafından Kırsal Ekonominin Geliştirilmesi Sonuç Odaklı Programı kurgulanmıştır.

2.2.3.Sonuç ve Çıktı Hedefleri

Kırsal Ekonominin Geliştirilmesi Sonuç Odaklı Programı (KSOP) hedeflenen sonuç ve çıktıları aşağıda verilmiştir;

Tablo 24 – Kırsal SOP (KSOP) Çıktı Göstergeleri

Tedbir, Proje ve Faaliyetler	Çıktı Göstergeleri	Ölçüm Birimi	Hedef	Doğrulama Kaynağı
Araştırma, Analiz ve Programlama	Araştırma Raporu Sayısı	Adet	4	Ajans Faaliyet Raporu
Kapasite Geliştirme	Kooperatifçilik Atölyesi Faaliyeti Kapsamında Eğitim Verilen Kooperatif Sayısı	Adet	12	Ajans Faaliyet Raporu
Kapasite Geliştirme	Kooperatifçilik Atölyesi Faaliyeti Kapsamında Eğitim Alan Üretici Sayısı	Adet	70	Ajans Faaliyet Raporu
Kapasite Geliştirme	Arıcılık İşletmelerinin Kapasitesinin Geliştirilmesi Kapsamında Gerçekleştirilen Eğitim Sayısı	Adet	4	Ajans faaliyet Raporu

Kapasite Geliştirme	Arıcılık Eğitimlerine Katılım Sağlayan Kişi Sayısı	Kişi	100	Katılımcı Listeleri
Kapasite Geliştirme	Mentörlük Desteği Verilen Kadın Kooperatif Sayısı	Adet	4	Ajans Faaliyet Raporu
Kapasite Geliştirme	Mentörlük Desteği Sağlanan Üretici Kadın Sayısı	Sayı	50	Ajans Faaliyet Raporu
Kapasite Geliştirme	Yöresel Ürünlerin Üretiminin ve Kırsal İstihdamın Artırılması Faaliyeti Kapsamında Eğitim Alan Genç Kadın Sayısı	Sayı	50	Katılımcı Listeleri
Kapasite Geliştirme	Yöresel Ürünlerin Üretiminin ve Kırsal İstihdamın Artırılması Faaliyeti Kapsamında Eğitim Alan Genç Erkek Sayısı	Sayı	150	Katılımcı Listeleri
Tanıtım ve Yatırım Destek	Düzenlenen Organizasyon Sayısı	Adet	4	Ajans Faaliyet Raporu
Tanıtım ve Yatırım Destek	Organizasyonlar Kapsamında Bölgeyi Ziyaret Eden Kişi Sayısı	Kişi	250	Katılımcı Listesi
Ajans Destekleri	Uygulanan Mali Destek Programı Sayısı	Adet	2	Ajans Faaliyet Raporu
Ajans Destekleri	Uygulanan Mali Destek Programı Sonucunda	Kişi	10	Ajans Faaliyet Raporu

	Destek Alan Genç Girişimci Kadın Sayısı			
Ajans Destekleri	Uygulanan Mali Destek Programı Sonucunda Destek Alan Genç Girişimci Erkek Sayısı	Kişi	15	Ajans Faaliyet Raporu
Ajans Destekleri	Uygulanan Fizibilite Desteği Programı Sayısı	Adet	1	Ajans Faaliyet Raporu
Ajans Destekleri	Uygulanan Teknik Destek Programı Sayısı	Adet	1	Ajans Faaliyet Raporu

Tablo 25– Kırsal SOP (KSOP) Sonuç Göstergeleri

Özel Amaç	Sonuç Göstergeleri	Ölçüm Birimi	Hedef	Doğrulama Kaynağı
2	Coğrafi İşaretli Ürün Sayısındaki Artış	Adet	2	Coğrafi İşaret Belgeleri
1,2	Yöresel Yenilikçi Hediyelik Eşya Ürünlerindeki Artış	Adet	12	Mali Destek Program Raporları/Ajans Faaliyet Raporu
3	Yeni Kurulan Kadın Kooperatifi Sayısı	Adet	2	Ticaret Bakanlığı İstatistikleri

2	Arıcılık Ürünlerindeki Rekolte Artışı	Yüzde	20	Ajans Faaliyet Raporu/Resmi İstatistikler
1	Ürün Çeşitlendirmesine Yönelik Yeni Girişimci	Sayı	10	Ajans Faaliyet Raporu

Tablo 26 - KSOP Faaliyetleri

Faaliyet Türü	Faaliyet Adı	Sorumlusu	Süresi
Araştırma, Analiz ve Programlama	KSOP Sektör Analiz Raporu	SYB	01.01.2022 01.07.2022
Araştırma, Analiz ve Programlama	Ardahan Ballı Bitki Florası Araştırması	Ardahan YDO Kars YDO	01.01.2022 31.12.2022
Araştırma, Analiz ve Programlama	Ardahan ve Kars Tıbbi Bitkilerinin Araştırılması Çalışması	Kars YDO	01.01.2022 30.07.2022
Araştırma, Analiz ve Programlama	TRA2 Bölgesi Yöresel Ürün Haritası Çalışması	YDO'lar	01.01.2022 31.12.2022
İşbirliği ve Koordinasyon Faaliyetleri	KSOP Yönetim Faaliyetleri	SYB YDO'lar	01.01.2022 31.12.2022
Kapasite Geliştirme	Kooperatifçilik Atölyesi	YDO'lar	01.01.2022 30.06.2022
Kapasite Geliştirme	Arıcılık İşletmelerinin Kapasitesinin Geliştirilmesi	YDO'lar	01.03.2022 30.08.2022

Kapasite Geliştirme	Kadın Kooperatiflerine Yönelik Mentörlük Faaliyeti	YDO'lar	01.01.2022 01.10.2022
Kapasite Geliştirme	Yöresel Ürünlerin Üretiminin ve Kırsal İstihdamın Artırılması Faaliyeti	YDO'lar	01.04.2022 01.10.2022
Tanıtım ve Yatırım Destek	Yöresel Ürün Şenlikleri	YDO'lar	01.06.2022 31.12.2022
Ajans Destekleri	KSOP Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı-07 (KÖA07)	SYB İDB	01.01.2022 31.12.2022
Ajans Destekleri	KSOP Genç Girişimcilere Yönelik Mali Destek Programı	SYB İDB	01.01.2022 31.12.2022
Ajans Destekleri	KSOP Fizibilite Desteği Programı	SYB İDB	01.01.2022 31.12.2022
Ajans Destekleri	KSOP Teknik Destek	SYB İDB	01.01.2022 31.12.2022
AB ve Diğer Dış Kaynaklı Projeler	KSOP AB ve Diğer Dış Kaynaklı Fonlara Yönelik Proje Üretilmesi	SYB	01.01.2022 31.12.2022

2.2.4.Proje ve Faaliyetler

2.2.4.1. Araştırma, Analiz ve Programlama

a. KSOP Sektör Analiz Raporu

Tarım ve hayvancılık sektörü başta olmak üzere kırsal ekonomiye katkı sunabilecek tüm sektör ve alt sektörlerde; pazarı tanımak, daha iyi stratejiler geliştirmek ve Bölgenin rekabet gücünü artırabilmek için sektör analizi yapılması ve bu kapsamda bir rapor oluşturulması aciliyet arz eden hususlardan biridir. Ajans geçmiş yıllarda bu kapsamda çalışmalar yapmış olup söz konusu eski çalışmalar; Bölgenin tüm illerini kapsamamakta, bir kısmı ise güncelliğini yitirmiş olup potansiyel arz eden bazı alanlarda ise herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Örneğin; 2017 yılına ait bir Küçükbaş Hayvancılık Mevcut Durumu ve Eylem Planı çalışması Bölgenin tüm

illerini kapsarken, büyükbaş hayvancılığa yönelik yalnızca Kars ve Ardahan illeri için Büyükbaş Hayvancılık Sektör Raporu ve Eylem Planı hazırlanmıştır. Orman ürünleri, su ürünleri ve aromatik bitkiler gibi alanlarda ise Ajansımızın herhangi bir çalışması mevcut değildir. Söz konusu faaliyet ile tarım ve hayvancılık sektöründe güncel ve bütüncül çalışmalar ortaya çıkacaktır.

Rapor kapsamında TRA2 Bölgesi illeri bazında tarım ve hayvancılık sektörü ile yatırım fırsatları ekseninde bir çalışma yapılacaktır. 2022 yılının ilk yarısında tamamlanması planlanan raporun 1. bölümünde Bölge illerinin hayvancılık sektöründeki;

- Büyükbaş hayvancılık faaliyetleri,
- Küçükbaş hayvancılık faaliyetleri,
- Arı yetiştiriciliği faaliyetleri ve
- Kanatlı hayvan yetiştiriciliği faaliyetleri analiz edilecektir.

2. bölümünde bitkisel üretim sektöründeki;

- Tarımsal arazi kullanımı,
- Bitkisel üretim ve verim,
- Orman ürünleri,
- Organik tarım,
- Tarımsal alan sulama projeleri,
- Tarıma dayalı mevcut sanayi kuruluşları ve iyi uygulama örnekleri incelenip analizler yapılacaktır.

Tarım ve Hayvancılık Sektörü Yatırım Fırsatları'nın aktarılacağı 3. bölümünde;

- Meyve ve sebze kurutma ve işleme tesisi yatırım fırsatları,
- Büyükbaş hayvan yetiştiriciliği yatırım fırsatları,
- Küçükbaş hayvan yetiştiriciliği yatırım fırsatları,
- Bioenerji yatırım fırsatları,
- Su ürünleri yatırım fırsatları,
- Organik tarım sektörü yatırım fırsatları,
- Tıbbi ve Aromatik bitki ürünleri imalatı yatırım fırsatları ele alınacaktır.

Bu çalışmalar kapsamında ortaya çıkacak sonuçlar Bölge Planı'na, önümüzdeki on yılda gerçekleştirilmesi planlanan mali desteklere, faaliyetlere ve en az 3 yıllık perspektiflerle hazırlanan SOP'lara kaynaklık edecektir. 2021 yılında literatür taraması başlayan çalışma

kapsamında bölge illerinin tarım ve hayvancılık konusundaki faaliyetleri güncel verilerle raporlanmıştır. Çalışmanın 2022 yılında tamamlanması planlanmaktadır.

b. Ardahan Ballı Bitki Florası Araştırması

Arıcılık, Kafkas Arı Irkı'nın gen merkezi olan Ardahan'ın en önemli ekonomik faaliyetlerinden biridir. Bal ise arı ürünleri içerisinde en yaygın olarak üretilen üründür. Ardahan Balı 2017 yılında "Ardahan Çiçek Balı" olarak coğrafi işaretini tescil ettirmiştir. Bal, Ajansımızın gerek Ardahan'da gerekse Bölgede üzerinde en yoğun olarak çalıştığı yöresel üründür. Ajansımız 2018 yılında "Ardahan Arıcılık Sektörü Mevcut Durum Analizi ve Stratejik Eylem Planı" çalışmasını yaparak Ardahan'da arıcılık sektörünün yol haritasını oluşturmuştur. 2019 yılında Ardahan Valiliği bu çalışmayı da dikkate alarak ilgili kurum ve kuruluşlara sorumluluklarında olan eylemleri tebliğ ederek gerekli çalışmaların başlatılması talimatını vermiştir. Bu çerçevede Ardahan'da sektörün önemli bir sorunu olan ballı bitki florasının tespit edilmesi çalışması 2021 yılında başlamıştır. Farklı mevsim şartları ve bitkilerin özellikleri nedeniyle farklı vejetasyon dönemlerini de kapsaması amacıyla 2021 yılında başlayan ve yüklenici firması belirlenmiş olan çalışmanın süresi 2 yıldır. 2021 yılında çalışmanın saha ziyaretleri tamamlanmış, gözlemlenen her bir ballı bitkinin fotoğrafları çekilmiş, GPS koordinatları kaydedilmiş ve örnekleri yüklenici firma tarafından analiz edilmek üzere toplanmıştır. Literatür taraması ve 2021 yılı çalışmalarını kapsayan ara rapor ajansımız tarafından teslim alınmış olup 2022 yılında çalışmalar devam edecektir. Çalışma neticesinde ilde ballı bitki çeşitleri, miktarı, ballı bitki florasının bulunduğu alanlar tespit edilerek dijital harita üzerine işaretlenecektir. Yapılan çalışma gezgin arıcı konaklama yerlerinin tespit edilmesine altlık teşkil edecek, üretimde verimin artması ve Kafkas Arı Irkı gen kaynağının korunmasına katkı sağlayacaktır.

c. Ardahan ve Kars Tıbbi Bitkilerinin Araştırılması Çalışması

Kars ve Ardahan Tıbbi Bitkilerinin Araştırılması Çalışması, TRA2 Bölgesi'nde yer alan Kars ve Ardahan illerinde geçmişten günümüze kadar bölge halkı tarafından tıbbi öneme haiz olduğu düşünülen ve ilaç yapımında kullanılan bitkilerin saptanması ile bu bitkilerin yaygın adları, etken maddeleri ve kullanım alanlarının tespitini kapsamaktadır. Bu çalışmanın ilerleyen süreçlerde gerçekleştirilmesi planlanan bilimsel araştırmalar ile sağlık ve ilaç sektörüne kaynaklık etmesi hedeflenmektedir. Çalışma kapsamında;

- "Ardahan ve Kars Tıbbi Bitkilerinin Araştırılması Çalışması" araştırma raporunun hazırlanması,

- Ardahan ve Kars illerinde tıbbi öneme haiz olduğu düşünülen bitkilerin bulunduğu alanların tespit edilmesi,
- Yöre halkının bu bitkileri hangi amaçlarla (alanlarda) ve nasıl kullandığının belirlenmesi, yöresel adlarının ve yetişme dönemlerinin saha araştırmalarıyla saptanması,
- Gerçekleştirilen çalışmaların belirtilen tarihlerde ara rapor ve nihai rapor halinde Ajansa sunulması planlanmaktadır.

Hizmet alım yöntemiyle gerçekleştirilen çalışmanın satın alma süreci 2019 yılında tamamlanmış olup saha çalışmalarına başlanılmıştır. Çalışmanın ara raporu 2020 yılı ilk çeyreğinde teslim edilmiştir. Nihai Raporun ise 2020 yılının ikinci altı ayında tamamlanıp Ajansa teslim edilmesi planlanmış ancak COVID-19 salgını nedeniyle çalışma tamamlanamamıştır. Yüklenici tarafından 2021 yılında teslim edilen nihai rapor taslağı incelenmiş ve çalışmanın %90 oranında tamamlandığı tespit edilmiştir. Ancak işin ilkbahar döneminde de saha çalışması gerektiren eksikliklerinin olduğu tespit edilerek, tamamlanması için süre uzatımı verilmiştir.

d. TRA2 Bölgesi Yöresel Ürün Haritası Çalışması

TRA2 Bölgesi yöresel ürünler bakımından zengin olup, doğal koşullar ve yöre insanı ürünlere üstün özellikler katmıştır. Bu özelliklere tarihi geçmiş ve kültürel farklılıklar da eklenince günümüz tüketicisinin özlem duyduğu saf değerler ortaya çıkmıştır. Bölgede üretilen balların ve buğdayın saflığı, peynirlerin lezzeti, halı ve kilimlerinin doğal güzelliği bu değerlerin başında gelmektedir.

Bölge yöresel ürünler bakımından büyük bir çeşitliliğe sahip olmasına rağmen Ajans tarafından gerçekleştirilen saha çalışmaları neticesinde birçok ürünün üretim tekniklerinin unutulmaya başlandığı, bazı ürünlerin yeni nesil tarafından bilinmediği, mevcut zenginliğe rağmen coğrafi işaret tesciline hak kazanan ürün sayısının oldukça sınırlı olduğu ve yine yüzlerce ürünün iç ve dış piyasaya sunulup ekonomik değer oluşturmadığı görülmüştür. Bahsi geçen çalışma ile Ağrı, Ardahan, Iğdır ve Kars illerine ait yöresel ürünler, bu ürünlerin üretim şekilleri, üretimin yoğun olduğu alanlar, satış durumları vb. hususlar tespit edilerek haritalandırma çalışmaları yapılacaktır. Bahsi geçen çalışma Ajans uzmanları eliyle tamamlanacaktır.

2.2.4.2.İşbirliği ve Koordinasyon Faaliyetleri

a. KSOP Yönetim Faaliyetleri

KSOP yönetim faaliyetleri kapsamında Ajansımızın hedefi; Sonuç Odaklı Programlarımızı paydaşlarımıza anlatmak, paydaşlarımızı ortak amaç etrafında birleştirmek, irtibat kişilerinden oluşan paydaş listesi oluşturmak ve yılda en az iki defa olacak şekilde çalıştay/odak grup toplantıları gerçekleştirmektir. İrtibat listesindeki paydaşlardan, Sonuç Odaklı Program ile ilişkili faaliyetler hakkında periyodik olarak bilgi alınması da planlanmaktadır. Bu sayede paydaşlar, Sonuç Odaklı Program çerçevesinde proje fikirleri önerebilecek ve projelerini gerçekleştirme imkânı bulabilecektir. Söz konusu faaliyetlerle; TRA2 Bölgesi'nin kırsal kalkınmasına, yöresel ürünlerinin bilinirliğinin ve tanınırlığının artırılmasına, tarım sektöründe çalışan insan kaynakları kapasitesinin güçlendirilmesine katkıda bulunulacaktır. Ajans, gerekli gördüğünde, yapılan çalışmalardan elde ettiği sonuçlara göre bir sonraki yılın çalışma programına faaliyet ekleyebilecektir. Faaliyetler ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcileri, arıcı birlikleri, süt üretici birlikleri, peynir üreticileri birlikleri, köy dernekleri, kamu kurum ve kuruluşlarının ilgili personelleri, yöresel hediyelik eşya yapımı ve satışı ile ilgili kişiler, üniversitelerin ilgili bölümlerinden temsilciler, yöresel ürün üreticilerinden özel sektör temsilcilerinden oluşan paydaşların katılımıyla gerçekleştirilecektir. 2021 yılında başlanan faaliyet paydaşlarca oldukça olumlu karşılanmış, 4 ilde yapılan toplantıların 2022 yılında daha da sıklaştırılması talebi alınmıştır.

2.2.4.3. Kapasite Geliştirme

a. Kooperatifçilik Atölyesi

Kooperatifçilik, kırsal kalkınma ile genç ve kadın istihdamının geliştirilmesi açısından önem arz etmektedir. Bu kapsamda Ajans 2022 yılı çalışmalarında bölgemizde katma değer üreten ve sürekliliği olan kooperatiflerin kurulmasına ve mevcuttaki kooperatiflerin sürdürülebilirliklerinin sağlanmasına destek olmayı hedeflemektedir. Buna ek olarak Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının 2022 yılı teması olarak belirlemiş olduğu "Genç İstihdamı" kapsamında kırsal alanlardaki istihdam olanaklarının artırılması hedefine uygun olarak kırsalda kooperatifleşmenin özendirilmesi, kırsalda gelir getirici faaliyetlerin yürütülmesi ve gençlerin kırsal alanda tarımsal üretim yapmasının özendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu çalışma ile Bölgemizde yeni kurulacak veya kurulmuş olan kadın kooperatiflerine ve genç girişimcilere ürün seçiminden, üretim planlamaya, pazarlamadan kurumsal yapı ve organizasyona kadar pek

çok temel konuda teorik ve pratik eğitimler verilecektir. 6 ay boyunca belirli aralıklarla düzenlenecek olan eğitimlerde;

- Kooperatif Kavramı, Kooperatiflerin Toplumsal ve Ekonomik Kalkınmada Rolü ve Önemi ve Kadın Kooperatifleri Örnekleri,
- Girişimcilik,
- Tedarik Sistemi,
- Kooperatif Hukuku,
- Giriş, Pazaryerlerinde Mağaza Açılışı, Pazaryerlerinde Ürün Yükleme,
- Ürün İptal/İade/Değişim ve Muhasebe Süreçleri,
- Private Label-Özel Etiket İle Fark Yaratmak,
- Entegrasyon Sistemleri,
- E-Ticarette Tercih Edilen Ödeme Sistemleri, Maliyetleri, Avantajları, Dezavantajları gibi konular işlenecektir.

Söz konusu eğitimler hizmet alımı yoluyla tamamlanacaktır. Eğitimlerin akabinde 2021 yılında gerçekleşmesi planlanan ancak gerçekleştirilemeyen teknik inceleme ziyaretleri tamamlanacaktır. Bu kapsamda İl Ticaret Müdürlükleri ile beraber tespit edilen iyi uygulama örneklerine teknik inceleme ziyareti düzenlenecektir. Söz konusu ziyaretlerin kooperatiflerin üretim alanlarına göre düzenlenmesi planlanmaktadır.

b. Arıcılık İşletmelerinin Kapasitelerinin Geliştirilmesi

TRA2 Bölgesi'nde arı yetiştiriciliği önemli bir ekonomik faaliyet olup Tarım ve Orman Bakanlığı 2019 yılı verilerine göre bölge toplamında yaklaşık 1.680 aktif işletme bulunmaktadır. Bölge illerinde bal üretim miktarı ve işletme sayısına göre sıralama yapıldığında Kars ilinin 1.819 ton bal üretimi ve 682 işletme ile birinci sırada olduğu görülmektedir. Kars'ı; 298 ton bal üretimi ve 483 işletme ile Ardahan, 248 ton bal üretimi ve 274 işletme ile Ağrı,168 ton bal üretimi ve 241 işletme ile Iğdır takip etmektedir.

Bölgenin zengin ve kirlenmemiş bitki örtüsü, arıların faal olması için gerekli sıcaklık değerleri, yağış ve nem oranı gibi faktörler bölge ballarını diğerlerinden farklılaştırıp lezzetli kılmaktadır. Örneğin Ardahan balını zengin çernezyom topraklarında yetişen bitkiler ile bu bitkilerin birim alana düşen yoğunluğu, dil uzunluğu sayesinde farklı çiçeklerden nektar toplayabilen "Kafkas arısı" farklılaştırırken Kars balını, yine Kafkas arısı, kolay kontrol edilebilen arı hareketleri, hava sirkülasyonu, floral göçe uygun doğası ve endemik bitki çeşitliliği farklılaştırmıştır. Bunların yanında Ağrı balını bal üretilen dönemlerde aşırı sıcaklıkların görülmemesi, bitki

örtüsünün uzun süre yerde kalması, içeriğindeki yoğun geven bitkisi ile doğanın endüstriyel ve tarımsal kirlilikten uzak kalması farklılaştırırken Iğdır balını nektar oranının yüksek olması farklılaştırmaktadır. Tüm bu avantajlara rağmen arıcılık işletmelerinde ölçeğin küçük olması, geleneksel üretim metotları ve üretimin mevsimsel şartlara oldukça bağımlı olması kovan başına verimin düşük olmasına sebep olmaktadır.

Üreticilerin arı yan ürünleri konusundaki farkındalığını artırmak, ürün çeşitlendirmesine katkı sunmak, üretimde verimliliği ve katma değeri artırmak adına 2021 yılında arı ürünleri eğitimleri düzenlenmesi planlanmış ancak kuraklık kaynaklı sebeplerden dolayı arı ürünleri miktarı düştüğünden bahsi geçen eğitimler verilememiş bunun yerine bir sonraki yılda bal verimini artırmak ve arı kayıplarının önüne geçebilmek adına her ilden 10 adet arıcılık işletmesine sonbahar bakımı, kışlatma ve arı hastalıkları üzerine danışmanlık hizmeti verilmiştir. Bahsi geçen hizmetten yararlanan yetiştiriciler tespit edilirken arıcılığı meslek edinmeleri ve 100 üzeri kovana sahip olmaları temel kriter olarak belirlenmiştir. Danışmanlık hizmetinden faydalanan işletmeler ziyaret edilirken Arıcılar Birliğine kayıtlı diğer arıcılık işletmeleri de bu ziyaretlere eşlik ederek bilgilendirilmiştir.

2021 yılında sonbahar bakımı ve kışlatma üzerine verilen danışmanlık hizmetinin 2022 yılında bahar bakımı, nektar toplama, organik arıcılık ve arı yan ürünleri üzerine de verilmesi planlanmaktadır.

c. Kadın Kooperatiflerine Yönelik Mentörlük Faaliyeti

TRA2 Bölgesi, örgütlenme kültürünün zayıf olduğu ancak kırsal kalkınmaya katkı sunmak için kooperatifleşmenin en çok ihtiyaç duyulduğu bölgelerden birisidir. Bölgede yapı kooperatifleri, taşıt kooperatifleri gibi çeşitli kooperatifler yaygın olmakla beraber üretim odaklı kadın kooperatifleri Ajans destekleri sayesinde son yıllarda artış göstermiştir. Bölge genelinde faaliyet gösteren kadın kooperatifleri incelendiğinde; Ağrı'da 2, Ardahan'da 3, Iğdır'da 4, Kars'ta 2 adet olmak üzere toplamda 11 adet kadın girişimi ve işletme kooperatifinin olduğu görülmektedir.

Bahsi geçen kooperatiflerin yönetim ve işletme uygulamalarının iyileştirilmesine, pratik sorunlarının çözüme kavuşturulmasına, organizasyonların performansını artırmaya, diğer organizasyonların deneyimlerinden ders almalarına, rekabet edebilirliklerini artırmaya ve yeni iş fırsatları kollamalarına yardımcı olmak üzere hizmet alımı yöntemiyle kooperatif özelinde ihtiyaç analizi yapılması ve mentörlük hizmeti sunulması planlanmaktadır.

d. Yöresel Ürünlerin Üretiminin ve Kırsal İstihdamın Artırılması Faaliyeti

TRA2 Bölgesi temel ekonomik faaliyet alanı tarım ve hayvancılık olan kırsal nüfusun görece fazla olduğu bir bölgedir. Farklı coğrafyaların kavşak noktasında olması, birçok farklı kültürün etkileşiminde olması, 4 farklı ülke ile sınır oluşturması da birçok yöresel ürün ve lezzete sahip olmasını sağlamıştır. Bunun yanında Bölgenin zirai ürün kullanılmayan tarım alanları, kimyasal atık ve fabrikalardan uzak doğası üretilen tarımsal ürünlere karşı talebi artırmaktadır. TRA2 Bölgesi, bölgenin ekonomik ve sosyal kalkınmasına katkı sunması beklenen markalaşmış önemli coğrafi işaretli ve yöresel ürünlere sahiptir. Bu ürünler, bölge içi ve bölge dışında ilgi görmesine rağmen yeterince üretilmemesi sebebiyle beklenen ekonomik ve sosyal faydayı da sağlayamamaktadır. Bu kapsamda kırsalda yaşayan gençlere yönelik, başta coğrafi işaretli ürünler olmak üzere yöresel ürünlerin üretilmesine yönelik farkındalık düzeylerinin artırılması ve ilgili ürünlerin üretiminin verilecek eğitimlerle desteklenmesi planlanmaktadır.

Bölgedeki paydaş kurumlarla yapılacak işbirliği ile ilgili ürünleri üretme potansiyeli olan gençlere belirlenen ürünler için;

- Üretim süreci
- Organik ürün üretimi
- Organik arıcılık
- Girişimcilik,
- Pazarlama ve Markalaşma
- Kooperatifçilik
- Proje Hazırlama ve Devlet Destekleri gibi konularda eğitimler verilecektir.

Verilen eğitimler sonucunda başarılı olan ve üretim yapacak gençlere eğitim aldıkları ürüne göre tohum, fide, hammadde ve sarf malzeme gibi üretime başlamasını teşvik edici malzemelerin verilmesi için de ilgili paydaşlarla proje geliştirilmesi hedeflenmektedir.

2.2.4.4.Tanıtım ve Yatırım Destek

a. Yöresel Ürün Şenlikleri

TRA2 Bölgesi'nin temel geçim kaynaklarından olan tarım ve hayvancılığın ulusal çapta tanıtımının yapılabilmesi amacıyla Bölgemizde üretilen peynir, bal ve kayısı gibi yöresel ürünlere yönelik şenliklerin Bölge illerinde yapılması planlanmaktadır. Yapılması planlanan etkinlikler:

- ***Buğdayın Atası "Kavılca" Tanıtım Faaliyeti:*** Türkiye'de bilinen iki adet genetiği değişmemiş buğday türü vardır. Birisi Kastamonu Siyez buğdayı, diğeri Kars Kavılca buğdayıdır. 13.000 yıl önceki hallerini muhafaza eden bu buğdaylar Antik Buğdaylar olarak adlandırılmaktadır. Bu çok özel buğday türleri neolitik çağlardan beri Anadolu'da insanların ilk kullandığı tahıl çeşitleridir. Kavılca (*Triticum Dicoccum*) diğer buğdaylardan farklı olarak tek değil çift tanelidir ve kavuz denilen çok miktarda dış kabukla kaplıdır. Bu yüzden Kars ve Ardahan gibi soğuk iklimlerde yetişebilmektedir. Glüten oranı diğer buğday türlerine göre çok düşük olan Kavılca, insan bünyesinin ihtiyacı olan vitamin, mineral, protein ve yağ asitleri açısından genetiği değişmiş olan buğdaylara göre 1,5 kat daha zengindir. Tüm bu faydalarına ek olarak kan değerinin yükselmesine sebep olan glisemik indeksi oldukça düşüktür ve bağırsak kanseri riskini düşüren lif oranı oldukça yüksektir.

  Kars ve Ardahan'da kaybolmaya yüz tutmuş Kavılca buğdayının 2002 yılından itibaren yeniden üretimi canlandırılmış olup birçok çiftçi Kavlıca Buğdayı tarımı yapmaya başlamıştır. Buğdayın doğallığı, besin değerleri ve sağlık açısından önemi ve Kars ve Ardahan gastronomisinin son 10 yılda bütün yurtta tanınmasıyla birlikte yoğun bir talep ortaya çıkmıştır. Söz konusu buğdayın iç ve dış pazarda bilinirliğini daha fazla artırmak adına Arpaçay ve Çıldır ilçelerindeki paydaşlarımız ile Ajansımız güdümünde "Buğdayın Atası Kavılca Tanıtım Faaliyeti" düzenlenmesi planlanmaktadır. Bahsi geçen faaliyet kapsamında yöre halkı ile ünlü aşçılar tarafından Kavılca buğdayından çeşitli yemekler ve tatlılar yapılarak bu etkinliğe ünlü sosyal medya fenomenleri, sağlıklı beslenme uzmanları ile ulusal ve uluslararası basın mensupları davet edilecektir. Etkinlik süresince sosyal medya hesapları ve televizyon kanalları üzerinden yayınlar yapılarak Kavılca buğdayının ulusal ve uluslararası mecrada bilinirliğine katkı sunulacaktır.

- ***Ardahan 21. Ulusal Kültür ve Bal Festivali:*** Ardahan ilinde arıcılık büyükbaş hayvancılıktan sonra en önemli geçim kaynağı olarak görülmektedir. Kafkas Arı Irkının gen merkezi olan Ardahan, 2017 yılında Ardahan Çiçek Balı Coğrafi İşareti almıştır. 2000 yılından itibaren geleneksel olarak Ağustos ayında "Ardahan Ulusal Kültür ve Bal Festivali" düzenlenmektedir. Ardahan Valiliği ve Ardahan Belediyesi ile işbirliği halinde 2022 yılında yirmi birincisi düzenlenecektir. Bal ve arı ürünlerinden yapılan kozmetik ürünlerin satışını yapan işletmeler davet edilip Ardahan arı

yetiştiricilerine ve özellikle kadın ve genç girişimcilere bal ve arı ürünlerinden yapılabilecek ürünler hakkında bilgilendirmeler yapılacaktır.

- ***Iğdır Kayısı Festivali:*** Iğdır'da 2020 yılı meyve üretim miktarları göz önünde bulundurulduğunda yaklaşık 40.000 ton ile kayısı birinci sırada gelmektedir ve il ekonomisine büyük katkı sunmaktadır. Üretim miktarının yanı sıra lezzeti ile de farklılaşan Iğdır kayısısı 2018 yılı sonunda coğrafi işaret tescili almaya hak kazanmıştır. Türkiye çapında yeni tanınmaya başlayan Iğdır kayısısının tanınırlığını artırmak amacıyla Ajans, Tarım ve Orman Müdürlüğü, TSO, Iğdır Üniversitesi ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü işbirliğiyle Iğdır'da kayısı tanıtım günleri tertip edilmesi, program boyunca kayısıdan yapılan gün kurusu, kayısı marmeladı gibi ürünlerin stantlarda sergilenmesi ve çeşitli yarışmaların düzenlenmesi planlanmaktadır. Ayrıca farkındalığın artırılması amacıyla coğrafi işaret tasarımlı paketler yaptırılarak stantlara dağıtılacaktır.

- ***Ağrı Balı ve Gastronomi Festivali:*** 2017-2021 yılları süresince gerçekleştirilen Ağrı Balı Festivallerinin 2022 yılında beşincisinin gerçekleştirilmesi planlanmaktadır. Coğrafi işaret tescil sürecinde olan Ağrı balının bilinirliğinin artmasına büyük bir katkı sunan festival kapsamında arı yetiştiricileri stantlar açarak ürünlerini sergileyecek, Ağrı balının ve arı ürünlerinin önemi üzerine bir panel gerçekleştirilecek, "Bal Tatlıları" standı oluşturulacak ve ünlü şefler tarafından yapılan tatlılar halka ikram edilecektir. Bu yıl ilk defa Gastronomi konseptini de içerecek olan festivalde ilçelerin stant kurup yöresel bitkileri ile yapılan tatlarının sergileneceği, yemek yarışmalarının düzenlenip sanatçıların konser vereceği geniş çaplı bir organizasyon düşünülmektedir. Yerel ve ulusal basının katılımıyla Ağrı balının ve yöresel yemeklerin tanıtımı ülke düzeyinde yapılacaktır. Festivalin Ağrı Valiliği ve Ağrı İl Tarım ve Orman Müdürlüğü ile işbirliği çerçevesinde gerçekleştirilmesi planlanmaktadır.

- ***Anadolu Peynirleri Kars'ta Buluşuyor Etkinliği:*** Etkinliğe tüm Türkiye'den peynir üreticileri davet edilecek, hem onların hem de Bölge üreticilerinin ürünleri sergilenecektir. Bu sayede yöresel ürün potansiyelinin ve çeşitlerinin gelecek nesillere ulaştırılması, topluma tanıtılması ve yöresel ürün çeşitliliğine yönelik farkındalığın artırılması hedeflenmektedir. İlki 2019'da gerçekleşen faaliyet kapsamında üreticiler ürünleri tanıtarak satış yapmış, yöresel peynirlerin üretim serüvenleri üzerine paneller

gerçekleştirilmiş ve tadım yarışmaları yapılmıştır. Söz konusu faaliyet yerel ve ulusal basında yer almıştır.

2.2.4.5. Ajans Destekleri

a. KSOP Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı-07 (KÖA07)

2014-2023 TRA2 Bölge Planı'nda sosyal kalkınma, çevresel sürdürülebilirlik, erişilebilirlik ve rekabet edebilirlik gelişme eksenlerine yönelik altyapı hizmeti sunan kurum ve kuruluşların desteklenmesinin önem arz ettiği tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra özellikle 2021 yılında "SOP Yönetim Faaliyetleri" kapsamında paydaşlarla gerçekleştirilen toplantılarda özel sektörün yatırım yapmasının önündeki en büyük engelin altyapısal eksiklikler olduğu belirtilmiştir.

Tasarlanan Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı-07'nin genel amacı; Bölgenin önde gelen sektörleri olan turizm, tarım ve imalat sanayisinin altyapısal eksikliklerinin giderilerek özel sektörün yatırım yapmasının sağlanması, başta gençler olmak üzere istihdam kapasitesinin artırılması ve bu sayede bölgedeki sosyo-ekonomik refahın artırılmasıdır. Toplam bütçesi **20.000.000,00 TL** olan Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı-07 (KÖA-07) kapsamında 2022 yılı için yaklaşık **12.000.000,00 TL**'lik kaynağın kullanılması planlanmaktadır. Hedef grubunda Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği'nin 7A maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde sıralanan kurum ve kuruluşların yer aldığı Program için TSOP kapsamında **8.000.000,00 TL**, KSOP kapsamında **6.000.000,00 TL** ve İSOP kapsamında **6.000.000,00 TL** ayrılacaktır. 2022 yılında ise TSOP kapsamında **4.800.000,00 TL**, KSOP kapsamında **3.600.000,00 TL** ve İSOP kapsamında **3.600.000,00 TL** harcanacaktır. 2014-2023 TRA2 Bölge Planı, Onuncu ve On Birinci Kalkınma Planı, 2022 Yılı Ajans Çalışma Programı, Ajansın Bölgede gerçekleştirmiş olduğu araştırma ve saha çalışmaları ile yapılan çalıştaylar neticesinde elde edilen verilere dayanarak program kapsamında aşağıdaki öncelikler belirlenmiştir:

Öncelik 1: Bölgedeki turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi, turizm destinasyonlarının niteliğinin ve niceliğinin artırılması, tanınırlığın sağlanması, hizmet kalitesinin artırılması ve altyapının iyileştirilmesi konularına odaklanan projeler,

Öncelik 2: Bölgeye ait yöresel, tarımsal ve hayvansal ürünler ile el sanatları ürünlerinin; katma değerinin ve istihdam kapasitelerinin artırılması için üretim, tanıtım ve pazarlama altyapılarının iyileştirilmesini ve kaynak verimliliğini sağlayan projeler,

Öncelik 3: İmalat sanayinde faaliyet gösteren işletmelerin üretim kabiliyetlerini artıracak altyapı hizmetlerinin güçlendirilmesine ve/veya kümelenmiş üretim bölgelerinin kurumsal kapasitesinin arttırılmasına yönelik projeler.

b. KSOP Genç Girişimcilere Yönelik Mali Destek Programı

Bölgemizin yaklaşık 1.100.000'lik nüfusunun yaklaşık 400.000'i 15-34 yaş aralığındaki gençlerden oluşmaktadır. Ajans tarafından geçmiş yıllarda gerçekleştirilen araştırma raporları kapsamında elde edilen veriler incelendiğinde gençler için en büyük sorunların başında işsizlik ve proje fikirlerini hayata geçirememeleri olduğu tespit edilmiştir.

2014-2023 TRA2 Bölge Planı, Onuncu ve On Birinci Kalkınma Planı ve 2022 yılı için Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü tarafından belirlenen "Genç İstihdamı" teması, Ajansın Bölgede gerçekleştirmiş olduğu araştırma ve saha çalışmalarından elde edilen verilere dayanarak yıl içerisinde Bakanlığımız ile istişare halinde program öncelikleri, uygun başvuru sahipleri ile projeler ve destek limitleri belirlenecektir. Öncelikler belirlenirken Genç İstihdamı temasının çerçevesi ve Bölge ihtiyaçları göz önüne alınarak; ilk defa iş kuracak gençler ile gençlerin yoğun istihdam edildiği (çağrı merkezleri, tekstil atölyeleri gibi) projeler öncelikli desteklenecektir.

Toplam bütçesi **5.000.000,00 TL** olarak öngörülen Genç Girişimcilere Yönelik Mali Destek Programı için 2022 yılında **2.500.000,00 TL** kaynak ayrılmıştır. Bu doğrultuda 2022 yılında TSOP için **750.000,00 TL**, KSOP için **750.000,00 TL** ve İSOP için **1.000.000,00 TL** harcanması planlanmaktadır.

c. KSOP Fizibilite Destek Programı

Ajans, Fizibilite Destek Programı kapsamında bölgenin kalkınması ve rekabet gücü açısından önemli fırsatlardan yararlanılmasına, bölge ekonomisine yönelik tehdit ve risklerin önlenmesine, bölgenin yenilik ve girişimcilik kapasitesinin geliştirilmesine yönelik projelerin fizibilite çalışmalarına doğrudan mali destek verecektir. Hedef grubunda Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği'nin 7A maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde sıralanan kurum ve kuruluşların yer aldığı 2022 Yılı Fizibilite Destek Programı toplam bütçesi **1.500.000,00 TL'dir**. Bunun KSOP kapsamında kullanılmak üzere ayrılan payı ise **500.000,00 TL'**dir.

d. KSOP Teknik Destek Programı

Teknik Destek Programı kapsamında; Bölgedeki yerel aktörlerin bölgesel kalkınma açısından önemli olan, ancak kapasite eksikliği nedeniyle hazırlık ve uygulamada sıkıntı yaşadıkları konularda destek sağlanması amaçlanmaktadır.

Program kapsamında, bölgedeki yerel yönetimlerin planlama, programlama ve uygulama kapasitesini artırıcı; kamu kurum ve kuruluşlarının, sivil toplum kuruluşlarının, kar amacı güden gerçek ve tüzel kişilerin ise yerel ve bölgesel kalkınmaya katkıda bulunabilecek çalışmaları için eğitim verilmesi, danışmanlık, program ve proje hazırlanmasına katkı sağlanacaktır. Teknik destek faaliyetlerine ilişkin başvurular mevzuat gereği ikişer aylık dönemler halinde alınacak olup KSOP kapsamında 2022 yılı Teknik Destek Programı için **500.000,00 TL** bütçe ayrılmıştır.

Program kapsamında sonuç odaklı programın özel amaçlarına hizmet edecek faaliyetler desteklenecektir. Bunun yanı sıra tüm dünya ve ülkemizde yaşanan küresel ısınma nedeniyle çevre felaketleri, gıda enflasyonu ve COVID-19 salgının üretime etkileri kırsal kalkınmayı ve tarımın önemini hatırlatmıştır. Bu nedenle program kapsamında insan kaynakları niteliğinin artırılması, yönetim danışmanlığı ve kaynak verimliliği konularına özel önem verilecektir.

2.2.4.6. AB ve Diğer Dış Kaynaklı Projeler

a. AB ve Diğer Dış Kaynaklı Fonlara Yönelik Proje Üretilmesi

Ajans; kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının uluslararası alanlarda hibe, teşvik, kredi vb. destekler için başvurabilecekleri; Avrupa Birliği Projeleri, ERASMUS + Hibe Programları, AB Çerçeve Programları gibi programlar kapsamında açık çağrılara ilişkin Bölgeden proje üretilmesine yönelik paydaşlarla işbirliği halinde çalışacak ve/veya kendi adına başvuru yapacaktır. Faaliyet kapsamında 2021 yılı başı itibariyle Ajans personeli İklim Değişikliğine Uyumun Sağlanmasına yönelik Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının otoritesi olduğu AB programına 4 adet projenin ön başvuru formunu hazırlayarak teslim etmiştir. Projeler iklim değişikliğine uyuma yönelik planlama çalışmaları, kaynakların etkin ve verimli kullanımı için eğitimler-seminerler ve altyapı işlerini kapsamaktadır. KSOP kapsamında başvurusu yapılan ve Iğdır'da pilot uygulama alanı olarak seçilen tarım arazilerinin vahşi sulama yerine damla sulama sistemine geçmesine yönelik projenin ön başvurusu onaylandığı takdirde 2022 Ocak ayında tam başvuru formu hazırlıkları yapılacaktır.

2.2.5. Program Süresi ve Zaman Planlaması

Kırsal Ekonominin Geliştirilmesi Sonuç Odaklı Programının zaman planlaması aşağıda verilmiştir;

Tablo 42- KSOP Faaliyet Takvimi

Faaliyet Adı	Başlangıç Dönemi	Bitiş Dönemi
KSOP Sektör Raporu	Ocak	Temmuz
Ardahan Ballı Bitki Florası Araştırması	Ocak	Aralık
Ardahan ve Kars Tıbbi Bitkilerinin Araştırılması	Ocak	Temmuz
TRA2 Bölgesi Yöresel Ürün Haritası Çalışması	Ocak	Aralık
KSOP Yönetim Faaliyetleri	Ocak	Aralık
Kooperatifçilik Atölyesi	Ocak	Haziran
Arıcılık İşletmelerinin Kapasitesinin Geliştirilmesi	Mart	Ağustos
Kadın Kooperatiflerine Yönelik Mentörlük Faaliyeti	Ocak	Ekim
Yöresel Ürünlerin Üretiminin ve Kırsal İstihdamın Artırılması Faaliyeti	Nisan	Ekim
Yöresel Ürün Şenlikleri	Haziran	Aralık
KSOP Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı-07 (KÖA07)	Ocak	Aralık
KSOP Genç Girişimcilere Yönelik Mali Destek Programı	Ocak	Aralık
KSOP Fizibilite Desteği Programı	Ocak	Aralık
KSOP Teknik Destek	Ocak	Aralık

2.2.6. Yönetim ve Koordinasyon Düzenlemeleri

KSOP'un uygulanma sürecindeki kurumlar arası ve Ajans içi koordinasyonun sağlanmasından, Sonuç Odaklı Program Birimi (SYB) sorumludur. SYB, KSOP kapsamında kurulacak ve düzenli olarak toplanacak tüm kurul ve komitelerin sekretaryasını yürütecektir. Ajans içinde KSOP Komisyonu oluşturulmuştur. KSOP Komisyonu üyeleri SYB Birim Başkanı, SYB KSOP Uzmanı ve YDO Koordinatörlerinden mütevellittir. Ajans Genel Sekreteri ve KSOP Komisyonu üyeleri kurulacak tüm kurul ve komitelerin doğal üyesidir. KSOP kapsamında sorumlu ve ilgili kurum / kuruluşlar ile koordinasyon, kurulacak kurul ve komiteler aracılığıyla sağlanacaktır. SOP kapsamında yer alan bileşenlere ilişkin ilerlemeler, her Yönetim Kurulu Toplantısı'nda "İki Toplantı Arası Faaliyetler" gündem maddesi kapsamında, Yönetim Kurulu üyeleriyle paylaşılacaktır.

2.2.7. İzleme ve Değerlendirme

Ajans Yönetim Kurulunun onayıyla konuyla ilgili tüm kurumları ve Ajansın hizmet verdiği dört ili kapsayacak şekilde KSOP Komisyonu oluşturulacaktır. KSOP Komisyonu, yılda en az bir defa olmak üzere toplanarak; programın ilerlemesi, varsa yaşanan sıkıntılar ve bunlara dair çözüm önerileri hakkında istişarelerde bulunacaktır. KSOP Komisyonu oluşturulduktan sonra komisyona yeni üyeler de alınabilecektir. Komisyonunun isteği doğrultusunda KSOP kapsamında iş birliği yapılan kurum ve kuruluşlar da komisyon toplantısına katılabilecek ve fikirlerini beyan edebilecektir. Aynı zamanda Ajans Genel Sekreteri başkanlığında yılda bir defa Ajans çalışma birim başkanlarının katılımıyla koordinasyon toplantısı gerçekleştirilecektir. KSOP kapsamında, Ajans tarafından yürütülecek; faaliyetlerin, alt programların, güdümlü projelerin, AB ve benzeri dış kaynaklı fonların ve bu fonlara ait projelerin yazılması, yürütülmesi uygulanmasından SYB ve ilgili YDO, izlemesinden ve değerlendirmesinden İDB sorumludur. KSOP kapsamında, Ajans ve Bölgedeki ilgili paydaşlar tarafından yürütülecek faaliyetlerin koordinasyonu ile çıktılarının izlemesi ve değerlendirmesi TKKB tarafından gerçekleştirilecektir. KSOP yönetim planının, dönemsel ilerleme raporlarının ve KSOP kapanış raporunun hazırlanmasından da SYB sorumludur.

2.3.İMALAT SANAYİNİN GELİŞTİRİLMESİ VE İSTİHDAMIN ARTIRILMASI SONUÇ ODAKLI PROGRAMI (İSOP)

2.3.1.Amaç

İmalat Sanayinin Geliştirilmesi ve İstihdamın Artırılması SOP Amaçları;

Genel Amaç: Bölgenin imalat sanayi altyapısının güçlendirilerek; sektörde faaliyet gösteren işletmelerin üretim kapasitelerinin artırılması, Bölge ve Ülke ihtiyaçlarına cevap verecek seviyeye ulaşması, ihracat yeteneklerinin geliştirilmesi ile mesleki eğitimlerle beşeri sermayelerinin geliştirilerek istihdamın artırılması olarak belirlenmiştir.

Özel Amaç 1: İmalat sanayinde faaliyet gösteren işletmelerin üretim kabiliyetlerini artıracak altyapı hizmetlerinin güçlendirilmesi,

Özel Amaç 2: Bölgedeki işletmelerin tasarım ve ürün geliştirme yeteneklerinin artırılması yanı sıra kapasite olarak ilerleme kaydeden firmaların kurumsal yönetim yetkinliklerinin geliştirilmesi,

Özel Amaç 3: İşletmelerin Bölge ve Ülke ihtiyaçlarını karşılayacak düzeye gelmesi ile markalaşma ve pazarlamaya önem verilerek ihracat yeteneklerinin geliştirilmesi,

Özel Amaç 4: Organize Sanayi Bölgeleri ve Küçük Sanayi Sitesi gibi kümelenmiş üretim bölgelerinin kurumsal kapasitesinin arttırılması, teknik ve sosyal altyapılarının geliştirilmesi,

Özel Amaç 5: İlgili SOP bağlamında Mesleki ve Teknik Eğitim veren kurumların altyapı ve beşeri sermayelerinin geliştirilmesi, olarak belirlenmiştir.

2.3.2.Arka Plan ve Müdahale Gerekçesi

İmalat Sanayinin Geliştirilmesi ve İstihdamın Artırılması SOP, TRA2 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı Gelişme Ekseni 4: Rekabet Edebilirlik altında yer alan öncelik 4.3. İmalat sanayinde verimlilik ve katma değerin artırılması önceliği ile yakından ilişkilidir.

Rekabetçilik ve verimlilik vizyonu ortaya koyan 11. Kalkınma Planı kapsamında imalat sanayinde belirlenen öncelikli sektörler başta olmak üzere yerli üretimin artırılması amaçlanmaktadır. 2023 Sanayi Strateji Belgesi'nde de imalat sanayinin önemi belirtilmiş ve sektörü güçlendirecek faaliyetlerin genel çerçevesi belirlenmiştir. Bununla birlikte Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi'nde de vurgulandığı gibi bütün Bölgelerin kendi kendine yetebilme ve sonra dışa açılıp ihracat yapma kapasitesinin geliştirilmesi sürdürülebilir ulusal ve Bölgesel kalkınma için elzemdir. Nitekim Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi'ne göre Bölgesel çekim

merkezlerinin gelişmesinde imalat sanayi kapasitesinin artırılmasına ağırlık verilmesi vurgulanmaktadır.

11. Kalkınma Planı içerisinde eğitim başlığı politika ve tedbirler kısmında meslek liselerinin atölye ve laboratuvarları modernize edilerek günümüzün eğitim-istihdam ihtiyaçlarına uygun hale getirilmesi, bu atölyelerin daha etkin şekilde kullanılması belirtilmektedir. Bu doğrultuda vasıflı insan gücü ihtiyacını karşılamak amacıyla mesleki ve teknik eğitim ile işgücü piyasası arasındaki bağın güçlendirileceği vurgusu yer almaktadır.

TRA2 Bölgesi'nde Ajansın sahada imalat sektöründe faaliyet gösteren firmalarla yaptığı görüşmeler ve 2018 yılında gerçekleştirilen "Milli Teknoloji, Güçlü Sanayi Hamlesi Yolunda Sanayimizin Geleceği: Sorunlar ve Çözüm Önerileri" toplantılarında elde edilen geri bildirimler şöyledir. Finansmana erişim, kurumsallaşma, markalaşma, sektördeki beşeri sermaye ve üretim alanlarında fiziki altyapı eksikliği, ulusal/uluslararası pazara erişim ve tutunma, işletmelerdeki düşük katma değer sorunu ve yenilikçi üretim tekniklerinin üretim süreçlerine aktarılamaması ana başlıkları şeklinde toplanmaktadır.

2019 yılında Ajansımız "Kars Sanayi Envanteri" çalışmasını yapmıştır. Çalışmada, Kars'ta sanayi sicil sistemine kayıtlı firmalarla yapılan anketler ile aile şirketi olup olmadığı sorusu yöneltilmiş ve 220 firmanın 198'inin aile şirketi olduğu ve bunlardan 134'ünün profesyonel yönetici istihdam etmediği ortaya koyulmuştur. Kars'ta ortaya koyulan bu sorun Bölgemizin genelinde hâkimdir. Bölgemizde imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin büyük çoğunluğunda kurumsal kapasite eksikliği söz konusudur. Firmalara bu konuda yönetim danışmanlığı sağlanacaktır.

TRA2 Bölgesi OSB'lerinin Genel Durumu

Ağrı OSB'de 1. Etap yatırıma uygun görünmekte ancak sahada firmalarla yapılan görüşmelerde OSB'nin şehir merkezine uzak oluşu (20 km) sebebiyle tercih edilmediği yatırımcılar tarafından ifade edilmektedir. Ayrıca OSB'de içme suyu şebekesi ve doğalgaz altyapısı bulunmamaktadır. Elektrik altyapısı bulunmaktadır ancak sık sık elektrik kesintileri yaşanmaktadır. Düşük voltajlı elektrik hattı asfalt üretim tesisinin elektrik ihtiyacını karşılamamaktadır. Bunun yanında ilde yapılmış olan diğer yatırımların (Tekstilkent, Kobikent, Ayakkabıkent) şehir merkezinde olduğu ve yapılması düşünülen büyük yatırımlarında (Gıdakent) yine merkeze yakın yerlerde kurulacağı öngörülmektedir.

Ardahan OSB, resmi olarak faal ancak fiili olarak atıl durumdadır. Ardahan OSB'nin eksikleri ve ihtiyaçları fazla olup sorunlu bir OSB'dir. OSB yatırımcılar tarafından gerek konumu gerekse

ulaşım, parsel düzenleme ihtiyaçları, güvenlik, aydınlatma, çevre düzenlemesi, enerji altyapısı yetersizlikleri nedeniyle tercih edilmemektedir.

Iğdır OSB bağımsız enerji nakil hattı, içme/kullanma suyu deposu ve şebekesi, kanalizasyon, güvenlik duvarı, güvenlik kamerası, yol, yağmur suyu ve telekom hatları altyapısına sahiptir. Doğalgaz dış hattı BOTAŞ tarafından tamamlanmış olup basınç düşürücü ve iç hatta ilişkin kısım Ajans Güdümlü Proje Desteği ile projelendirilmiştir. İlgili işin ihalesi 2020 yılı sonbaharında gerçekleştirilmiş ve uygulama aşamasındadır. Bahsi geçen doğalgaz altyapısının 2021 yılı Kasım ayında tamamlanması öngörülmektedir.

Kars OSB'nin faal kısmında; su, elektrik, kanalizasyon altyapısı bulunmaktadır. Doğalgaz altyapısı yapılmış ve iç hat dağıtımı gerçekleşmiştir. Ayrıca OSB içindeki yolların kullanıma uygun hale getirilmesi yönünde 2021 yılında başlayan faaliyetler devam etmektedir. Büyük ölçüde yolların asfalt kaplaması yapılmış olup 2022 yılı sonu itibariyle tamamlanması öngörülmektedir. Mevcut alanda 108 sanayi parselinin 98'i tahsis edildiği için doluluk oranından ötürü bu alanın bitişiğinde yer alan 104,11 hektar büyüklüğünde yaklaşık 80 sanayi parseli içerecek bir alan, Kars OSB'nin 2. ilave alanı olarak ilan edilmiş ve sınırları kesinleştirilmiştir. Kamulaştırma yönünde iş ve işlemler takip edilmektedir. Bu alanın yatırıma uygun bir şekilde düzenlenmesi yönünde çalışmalar yürütülmektedir.

Kars Tarıma Dayalı İhtisas Besi Organize Sanayi, 2021 yılı Ocak ayında faaliyet geçmiştir. Su, kanalizasyon, elektrik, yol ve internet altyapısı bulunmaktadır. 2021 yılı Eylül ayı itibariyle 23 adet tahsis yapılarak inşaat süreçleri devam etmektedir.

Bölgede başta OSB'ler olmak üzere yatırıma uygun alanların altyapılarının güçlendirilmesi gerekmektedir.

TRA2 Bölgesi İllerinde Sektörel Durum

Kars ve Ardahan illeri, arıcılık ve süt ürünleri sektörlerinin kümelenmesi açısından son derece elverişli bir ortama sahiptir. Kümelenme; belirli bir coğrafi bölgede, belirli bir sektördeki değer zincirinde yer alan firmaların, destekleyici kuruluşların ve araştırma kurumlarının ortak akıl ile belirledikleri hedeflere ulaşmak için yaptıkları sürdürülebilir örgütlü faaliyetlerdir. Kümelenme, sektörün ve bulunduğu bölgenin rekabet gücünü artıran önemli bir kalkınma modelidir. Söz konusu sektörlerin iyi bir kümelenme çalışması ile üretim, satış ve yenilenebilme kabiliyetlerini artırırken faaliyetlerinin sürdürülebilirliğini de destekleyen altyapı projelerini hayata geçirmesi sağlanabilir. Kars ve Ardahan'da faaliyet gösteren gıda ve tarıma dayalı üretim yapan firmaların ürünlerini ürettikten sonra; işleme, ambalajlama ve

depolama gibi süreçlerde Erzurum, Bursa, İzmir ve İstanbul gibi illerden peynir çuvalı, ambalaj, karton kutu ve depo kiralama gibi ihtiyaçlarını karşıladıkları bilinmektedir. Tüm üretim sürecinin coğrafi sınırlar içinde kalması üretimin kalitesini ve katma değerini artıracaktır. Kars'ta et ve süt ürünlerine dayalı gıda imalatının yanı sıra daha düşük oranda metalik olmayan mineral ürünler, tarım makinaları imalatı ve orman ürünleri imalatı yer almaktadır. Diğer madencilik ve taş ocakçılığı sektörü her iki ilde de bulunmaktadır.

Iğdır'da gıda ürünleri imalatı yoğunluktadır. Bunlar süt ve süt ürünleri yanı sıra kayısı, patlıcan, dut, domates gibi meyve ve sebzelerden reçel, pekmez, konserve ve salça üretilmesi şeklindedir. Ayrıca tekstil ve hazır giyim, ahşap doğrama, mobilya, inşaat ve yapı malzemeleri, asansör parça ve aksamları, yapı kimyasalları, metal işleme ve plastik imalatı öne çıkmaktadır. Iğdır'da yurt içi pazarlara ürün verilmesi yanı sıra ihracat yapan kurumsal firmalar kendini göstermeye başlamıştır. Ağrı'da gıda ürünleri imalatı (özellikle süt ve süt ürünleri) yoğunluktadır. 2018-2019 yıllarından beri tekstil ve hazır giyim imalatı hızlı bir yükseliş trendine girmiştir. 2020 rakamlarına göre yaklaşık 1.200 kişilik istihdam 2021 yılında yaklaşık olarak 2.000 civarına ulaşarak imalat sektöründe en çok istihdam sağlayan alt sektör durumuna gelmiştir. Ayrıca ilde asansör parça ve aksamları, cam, poşet, yatak-baza-başlık, ayakkabı, metal işleme, plastik imalatı bulunmaktadır. Yine her iki ilde de diğer madencilik ve taş ocakçılığı sektörü faaliyet göstermektedir.
Sektörel yoğunluk analiz edildiğinde Kars ve Ardahan'ın birbirine yakın olduğu, Ağrı ve Iğdır'da sektörel çeşitliliğin daha fazla olduğu görülmektedir.

Müdahale Çerçevesi

Katma değeri artırmaya yönelik sektörlerin çeşitlenmesi ve gelişmesi Bölge ekonomisi için son derece elzem görülmektedir. Bu kapsamda; aile şirketlerinin kurumsallaştırılması, altyapı eksikliklerinin giderilmesi ve istihdam artırıcı sektörlerin desteklenmesi, özellikle imalat sanayinde katma değerin artırılabilmesi için ilgili paydaşların hemfikir olduğu müdahale alanlarıdır. Bölgede faaliyet gösteren mevcut işletmelerin Bölge ihtiyacına yetecek seviyeye ulaşması kadar, yeni yatırımların Bölgeye çekilmesi, pazarlama ve markalaşmaya önem verilerek Bölge ihracatının artırılabilmesi de önemlidir.
TRA2 Bölgesi'nde imalat sanayinin geliştirilmesinin,

- Bölgedeki firmaların satışlarının ve karlılığın artırılması,
- Verimliliğin ve kalitenin artırılması,

- İç pazardaki talep dalgalanmalarından kaynaklanan risklerin azaltılması,
- Ölçek ekonomiye ulaşılması ve birim maliyetlerin düşürülmesi,
- Özellikle gıda imalat ürünlerinde yaşam döngüsünün uzatılması ve yeni pazarlara girilmesi,
- Firma prestijlerinin artırılması noktasında önemli katkılar sağlayacağı değerlendirilmektedir.

2.3.3 Sonuç ve Çıktı Hedefleri

Tablo 43– İmalat SOP (İSOP) Çıktı Göstergeleri

Tedbir, Proje ve Faaliyetler	Çıktı Göstergeleri	Ölçüm Birimi	Hedef	Doğrulama Kaynağı
Araştırma, Analiz ve Programlama	Araştırma Raporu Sayısı	Adet	2	Ajans Faaliyet Raporu
İşbirliği ve Koordinasyon	Genç İstihdamı Kapsamında Düzenlenen Çalıştay, Panel, Buluşma vb.	Adet	2	Katılımcı Listeleri
İşbirliği ve Koordinasyon	Yürütülen Staj Programı Sayısı	Adet	1	Ajans Faaliyet Raporu
İşbirliği ve Koordinasyon	Yürütülen Staj Programına Katılan Kız Öğrenci Sayısı	Adet	50	Katılımcı Listeleri
İşbirliği ve Koordinasyon	Yürütülen Staj Programına Katılan Erkek Öğrenci Sayısı	Adet	50	Katılımcı Listeleri
Kapasite Geliştirme	Yönetim Danışmanlığı Sağlanan Firma Sayısı	Adet	2	Katılımcı Listeleri
Kapasite Geliştirme	İstihdam Garantili Eğitim Programı Sayısı	Adet	3	Katılımcı Listeleri

Kapasite Geliştirme	İstihdam Garantili Eğitim Programı: Kaşar Ustası Yetiştiriciliği Eğitimine Katılan Genç Sayısı	Adet	50	Katılımcı Listeleri
Kapasite Geliştirme	İstihdam Garantili Eğitim Programı: Çağrı Merkezi Operatörlüğü Eğitimine Katılan Genç Kız Sayısı	Kişi	125	Katılımcı Listeleri
Kapasite Geliştirme	İstihdam Garantili Eğitim Programı: Çağrı Merkezi Operatörlüğü Eğitimine Katılan Genç Erkek Sayısı	Kişi	125	Katılımcı Listeleri
Kapasite Geliştirme	Dış Ticarette Uzmanlaşan Firma Sayısı	Adet	2	Ajans Faaliyet Raporu
Ajans Destekleri	Uygulanan Mali Destek Programı Sayısı	Adet	2	Ajans Faaliyet Raporu
Ajans Destekleri	Uygulanan Fizibilite Desteği Programı Sayısı	Adet	1	Ajans Faaliyet Raporu
Ajans Destekleri	Uygulanan Teknik Destek Programı Sayısı	Adet	1	Ajans Faaliyet Raporu
Ajans Destekleri	Uygulanan Güdümlü Proje Destek Programı Sayısı	Adet	1	Ajans Faaliyet Raporu
Ajans Destekleri	Uygulanan Mali Destek Programı Sonucunda Destek Alan Genç Girişimci Kadın Sayısı	Kişi	5	Ajans Faaliyet Raporu

Ajans Destekleri	Uygulanan Mali Destek Programı Sonucunda Destek Alan Genç Girişimci Erkek Sayısı	Kişi	10	Ajans Faaliyet Raporu

Tablo 44 –İmalat SOP (İSOP) Sonuç Göstergeleri

Özel Amaç	Sonuç Göstergeleri	Ölçüm Birimi	Hedef	Doğrulama Kaynağı
1,4	Altyapısı Geliştirilen Firma Sayısı	Adet	8	Proje Nihai Raporları
2,3	İmalat Sanayine Yönelik Yeni Ürün Üreten Firma Sayısı	Adet	6	OSB, TOBB
1	Kendi İşini Kuran Genç Girişimci Sayısı	Adet	4	Faaliyet Raporları, Firma Raporları
2	Yönetim Danışmanlığı Sağlanan Firma Sayısı	Adet	4	Faaliyet Raporları Firma Raporları
3	Dış Ticaret Danışmanlığı Sağlanan Firma Sayısı	Adet	4	Faaliyet Raporları Firma Raporları
2,5	İstihdam Edilen Genç Kadın Sayısı	Kişi	75	Firma Raporları

2,5	İstihdam Edilen Genç Erkek Sayısı	Kişi	150	Firma Raporları

Tablo 45 - İSOP Faaliyetleri

Faaliyet Türü	Faaliyet Adı	Sorumlusu	Süresi
Araştırma, Analiz ve Programlama	İSOP Sektör Analiz Raporu	SYB	01.01.2022 31.12.2022
Araştırma, Analiz ve Programlama	TRA2 Bölgesi OSB ve KSS'lerin Altyapı Durumları ve İhtiyaç Analizi	YDO'lar	01.04.2022 31.10.2022
Araştırma, Analiz ve Programlama	Mesleki Eğitim Çalıştayı	Iğdır YDO	01.02.2022 31.12.2022
İşbirliği ve Koordinasyon Faaliyetleri	İSOP Yönetim Faaliyetleri	SYB YDO'lar	01.01.2022 31.12.2022
İşbirliği ve Koordinasyon Faaliyetleri	Sanayici-Mezun Buluşmaları	YDO'lar	15.02.2022 31.12.2022
İşbirliği ve Koordinasyon Faaliyetleri	Ortaöğretim ve Yükseköğretim Öğrencilerine Dönük Staj Programı	YDO'lar	15.02.2022 31.10.2022
Kapasite Geliştirme	Mesleki ve Teknik Eğitim Usta-Çırak Buluşmaları	YDO'lar	01.01.2022 31.12.2022

Kapasite Geliştirme	İstihdam Garantili Eğitim Programı	YDO'lar	01.03.2022 31.12.2022
Kapasite Geliştirme	KOBİ'lere Yönetim Danışmanlığı Faaliyeti	YDO'lar	01.01.2022 31.03.2022
Kapasite Geliştirme	Dış Ticarette Uzmanlaşma Eğitimleri ve Danışmanlık Faaliyetleri	YDO'lar	01.04.2022 31.12.2022
Tanıtım ve Yatırım Destek	Bölgesel Kalkınma Fonu Tanıtım Toplantıları	YDO'lar,	01.03.2022 31.12.2022
Ajans Destekleri	Güdümlü Proje	SYB, Kars YDO, İDB	01.02.2022 31.12.2022
Ajans Destekleri	İSOP Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı-07 (KÖA-07)	SYB İDB	01.01.2022 31.12.2022
Ajans Destekleri	İSOP Genç Girişimcilere Yönelik Mali Destek Programı	SYB İDB	01.01.2022 31.12.2022
Ajans Destekleri	İSOP Fizibilite Destek Programı	SYB İDB	01.01.2022 31.12.2022
Ajans Destekleri	İSOP Teknik Destek Programı	SYB İDB	01.01.2022 31.12.2022
AB ve Diğer Dış Kaynaklı Projeler	İSOP AB ve Diğer Dış Kaynaklı Fonlara Yönelik Proje Üretilmesi Bütçesi	SYB	01.01.2022 31.12.2022

2.3.4. Proje ve Faaliyetler

2.3.4.1. Araştırma, Analiz ve Programlama

a. İSOP Sektör Analiz Raporu

İmalat sektörüne katkı sunabilecek tüm alt ve yan sektörlerde pazarı tanımak, daha iyi stratejiler geliştirmek ve Bölgenin rekabet gücünü artırabilmek için sektör analizi yapılması ve bu kapsamda bir rapor oluşturulması amaçlanmaktadır. Bu amaçla hem ilk 3 yıllık SOP dönemi hem de bundan sonraki 6 yıllık SOP dönemleri için çeşitli altlık çalışmaları ve stratejiler oluşturulacaktır. Bu sayede Ajans sektörel bazda hem kısa dönem hem de 10 yıllık uzun dönem planları oluşturabilecektir.

Faaliyet kapsamında Bölgedeki imalat sektörünün önemli bir kısmını elinde tutan Ardahan ve Kars'ta Kaşar Peyniri Üreten İşletmelerin Analizi çalışması hizmet alımı yoluyla temin edilerek 2021 yılı haziran ayında sözleşmeye bağlanmış ve redaksiyon sürecinde olan bu çalışma yılsonuna kadar tamamlanacaktır. Bunun yanı sıra Ajans personeli eliyle başlatılan sektörün topyekûn analizinde ise mevcut durum analizi tamamlanmış olup, 2022 yılında stratejiler geliştirilecektir.

b. TRA2 Bölgesi OSB ve KSS'lerin Altyapı Durumları ve İhtiyaç Analizi

İSOP faaliyetlerinin tasarlanması ve buna dönük strateji geliştirilmesi için TRA2 Bölgesi'nin imalat sanayisinin kümelenmiş bölgelerinin altyapısına ilişkin bir doküman oluşturulacaktır. Bu çalışmayla Bölge illerindeki OSB ve KSS'lerin durumları ile ihtiyaçları ortaya konulacak olup üç yıllık gelişim planlaması yapılarak illerdeki öncelik ve beklentilere uygun yatırım koşullarının sağlanması yönünde çalışmalar yürütülecektir. Çalışma, Ajans uzmanları eliyle gerçekleştirilecektir.

c. Mesleki Eğitim Çalıştayı

Bölgede paydaş toplantılarında yoğun olarak karşılaşılan sorunların başında beşeri sermaye eksikliği gelmektedir. Bu konuda tedbirlerin alınması ve çözüm önerilerinin somutlaştırılması önem arz etmektedir. Faaliyet kapsamında Bölgemizde gıda ürünlerine dayalı imalat dışında da önemli bir imalat sanayisini içerisinde barındıran Iğdır'da mesleki ve teknik eğitimin geliştirilmesi ile genç istihdamının artırılması için Bölgedeki iş gücü piyasasına ilişkin durum değerlendirilecektir. Mesleki eğitimin, teknik eğitim altyapısı, usta öğretici eksikliği, staj vb. konulara uyum sağlaması için müdahale alanlarının belirleneceği bir çalıştay gerçekleştirilecektir. Çalıştay ile mesleki eğitim okullarında yer alan tüm bölümlerin yeniden değerlendirilmesi sağlanacaktır.

Ajans, Sosyal Gelişmeyi Destekleme Programı ve çeşitli mali destek programları ile 2019-2021 yıllarında İl'de mesleki eğitim altyapısının iyileştirilmesine yönelik çalışmalar yürütmüştür. Bu çalıştay ile hem bu projelerin etkisinin gözlemlenmesi hem de yeni proje ve faaliyetlerin tasarlanması için yol haritası oluşturulması düşünülmektedir. Çalıştay ile hazırlanacak olan sonuç raporu kullanılarak meslek liselerinin özendirilmesine yönelik ildeki ortaöğretim öğrencilerine meslek liselerinin tanıtımının yapılması planlanmaktadır.
Çalıştaya Üniversiteler, İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri, Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü, İŞ-KUR İl Müdürlüğü, KOSGEB İl Müdürlüğü, TSO, OSB, Esnaf ve Sanatkârlar Odası gibi kurumların yanı sıra özel sektör temsilcilerinin katılım sağlaması düşünülmektedir.

2.3.4.2. İşbirliği ve Koordinasyon

a. İSOP Yönetim Faaliyetleri

2021 yılında İSOP yönetim faaliyetleri kapsamında; Sonuç Odaklı Program paydaşlarımıza anlatılmış, irtibat kişilerinden oluşan paydaş listesi oluşturulmuş ve odak grup toplantıları gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda irtibat listesindeki paydaşlardan, Sonuç Odaklı Programlarımız ile ilişkili faaliyetleri hakkında periyodik olarak bilgi alınmıştır. 2022 yılında da bu faaliyetler devam edecek olup bu sayede paydaşlar, Sonuç Odaklı Programlar çerçevesinde proje fikirleri önerip projelerini geliştirme imkânı bulabilecektir. Söz konusu faaliyetlerle; TRA2 Bölgesi'nde imalat sanayinin geliştirilmesine, istihdamın artırılmasına ve paydaşlarla ilişkilerin güçlendirilmesine katkıda bulunulacaktır. Ajans, gerekli gördüğünde, yapılan çalışmalardan elde ettiği sonuçlara göre bir sonraki yılın çalışma programına faaliyet ekleyebilecektir. 2021 yılında yapılan toplantılarda sektördeki beşeri sermaye sorunu yoğun bir gündem oluşturduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda beşeri sermayenin geliştirilmesine dönük sanayici-mezun buluşmaları ve mesleki düzeyde staj faaliyetlerinin etkinliğinin artırılması yönünde faaliyetler 2022 yılı programına eklenmiştir.
Ajansımızın geçmişte uyguladığı mali destek programları ile gençlerin robotik-kodlama, resim, müzik, bilgisayar vb. dersler alabileceği atölyeler kurulmuş ya da bu atölyelerin altyapıları iyileştirilmiştir. SOP Yönetim Faaliyeti kapsamında altyapısı oluşturulan bu atölyelerim katma değer üretmesi için paydaşları doğru amaca yönlendirmek üzere işbirliği yapılacaktır. Bölgedeki çocuk ve gençlerin kurulan bu atölyelerde ve bilim merkezlerinde TEKNOFEST gibi yarışmalara projeleriyle katılım sağlayabilmesi ve bilhassa oluşturulan altyapıların e-spor yazılımlarının oluşturulmasına yönelik düzenlenecek robotik kodlama faaliyetleri için destek verilecektir.

b. Sanayici-Mezun Buluşmaları

Program kapsamında TRA2 Bölgesi'nde bulunan; Üniversiteler, Milli Eğitim, Gençlik ve Spor, Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü iş birliğinde öğrenciler ya da mezun gençlere vizyon katmak amacıyla ülkemizin önde gelen; iş insanı, akademisyen, sporcu vb. şahsiyetlerin katılım sağlayacakları konferans, seminer ve söyleşi gibi etkinlikler düzenlenmesi planlanmaktadır. Faaliyet, gençlerin iş dünyasını tanımasına fırsat olacaktır. Bu sayede iş dünyasında aranan elemanların niteliğinin ne olduğunu öğrenerek kendisini iş dünyasına hazırlayan gençler ile iş dünyası arasında köprü kurulacaktır. Mezuniyetleri sonrasında ise bu köprü sayesinde gençlerin iş bulmaları kolaylaşacaktır.

c. Ortaöğretim ve Yükseköğretim Öğrencilerine Dönük Staj Programı

Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü tarafından 2022 yılı için "Genç İstihdamı" olarak belirlenen tema kapsamında Ajansların faaliyet gösterdiği bölgelerde genç istihdamının artırılması amacıyla faaliyetler tasarlaması ve düzenlemesi beklenmektedir. Yapılacak Gençler İçin Staj Programı çalışması ile Bölgemizde eğitim gören meslek lisesi öğrencilerinin becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. TRA2 Bölgesi'nde özel sektör birçok alt sektörde sınırlı olarak gelişmiştir ve üniversitelerde, mesleki eğitim veren kurumlarda zorunlu staja tabi olan öğrencilerin staj bulmakta zorlandığı bilinen bir gerçektir. Meslek liselerinin makine, elektrik, otomotiv, yenilenebilir enerji, bilişim, mobilya gibi bölümlerde öğrencilere nitelikli staj imkânı sağlayacak özel sektör işletme sayısı ve staj yapabilecek öğrenci sayısı oldukça düşüktür. Ajansımız 2019-2020 yılı döneminde uygulanan mesleki eğitim teması kapsamında bölgemizde özellikle meslek lisesi okullarının mevcut atölyelerini modernize ederek uygulamalı eğitim kapasitelerinin gelişmesine önemli katkılarda bulunmuştur. Ancak özellikle mesleki bilgi ve becerilerin geliştirilmesinde öğrencilerinin okullarda öğrendiklerini sektörde fiili olarak deneyimlemeleri önemli bir ihtiyaçtır. Bu çalışma ile Milli Eğitim Müdürlükleri ve bölge dışındaki işletmeler ile işbirliği yapılarak bölgemizde staj imkânı sınırlı bulunan bölümlerde öğrencilerin yaz tatili dönemlerinde 1-3 ay arasında Ankara, Bursa, Kocaeli gibi illerde staj yapması sağlanacaktır. Öğrencilerin staj dönemleri boyunca staj ücretleri staj yaptırılan firmalar tarafından, konaklamalar stajın yapıldığı illerdeki Milli Eğitim Bakanlığına bağlı öğrenci yurtları ulaşım ve ihtiyaç durumuna göre sınırlı bir miktardaki iaşeleri Ajans tarafından karşılanacaktır. Milli Eğitim Müdürlükleri ile yapılan ön görüşmelerde Milli Eğitim Bakanlığının mevzuatının il dışında gerçekleştirilebilecek bu şekildeki staj programlarına uygun olduğu değerlendirilmiş, Milli Eğitim Müdürlüklerince öğrencilerinin becerilerini geliştirmeye yönelik staj programların önemli bir ihtiyaç olduğu tekrar ifade edilmiştir.

2.3.4.3. Kapasite Geliştirme

a. Mesleki ve Teknik Eğitim Usta-Çırak Buluşmaları

Meslek Lisesi öğrencileri ile hali hazırda illerimizde faaliyet gösteren işletmelere işbaşı buluşmaları gerçekleştirilecektir. Milli Eğitim Müdürlüklerinde Mesleki ve Teknik Eğitim Şube Müdürlükleri ve OSB'ler arasında köprü kurarak bu faaliyetin gerçekleştirilmesi planlanmaktadır. Bu çalışma ile meslek liseleri öğrencilerinin OSB'ler ve buralarda üretim yapan firmaların üretim altyapısını tanıması amaçlanmaktadır. Ayrıca bu programlar esnasında staj süreçlerine dönük firmalarla meslek liseleri yöneticileri ve öğrenciler arasında bir etkileşim kurulması öngörülmektedir.

b. İstihdam Garantili Eğitim Programı

Ülkemizdeki işsizliğin en önemli nedenlerinden biri verilen eğitimin kalitesidir. Özellikle gençler mesleki olarak yapacakları iş ile alakalı yeterli anlamda bilgi ve donanıma sahip olamadıkları için iş bulma konusunda ciddi sıkıntılar yaşamaktadır. Bu nedenle yeni mezun ve iş arayış süreci devam eden gençlerin İŞKUR üzerinden kayıt oluşturarak destek talep ettiği bilinmektedir. İstihdam garantili eğitim programı ile bu sorunun önüne geçilecektir. Bölgede; gıda, tekstil/giyim, çağrı merkezi ve makine imalat gibi sektörlerde üretim yapan firmalara ara eleman yetiştirilmesi ve genç işsizliğin azaltılması için eğitim programları yürütülecektir. Eğitim programları başlatılmadan önce; firmalar, İŞKUR, TSO'lar, Üretici Birlikleri, Esnaf ve Sanatkârlar Odaları ile iş birliği protokolü imzalanacaktır. Genç İstihdam teması kapsamında özel sektör temsilcilerinden eğitim programlarını tamamlayan gençler için istihdam garantisi alınacaktır.

Peynir Ustası Yetiştirme Eğitimi

2020 yılı itibariyle Tarım ve Orman İl Müdürlüklerinden alınan verilere göre; Ağrı'da 14, Ardahan'da 31, Iğdır'da 8 ve Kars'ta 61 adet olmak üzere Bölgede toplam 114 adet süt ve süt ürünleri işleme tesisi bulunmaktadır. Hayvancılığın yaygın olarak yapıldığı TRA2 Bölgesi'nde marka haline gelmiş süt ürünleri bölge insanı için büyük bir geçim kaynağıdır. Bölgede en çok süt üretimi gerçekleştiren iller 577.540 ton ile Kars ve 420.864 ton ile Ardahan illeridir. Süt üretiminden; peynir, tereyağı, yoğurt, krema, süt tozu, ayran, kefir ve içme sütü gibi geniş yelpazede pek çok ürün elde edilse de Bölgede ağırlığı bulunan en önemli süt ürünü peynirdir. Peynir üretimi Bölge insanı tarafından sadece bir gıda maddesi olarak görülmeyip Bölgenin tarihi geçmişini ve kültürünü yaşatmanın bir parçası olarak kabul edilmektedir. Yöresel peynir çeşitleri bakımından oldukça zengin olan TRA2 Bölgesi'nde öz tüketim için tüm illerde üretilen

peynirler dışında ülkemizde beyaz peynirden sonra en çok sevilen kaşar peyniri üretimi yaygın olarak yapılmaktadır. Ardahan ve Kars illeri dünyada ekonomik önemi olan 18 peynir çeşidinden biri olan gravyer peyniri üretiminde Türkiye'de ilk sırada gelmektedir. Her yıl ilkbahar aylarında başlayan peynir üretiminde kadınlar ve erkekler bir arada çalışmakta olup, üretim bir aile işi niteliğindedir. Bazı köylerde küçük ölçekli mandıralarda geleneksel üretim yöntemleri halen sürdürülse de bazı peynir türleri genç peynir ustaları yetiştirilemediği için kaybolma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Diğer yandan "Ardahan ve Kars'ta Kaşar Peyniri Üreten İşletmelerin Analiz Raporu" hazırlanırken peynir üreticileriyle gerçekleştirilen yüz yüze görüşmelerde üreticilerin kaşar peyniri ustası bulmakta sorunlar yaşadığı tespit edilmiştir. Tüm bu gerekçelerle İŞKUR, TSO'lar ve Üretici Birlikleri ile işbirliği gerçekleştirilerek her ilden seçilen gençlere peynir ustası yetiştirme eğitimleri verilecektir. Eğitim programı sonunda yetiştirilen gençler hem Bölgede üretim yapılan mandıralarda istihdam edilecek hem de Bölgedeki peynir kültürünü gelecek nesillere taşıyacaktır.

Çağrı Merkezi Operatörlüğü Eğitimi

İşsizliğin ve göçün azaltılmasına yönelik TRA2 Bölgesi için emek yoğun sektörlerin geliştirilmesi büyük bir öneme sahiptir. İstihdamı artırmak, Bölge'nin dışardan almak zorunda olduğu ürünlerin imalatını sağlamak, Bölge illerinin ihracat kapasitelerini artırmak gibi alanları içeren emek yoğun sektör alanı İSOP kapsamında geliştirilmesi planlanan alanlardandır. Ayrıca hizmet sektörünce beşeri sermayenin geliştirilmesi de önem ihtiva etmektedir. Özellikle 2021 yılında uygulanan Çalışan Üreten Gençler Programı (CUGP) programı kapsamında Iğdır ilinde 2022 yılında bir çağrı merkezi tesis edilmesi planlanmaktadır. Faaliyet ile bahsi geçen proje, fiziki olarak hazırlanana kadar genç istihdamına katkı sağlamak amacıyla Iğdır Halk Eğitim Merkezi ile iş birliği içerisinde, çağrı merkezi operatörlük eğitimi verilmesi planlanmaktadır.

Belirlenen yukarıdaki eğitim programlarının yanı sıra paydaşlarla yapılacak görüşmeler neticesinde yeni eğitim programları da belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde yürütülecektir.

c. KOBİ'lere Yönetim Danışmanlığı Faaliyeti

Bölgemizde yönetim danışmanlığı uygulamaları ile ilgili 2021 yılında yapılan çalışmalarda özellikle pazarlama ve üretim hususunda özel sektörün danışmanlık ihtiyacı tespit edilmiştir. İSOP'ta önceliklendirilmiş sektörlerden Kars'ta (süt ve süt ürünleri imalatı firması) ve Iğdır'da (asansör imalatı firması) bulunan 2 firmaya yönetim danışmanlığı hizmeti sağlanmıştır. 2021 yılında yönetim danışmanlığından faydalanan bu 2 firmanın mevcut durum raporu ve ihtiyaç

analizleri çıkarılmıştır. Firmalarla mutabakat halinde müdahale süreçleri yürütülmektedir. İlgili çalışmanın 2022 yılı Mart ayında tamamlanması planlanmaktadır.

d. Dış Ticarette Uzmanlaşma Eğitimleri ve Danışmanlık Faaliyetleri

4 sınır kapısı aktif olarak kullanılan TRA2 Bölgesi'nde 2021 yılı Mayıs ayı itibariyle Kars Lojistik Merkezi faaliyete geçmiştir. Bakü-Tiflis-Kars Demiryolu ile Kars Lojistik Merkezi'nin etkinliğinin artırılması için paydaşlarla toplantılar gerçekleştirilerek öncelikle bu alanın Bölgedeki diğer paydaşlara ve sivil toplum kuruluşlarına tanıtılması sağlanacaktır.

Ajans koordinasyonunda TCDD 4. Bölge Müdürlüğü, Gümrük Müdürlükleri, Kars Lojistik Müdürlüğü başta olmak üzere; Ticaret İl Müdürlükleri, Ticaret ve Sanayi Odalarının yanı sıra Doğu Anadolu İhracatçılar Birliği işbirliği ile firmaların rekabet gücünü artırmak maksadıyla alanında uzman kişilerin katılımıyla paneller düzenlenmesi sağlanacaktır.

Faaliyet kapsamında ihracat potansiyeli olan firmaların yanı sıra; genç istihdamının artırılması kapsamında üniversitelerin ilgili bölümlerinden mezun ve üniversite öğrencisi gençlere de eğitim verilecektir. Nitelikli ihracat personeli olmaları yolunda ihracat mevzuatı ve gümrükleme, ihracat finansmanına erişim, pazar araştırmaları, ihracata ilişkin devlet yardımları, dijitalleşme, e-dış ticaret, ihracat sigortası ve diğer konularda eğitimler düzenlenecek ve danışmanlık hizmeti sağlanacaktır. Kurumsallaşma kapsamında ise firmalara aile şirketlerinde kurumsallaşma, şirket anayasası, toplam kalite yönetimi, yalın üretim, liderlik, zaman yönetimi gibi başlıklarda eğitim ve danışmanlık verilecektir.

2.3.4.4. Tanıtım ve Yatırım Destek

a. Bölgesel Kalkınma Fonu Toplantıları

24.10.2018 tarih ve 30575 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 7147 sayılı Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası Anonim Şirketi Hakkında Kanun'un 5. maddesi ile Türkiye Kalkınma Fonu (TKF) ve bu fona bağlı alt fonların kurulması kabul edilmiştir. Bu doğrultuda, ülkemiz genelinde erken aşama girişim sermayesi yatırımlarının artırılması ve büyüme potansiyeli taşıyan şirketlere yatırım yapılması amacıyla Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın yatırımcısı olduğu Bölgesel Kalkınma Fonu kurulmuştur. Bu kapsamda, Ajansımızın Bölgede aktif rol oynaması ve potansiyel gösteren firmaları Fon Yönetimine yönlendirmesi için 4 ilde toplantılar gerçekleştirilecektir.

2.3.4.5. Ajans Destekleri

a. İSOP Güdümlü Proje

Güdümlü Proje Desteği kapsamında desteklenecek projeler Yönetim Kurulu tarafından 2014-2023 Bölge Planı'ndaki gelişme eksenlerine ve önceliklere, SOP içeriklerine göre belirlenmekte ve Bakanlığın onayına sunulmaktadır. Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü 2022 yılı teması olarak belirlenen "Genç İstihdamı" kapsamında Ajansların faaliyet gösterdiği bölgelerde genç istihdamının artırılması amacıyla faaliyetler tasarlaması ve düzenlemesi beklenmektedir. Gençlik ve Spor Bakanlığı ile Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü arasında imzalanan protokol doğrultusunda içerisinde Kars'ın da bulunduğu 12 pilot ilde 12 ilde yetenekli gençlerin eğitilip profesyonel olarak e-spor ekosistemine dâhil edilmesi amaçlanmaktadır.

Bu kapsamda Kars Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'nün başvuru sahibi olacağı güdümlü proje ile Kars Gençlik Merkezi'nin altyapısal eksiklikleri tamamlanacak, gençlere ve ailelerine e-spor hakkında farkındalık kazandırılmasına ve profesyonel e-sporcu yetiştirilmesine yönelik eğitimler verilecektir. Eğitimler sonrasında ise e-spor turnuvaları düzenlenecektir. Eğitim ve turnuva faaliyetleri sonrasında kurulacak yapı ile gençleri profesyonel e-spor hayatına yönlendirmek amacıyla aralarından bilimsel metotlarla lisanslı hakem, oyuncu ve antrenör tespiti gerçekleştirilecektir. Bu aşamada başarılı olan gençlerin profesyonel e-spor faaliyetlerine başlaması hususunda lisans çalışmaları da desteklenecektir. Faaliyet ile gençler; takım çalışması, stratejik ve analitik düşünme, hızlı karar verebilme yeteneği, el, göz ve zihin koordinasyonu gibi birçok fayda elde etmiş olacaktır.

b. İSOP Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı-07 (KÖA-07)

2014-2023 TRA2 Bölge Planı'nda sosyal kalkınma, çevresel sürdürülebilirlik, erişilebilirlik ve rekabet edebilirlik gelişme eksenlerine yönelik altyapı hizmeti sunan kurum ve kuruluşların desteklenmesinin önem arz ettiği tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra özellikle 2021 yılında "SOP Yönetim Faaliyetleri" kapsamında paydaşlarla gerçekleştirilen toplantılarda özel sektörün yatırım yapmasının önündeki en büyük engelin altyapısal eksiklikler olduğu belirtilmiştir.

Tasarlanan Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı-07'nin genel amacı; Bölgenin önde gelen sektörleri olan turizm, tarım ve imalat sanayisinin altyapısal eksikliklerinin giderilerek özel sektörün yatırım yapmasının sağlanması, başta gençler olmak üzere istihdam kapasitesinin artırılması ve bu sayede bölgedeki sosyo-ekonomik refahın artırılmasıdır. Toplam bütçesi **20.000.000,00 TL** olan Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı-07 (KÖA-07)

kapsamında 2022 yılı için yaklaşık **12.000.000,00 TL**'lik kaynağın kullanılması planlanmaktadır. Hedef grubunda Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği'nin 7A maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde sıralanan kurum ve kuruluşların yer aldığı Program için TSOP kapsamında **8.000.000,00 TL**, KSOP kapsamında **6.000.000,00 TL** ve İSOP kapsamında **6.000.000,00 TL** ayrılacaktır. 2022 yılında ise TSOP kapsamında **4.800.000,00 TL**, KSOP kapsamında **3.600.000,00 TL** ve İSOP kapsamında **3.600.000,00 TL** harcanacaktır. 2014-2023 TRA2 Bölge Planı, Onuncu ve On Birinci Kalkınma Planı, 2022 Yılı Ajans Çalışma Programı, Ajansın Bölgede gerçekleştirmiş olduğu araştırma ve saha çalışmaları ile yapılan çalıştaylar neticesinde elde edilen verilere dayanarak program kapsamında aşağıdaki öncelikler belirlenmiştir:

Öncelik 1: Bölgedeki turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi, turizm destinasyonlarının niteliğinin ve niceliğinin artırılması, tanınırlığın sağlanması, hizmet kalitesinin artırılması ve altyapının iyileştirilmesi konularına odaklanan projeler,

Öncelik 2: Bölgeye ait yöresel, tarımsal ve hayvansal ürünler ile el sanatları ürünlerinin; katma değerinin ve istihdam kapasitelerinin artırılması için üretim, tanıtım ve pazarlama altyapılarının iyileştirilmesini ve kaynak verimliliğini sağlayan projeler,

Öncelik 3: İmalat sanayinde faaliyet gösteren işletmelerin üretim kabiliyetlerini artıracak altyapı hizmetlerinin güçlendirilmesine ve/veya kümelenmiş üretim bölgelerinin kurumsal kapasitesinin arttırılmasına yönelik projeler.

c. İSOP Genç Girişimcilere Yönelik Mali Destek Programı

Bölgemizin yaklaşık 1.100.000'lik nüfusunun yaklaşık 400.000'i 15-34 yaş aralığındaki gençlerden oluşmaktadır. Ajans tarafından geçmiş yıllarda gerçekleştirilen araştırma raporları kapsamında elde edilen veriler incelendiğinde gençler için en büyük sorunların başında işsizlik ve proje fikirlerini hayata geçirememeleri olduğu tespit edilmiştir.

2014-2023 TRA2 Bölge Planı, Onuncu ve On Birinci Kalkınma Planı ve 2022 yılı için Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü tarafından belirlenen "Genç İstihdamı" teması, Ajansın Bölgede gerçekleştirmiş olduğu araştırma ve saha çalışmalarından elde edilen verilere dayanarak yıl içerisinde Bakanlığımız ile istişare halinde program öncelikleri, uygun başvuru sahipleri ile projeler ve destek limitleri belirlenecektir. Öncelikler belirlenirken Genç İstihdamı temasının çerçevesi ve Bölge ihtiyaçları göz önüne alınarak; ilk defa iş kuracak gençler ile gençlerin yoğun istihdam edildiği (çağrı merkezleri, tekstil atölyeleri gibi) projeler öncelikli desteklenecektir.

Toplam bütçesi **5.000.000,00 TL** olarak öngörülen Genç Girişimcilere Yönelik Mali Destek Programı için 2022 yılında **2.500.000,00 TL** kaynak ayrılmıştır. Bu doğrultuda 2022 yılında TSOP için **750.000,00 TL**, KSOP için **750.000,00 TL** ve İSOP için **1.000.000,00 TL** harcanması planlanmaktadır.

d. İSOP Fizibilite Destek Programı

Ajans, Fizibilite Destek Programı kapsamında bölgenin kalkınması ve rekabet gücü açısından önemli fırsatlardan yararlanılmasına, bölge ekonomisine yönelik tehdit ve risklerin önlenmesine, bölgenin yenilik ve girişimcilik kapasitesinin geliştirilmesine yönelik projelerin fizibilite çalışmalarına doğrudan mali destek verecektir. Hedef grubunda Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği'nin 7A maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde sıralanan kurum ve kuruluşların yer aldığı 2022 Yılı Fizibilite Destek Programı toplam bütçesi **1.500.000,00 TL'dir**. Bunun İSOP kapsamında kullanılmak üzere ayrılan payı ise **500.000,00 TL'**dir.

e. İSOP Teknik Destek Programı

Teknik Destek Programı kapsamında; Bölgedeki yerel aktörlerin bölgesel kalkınma açısından önemli olan, ancak kapasite eksikliği nedeniyle hazırlık ve uygulamada sıkıntı yaşadıkları konularda destek sağlanması amaçlanmaktadır.

Program kapsamında, bölgedeki yerel yönetimlerin planlama, programlama ve uygulama kapasitesini artırıcı; kamu kurum ve kuruluşlarının, sivil toplum kuruluşlarının, kar amacı güden gerçek ve tüzel kişilerin ise yerel ve bölgesel kalkınmaya katkıda bulunabilecek çalışmaları için eğitim verilmesi, danışmanlık, program ve proje hazırlanmasına katkı sağlanacaktır. Teknik destek faaliyetlerine ilişkin başvurular mevzuat gereği ikişer aylık dönemler halinde alınacak olup toplamda 2022 yılı Teknik Destek Programı için **1.500.000,00 TL** bütçe ayrılmıştır. Bunun İSOP kapsamında kullanılmak üzere ayrılan payı ise **500.000,00 TL**'dir.

2022 yılında OSB'lerle işbirliği yapılarak program kapsamında Bölgedeki firmalara yönetim danışmanlığı hizmetinin verilmesi de planlanmaktadır.

2.3.4.6. AB ve Diğer Dış Kaynaklı Projeler

a. İSOP AB ve Diğer Dış Kaynaklı Fonlara Yönelik Proje Üretilmesi

00Ajans; kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının uluslararası alanlarda hibe, teşvik, kredi vb. destekler için başvurabilecekleri; Avrupa Birliği Projeleri, ERASMUS + Hibe

Programları kapsamında açık çağrılara ilişkin Bölgeden proje üretilmesine yönelik paydaşlarla işbirliği halinde çalışacak ve/veya kendi adına başvuru yapacaktır.

2.3.5. Program Süresi ve Zaman Planlaması

İmalat Sanayinin Geliştirilmesi ve İstihdamın artırılması Sonuç Odaklı Programının zaman planlaması aşağıda verilmiştir;

Tablo 63-İSOP Faaliyet Takvimi

Faaliyet Adı	Başlangıç Dönemi	Bitiş Dönemi
Bölgesel Dış Ekonomik İş Birliği Potansiyelinin Geliştirilmesi	Ocak	Aralık
İSOP Sektör Analiz Raporu	Ocak	Aralık
TRA2 Bölgesi OSB ve KSS'lerin Altyapı Durumları ve İhtiyaç Analizi	Nisan	Ekim
Mesleki Eğitim Çalıştayı	Şubat	Aralık
İSOP Yönetim Faaliyetleri	Ocak	Aralık
Sanayici-Mezun Buluşmaları	Şubat	Aralık
Ortaöğretim ve Yükseköğretim Öğrencilerine Dönük Staj Programı	Şubat	Ekim
Mesleki ve Teknik Eğitim Usta-Çırak Buluşmaları	Ocak	Aralık
İstihdam Garantili Eğitim Programı	Mart	Aralık
KOBİ'lere Yönetim Danışmanlığı Faaliyeti	Ocak	Mart
Dış Ticarette Uzmanlaşma Eğitimleri ve Danışmanlık Faaliyetleri	Nisan	Aralık
Bölgesel Kalkınma Fonu Tanıtım Toplantıları	Mart	Aralık

İSOP Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programları-07 (KÖA07)	Ocak	Aralık
İSOP Genç Girişimcilere Yönelik Mali Destek Programı	Ocak	Aralık
İSOP Fizibilite Desteği Programı	Ocak	Aralık
İSOP Teknik Destek	Ocak	Aralık
İSOP AB ve Diğer Dış Kaynaklı Fonlara Yönelik Proje Üretilmesi	Ocak	Aralık

2.3.6. Yönetim ve Koordinasyon Düzenlemeleri

İSOP'un uygulanma sürecindeki kurumlar arası ve Ajans içi koordinasyonun sağlanmasından, Sonuç Odaklı Program Birimi (SYB) sorumludur. Birim, İSOP kapsamında kurulacak ve düzenli olarak toplanacak tüm kurul ve komitelerin sekretaryasını yürütecektir. Ajans içinde İSOP Komisyonu oluşturulmuştur. İSOP Komisyonu üyeleri; Sonuç Odaklı Program Birim Başkanı, SYB İSOP Uzmanı ve YDO Koordinatörlerinden mütevellittir. Ajans Genel Sekreteri, SYB Birim Başkanı ve İSOP Komisyonu üyeleri kurulacak tüm kurul ve komitelerin doğal üyesidir. İSOP kapsamında sorumlu ve ilgili kurum / kuruluşlar ile koordinasyon, kurulacak kurul ve komiteler aracılığıyla sağlanacaktır. SOP kapsamında yer alan bileşenlere ilişkin ilerlemeler, her Yönetim Kurulu Toplantısı'nda "İki Toplantı Arası Faaliyetler" gündem maddesi kapsamında, Yönetim Kurulu üyeleriyle paylaşılacaktır.

2.3.7. İzleme ve Değerlendirme

Ajans Yönetim Kurulunun onayıyla konuyla ilgili tüm kurumları ve Ajansın hizmet verdiği dört ili kapsayacak şekilde İSOP Komisyonu oluşturulacaktır. İSOP Komisyonu, yılda en az bir defa olmak üzere toplanarak; programın ilerlemesi, varsa yaşanan sıkıntılar ve bunlara dair çözüm önerileri hakkında istişarelerde bulunacaktır. İSOP Komisyonu oluşturulduktan sonra komisyona yeni üyeler de alınabilecektir. Komisyonunun isteği doğrultusunda İSOP kapsamında iş birliği yapılan kurum ve kuruluşlar da komisyon toplantısına katılabilecek ve fikirlerini beyan edebilecektir. Aynı zamanda Ajans Genel Sekreteri başkanlığında yılda bir defa Ajans çalışma birim başkanlarının katılımıyla koordinasyon toplantısı gerçekleştirilecektir. İSOP kapsamında, Ajans tarafından yürütülecek; faaliyetlerin, alt

programların, güdümlü projelerin, AB ve benzeri dış kaynaklı fonların ve bu fonlara ait projelerin yazılması, yürütülmesi uygulanmasından SYB ve ilgili YDO, izlemesinden ve değerlendirmesinden İDB sorumludur. İSOP kapsamında, Ajans ve Bölgedeki ilgili paydaşlar tarafından yürütülecek faaliyetlerin koordinasyonu ile çıktılarının izlemesi ve değerlendirmesi SUEB tarafından gerçekleştirilecektir. İSOP yönetim planının, dönemsel ilerleme raporlarının ve İSOP kapanış raporunun hazırlanmasından da SYB sorumludur.

3. Kurumsal Faaliyetler

Ajansımızın 2022 Çalışma Programında belirtilen kurumsal faaliyetlerinin genel amacı; Sonuç Odaklı Programları (SOP) yürütme, uygulama, değerlendirme ve izleme süreçlerinde ihtiyaç duyulan alanlarda kurumun genel kapasitesini iyileştirmek ve geliştirmek suretiyle daha verimli çalışmasını sağlamaktır. Bu kapsamda;

- Ajansın fiziki ve teknik altyapısı ile insan kaynaklarının verimini arttıracak doğrultuda geliştirilmesi,
- Faaliyetlerin etkin bir şekilde yürütülmesi amacıyla Ajansın araştırma, işbirliği ve koordinasyon işlevini geliştirilmesi,
- Yatırımlarda rehberlik ve kolaylaştırıcılık rolünün arttırılması gerekli görülmüştür.

Bölgedeki ve Bölge dışındaki kurum, kuruluş ve işletmeler arası işbirliği ve koordinasyon faaliyetlerinde Ajansın lider kurum olması, çalıştığı kurumu sahiplenen, bir adım ileriye taşımayı isteyen, kurumsal yapıdan memnun bir personel rejiminin inşa edilmesi ile kurumsal iletişim ve koordinasyon süreçlerinin güçlendirilmesi, ulaşılması gereken hedefler olarak belirtilmiştir. Kurumsal faaliyetler kapsamında hedeflenen çıktılar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 64– Kurumsal Faaliyetler Çıktı Göstergeleri

Tedbir, Proje ve Faaliyetler	Çıktı Göstergeleri	Ölçüm Birimi	Hedef	Doğrulama Kaynağı
İşbirliği ve Koordinasyon	Ajans'ta Staj Yapan Üniversite Öğrencisi Sayısı	Kişi	10	Faaliyet Raporu
Kapasite Geliştirme	Personelin Uzmanlaştığı Alan Sayısı	Adet	9	Faaliyet Raporu

Kapasite Geliştirme	Personele Verilen Eğitim Sayısı	Adet	10	Faaliyet Raporu
Kapasite Geliştirme	Eğitim Alan Ajans Personeli Sayısı	Kişi	45	Faaliyet Raporu
Kapasite Geliştirme	Yeni İstihdam Edilen Personel Sayısı	Kişi	3	Faaliyet Raporu

3.1. Proje ve Faaliyetler

3.1.1. Araştırma, Analiz ve Programlama

a. İş Yükü Analizi

2010 yılından beri faaliyette olan Ajansımızın insan kaynakları planlamasına altlık olacak şekilde bir iş yükü analizi yapılması planlanmaktadır. Bu kapsamda birim bazında rutin olarak yürüyen işlerin dışında ek iş yükleri de göz önüne alınarak toplam iş yükü analizinin ortaya çıkarılması ve insan kaynakları planlamasının bu analize göre yapılması hedeflenmektedir. Hazırlıklarına yılın 2. çeyreği içerisinde başlanacak olan çalışmanın 2022 yılının 4. çeyreği içerisinde sonuçlandırılması planlanmaktadır.

3.1.2. İşbirliği ve Koordinasyon

a. Yönetim Kurulu Organizasyonları

Ajansın karar organı olan Yönetim Kurulu, 15.07.2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 193 üncü maddesinde değişiklik yapan 14.07.2021 tarihli ve 31541 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 80 sayılı Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi 5. maddesi doğrultusunda, en az 2 ayda bir kez toplanacaktır. Bir yıl içerisinde 6 kez toplanması planlanan Yönetim Kurulu bu şekilde Ajansın faaliyetlerini daha yakından takip edebilme fırsatı bulacak, karar gerektiren konulara ilişkin kararlar zamanında alınabilecektir.

b. Kalkınma Kurulu Organizasyonları

4 no.lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 191. maddesine istinaden oluşturulan Kalkınma Kurulu üyelikleri, 15 Ağustos 2016 tarihli ve 2016/9112 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'yla kaldırılmıştır. Ancak, 2020 yılı sonunda Bakanlığımızdan, kalkınma ajanslarının yeniden

Kalkınma Kurullarını aktif hale getirmelerine ilişkin yazısı gereğince, Ajansımızca Kalkınma Kurulu üyeliklerinin yeniden belirlenmesi ve Bakanlığımızca da onaylanması durumunda 2022 yılında Kalkınma Kurulunun teşkil edilmesi öngörülmektedir.

c. Ajans Personeline Yönelik Toplantılar

Ajans merkez binasında üç çalışma birimi ile bir yatırım destek ofisi bulunmaktadır. Ağrı, Ardahan, Iğdır, Kars Yatırım Destek Ofisi ile birlikte, Ajans Genel Sekreterliği bünyesinde toplam yedi birim bulunmaktadır ve her birinin yapmış olduğu çalışmalar genel olarak birbirinden farklıdır. Bu birimlerin çalışmalarının takip edilmesi ve birimler arasında koordinasyonun sağlanması ancak belirli aralıklarla bir araya gelme ile mümkün olacaktır. Bu kapsamda, belirli aralıklarla Ajans Merkez personeli ile tüm YDO personelinin katıldığı toplantıların yapılması gerekli görülmüştür. Bu amaçla, Ajans Genel Sekreterinin başkanlığında, Birim Başkanları ve YDO Koordinatörleri ile ayda bir ve tüm personel ile de 6 ayda bir genel toplantıların düzenlenmesi öngörülmüştür. Personelin bölgenin tarihi, turistik ve kültürel değerlerini tanıması ve Ajans merkez personeli ile YDO personeli arasında kaynaşma ve birlikte iş yapma kültürünün geliştirilmesi amacıyla ayrıca 3 (üç) ayda bir kez tüm personelin katılım sağladığı, sırasıyla bölge illerine sosyal inceleme ziyaretleri düzenlenecektir.

3.1.3. Kapasite Geliştirme

a. Ajans Personelinin Uzmanlaşmasının Sağlanması

Kalkınma Ajansları Personel Yönetmeliğinin 4. maddesinde ajanslarda teknik kapasitesi yüksek, alanında uzmanlaşmış, ulusal ve uluslararası düzeyde ihtiyaç duyulan niteliklere sahip personelin istihdam edilmesi gerektiği ve insan kaynakları politikasının, Genel Sekreterin görüşü alınarak Yönetim Kurulu tarafından belirlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Yine Personel Yönetmeliğinin 4. maddesinin 3. fıkrasında insan kaynakları politikasının izlenmesi, uygulanması ve geliştirilmesinden Genel Sekreterin sorumlu olduğu belirtilmiştir.

Bu çerçevede insan kaynakları politikasının, ajansların kuruluş mantığının ve gelecekte yükleneceği yeni görevlerin, Serhat Bölgesinin vizyonu çerçevesinde öne çıkan sektörlerin ve bölgenin kendine has niteliklerinin dikkate alınması suretiyle tespit edilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede, ajansın faaliyetlerini en iyi şekilde yerine getirebilmesi için uygun personelin istihdam edilmesi ve sürekliliğinin sağlanması bu politikanın temel amacını oluşturmaktadır.

Ajans personelinin orta vadeli programlama yaklaşımına uyumu ve Ajansın uzun vadeli sektörel gelişme stratejilerinin uygulanmasında etkin rol alabilmesi için personelin sektörel ve tematik alanlarda uzmanlaşması hedeflenmektedir. Bu doğrultuda, Bölgede öne çıkan turizm,

çevre, yöresel ürünler, kırsal ekonomi, imalat sanayi, lojistik, dış ticaret, ihracat ve sosyal girişimcilik gibi konularda personellerin uzmanlaşması ve her yıl bir rapor hazırlaması sağlanacaktır.

b. Ajans Personeline Yönelik Eğitimler

Kalkınma Ajansları Personel Yönetmeliği'nin 4, 5, 6 ve 23. maddeleri çerçevesinde, 2022 yılı içerisinde insan kaynaklarının bilgi ve becerilerini arttırmak ve Bölge'ye daha iyi hizmet vermesini sağlayacak şekilde teknik kapasitelerini geliştirmek amacıyla bir dizi eğitim gerçekleştirilecektir. Böylece hem yeni personelin Ajansın vizyon ve misyonuna uygun şekilde bilgi sahibi olması hem de tüm personelin bölgesel ve kurumsal gerekliliklere göre uzmanlaşması sağlanacaktır. Diğer yandan 2021 yılında KAGM ile UDEMY arasında yapılan anlaşma kapsamında, 2022 yılında da her ajans personeli kendi bireysel tercihleri ve önceliklerini de göz önünde bulundurarak çevrim içi eğitim alarak kişisel gelişimine katkıda bulunabilecektir.

Tablo 65 – Hizmet İçi Eğitim Faaliyetleri

Eğitim Konusu	Katılım Sağlayacak Personel Sayısı	Eğitimin Süresi (Gün)
Proje Yönetimi Eğitimi (PMP - PMI)	15	2
İleri Düzey MS Office Kullanımı Eğitimi	15	3
Kamu İhale Kanunu Eğitimi – Satın Alma Mevzuatı Eğitimi	20	2
Motivasyon ve Etkili Takım Çalışması Eğitimi	40	2
Sosyal Davranış, Protokol ve Toplantı Yönetimi Eğitimi	40	2
Uygulamalı Fizibilite Hazırlama Eğitimi	15	3
Değer Zinciri Analizi Eğitimi	10	3

Program Etki Analizi Eğitimi	15	3

c. İnsan Kaynaklarına İlişkin Faaliyetler

Ajansımız faaliyete başladığı 2010 yılından 2021 yılı sonuna kadar toplam 13 kez personel alım ilanına çıkarak personel istihdam etmiştir.

Ajansımız, İnsan Kaynakları Politikası Uygulama Raporu, Kalkınma Ajansları Personel Yönetmeliği, personel alımlarına ilişkin 2014/2 Başbakanlık Genelgesi ve meri mevzuat hükümleri çerçevesinde ilana çıkmış olup 2020 Aralık ayında gerçekleştirilen yarışma sınavı neticesinde 1'i Hukuk Müşaviri olmak üzere 2 uzman istihdam edilmiştir. 2021 Eylül ayında gerçekleştirilen yarışma sınavı neticesinde ise 3 uzman personel başarılı bulunmuş bunlardan 1'i hakkından feragat ederek göreve başlamamış, 2'si göreve başlamıştır. Ajansımız, kuruma ihdaslı 2021 yılında istihdam edemediği 3 uzman personelin alımı için 2022 yılında Cumhurbaşkanlığı ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'ndan gerekli izinleri alması akabinde ilana çıkarak, yeni personel istihdamı gerçekleştirecektir.

d. Personel Performans Yönetim Sistemi Faaliyetleri

Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 187. maddesinin ikinci fıkrasının (g) bendi ile Kalkınma Ajansları Personel Yönetmeliğinin 6 ve 31 inci maddelerine istinaden hazırlanmış "Kalkınma Ajansları Personelinin Performansının Ölçülmesi ve Değerlendirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar" KAGM tarafından 2021 yılının Aralık ayı sonunda kalkınma ajanslarına iletilmiştir. Kalkınma Ajansları Personelinin Performansının Ölçülmesi ve Değerlendirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar, 2022 yılı Ocak ayı itibarıyla uygulanmaya başlanacaktır. Bu kapsamda performansı değerlendirilecek personele değerlendirme sürecine dair düzenleme duyurulacak olup değerlendirme sürecinde yer alacak değerlendiriciler ve değerlendirilenler süreç hakkında bilgilendirilecektir. 2022 yılı sistemin uygulanmasına yönelik bir deneme yılı olacaktır. Bu nedenle Kalkınma Ajansları Personel Performansı Ölçülmesi ve Değerlendirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Ajansımızın gerçekleştireceği ilk yönetim kurulu toplantısında gündeme alınıp onaya sunulacaktır.

e. İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmet Alımı

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kapsamında Ajansımızda devam etmekte olan İş Sağlığı ve Güvenliği Uzmanı ve İşyeri Hekimi hizmet alımı, 2022 yılında da alınmaya devam edecektir.

f. Stajyer Öğrenci Alım Faaliyetleri

Ajansımız hem Cumhurbaşkanlığı İnsan Kaynakları Ofisinin başlatmış olduğu staj seferberliği kapsamında hem de kurumun kendi faaliyeti olarak 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu kapsamında 2021 yılında 14 öğrenciyi staj için kabul etmiştir. Stajyer öğrencilere, Kalkınma Ajanslarının çalışmaları, hizmetleri ve ajanslardaki kariyer imkânları hakkında bilgiler sunmuştur. Ajansımız, 2022 yılında da aynı faaliyet kapsamında, hem TRA2 Bölgesi illeri üniversitelerinden hem de Türkiye genelindeki üniversitelerden en az 10 öğrenciye, Ajans merkez binası ile Ağrı, Ardahan ve Iğdır Yatırım Destek Ofislerinde staj imkânı sağlayacaktır.

Staj için 2022 yılı bütçesinden herhangi bir ödenek ayrılmayacak olup, kanun ve hazırlanacak yönerge kapsamında yapılacak zorunlu ödemeler, Ajans personel ödemeleri kaleminden yapılacaktır.

3.1.4. Tanıtım ve Yatırım Destek

a. Ajans Tanıtım, İletişim ve Görünürlük Faaliyetleri

Ajansın tanıtım, iletişim ve görünürlüğüne yönelik faaliyetlere bu başlık altında yer verilmiştir. Paydaşların bilgilendirilmesi amacıyla Ajans destekleri ve faaliyetlerine ilişkin haberler, Ajans internet sitesi ve sosyal medya hesapları (instagram, twitter vb.) yoluyla paylaşılacak olup basın duyuruları ve e-bülten bilgilendirmeleri yapılacaktır. Ulusal mecrada yer alma potansiyeli olan konular ile ilgili çalışmalar yapılarak yazılı, görsel ve elektronik basın yoluyla özel haber çalışmaları gerçekleştirilecektir. Medya yoluyla Ajans faaliyetlerinin kamuoyunun geniş kesimlerine duyurulması çalışmalarına devam edilecektir. Ajansın çalışma alanıyla ilgili konular hakkında çıkan haberleri takip etmek amacıyla; medya takip hizmeti, dergi ve gazete aboneliklerine devam edilecektir. Ajansımız tarafından yıl boyunca yürütülen faaliyetlerde kullanılmak üzere kurumsal kimliğe uygun olarak bazı materyallerin tasarlanmasına ve basılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. 2022 yılında genel olarak Ajansın tamamını ilgilendiren tasarım ve baskı işleri gerçekleştirilmeye devam edilecektir.

2021 yılında KAGM tarafından 26 Kalkınma Ajansının faaliyetlerini kamuoyuna tek bir platform üzerinden ulaştırmak amacıyla www.ka.gov.tr web sitesi ile Bakanlık ve Kalkınma Ajansları arasında ortak çalışmalar yürütülebilmesine imkân sağlamak için panel.ka.gov.tr web siteleri hazırlanmıştır. Her iki web sitesinde yayınlanacak olan; haber, veri, duyuru ve içerik girişleri ilgili uzmanlar tarafından temel prensiplere olan uyum gözetilerek 2022 yılında da devam edecektir.

3.1.5. Diğer Proje ve Faaliyetler

a. Tedarik Faaliyetleri

2022 yılı içerisinde yapılacak her türlü satın alma faaliyeti "Kalkınma Ajansları Mal, Hizmet ve Yapım İşi Satın alma ve İhale Usul ve Esasları" çerçevesinde gerçekleştirilecektir. Satın almalar yapılırken ekonomiklik ve paranın en etkin kullanımının sağlanmasına ve ihtiyaç duyulan alımların zamanında gerçekleştirilmesine dikkat edilecektir. Mal ve hizmet temininde kalite ve işlevsellik unsurları daima göz önünde bulundurulacaktır. Menkul mal ve gayri maddi hak olarak 2022 yılı içerisinde ortaya çıkacak ihtiyaca binaen gerekli alımlar yapılacaktır. Ayrıca Ajansta bulunan demirbaşların bakım onarımları ve süreli lisansa sahip hakların yenilenmesi bu kapsamda gerçekleştirilecektir. 2022 yılı içerisinde herhangi bir yeni taşınmaz mal temini planlanmamaktadır. Bununla birlikte mevcut taşınmazlar üzerinde tadilatlar yapılacak ve mutat bakım onarımları sağlanacaktır. Bunun haricinde Ajans 2022 yılında rutin faaliyetlerini sürdürmek amacıyla bir dizi hizmet alımı ve tüketim malzemesi temini gerçekleştirecektir. Satın alma işlemi yapılacak belli başlı faaliyetler; haberleşme, ulaşım, ofis kirası, toplantı organizasyon, temsil ağırlama ve benzeri faaliyetlerdir.

4. YEREL KALKINMA FIRSATLARI

4.1. Ülke Masaları Oluşturulması Çalışması

4.1.1. Amaç

TRA2 Bölgesinin komşu coğrafyası hakkında güncel ve kapsamlı bilgi birikimi sağlanarak uluslararası ticari ilişkilerin geliştirilmesi ve işbirliklerinin kurulması amaçlanmaktadır.

4.1.2. Arka Plan ve Müdahale Gerekçesi

İran, Nahcivan, Gürcistan ve Ermenistan olmak üzere 4 ülke ile sınır olan ve Ağrı, Ardahan, Iğdır ve Kars illerini kapsayan Serhat Bölgesi, Türkiye'nin Orta Asya ve Kafkasya'ya açılan kapısı konumundadır ve Avrupa gümrüğüne ilk giriş noktasıdır. Sınır bölgesi olması sebebiyle söz konusu ülkelerle ortak tarihi ve kültürel bağlar ile ticari ve ekonomik ilişkiler bulunmakla birlikte bu ilişkiler istenilen seviyede değildir. Türkiye'nin ana hammadde ve pazar noktalarına

uzak bir konumda bulunan Serhat Bölgesi, birçok iktisadi sektörün gelişmesi bakımından dezavantajlı konumdadır; ancak sınır bölgesi olması ve dört adet aktif sınır kapısına sahip olması nedeniyle dış ticaret ve lojistik sektörlerinde diğer bölgelere kıyasla birçok avantaja sahiptir. Bu kapsamda komşu ülkelerle ilişkilerin geliştirilmesi ve sürdürülebilmesi için kapsamlı çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

4.1.3. Sonuç ve Çıktı Hedefleri

Bakanlığımız bünyesinde sınır ülkeleri ile olan ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla "Kafkas Masası" oluşturulmuştur. Kafkas Masası çalışmaları kapsamında Ajansımız tarafından 2020 yılında Nahcivan Özerk Cumhuriyeti İnceleme Raporu hazırlanmış ve Nahcivan'a inceleme ziyaretleri gerçekleştirilmiştir. Ajansımız 2013 yılında Gürcistan, 2014 yılında İran ve 2016 yılında Azerbaycan için ülke raporu hazırlamıştır. Ajansımızın 2014 ve 2017 yıllarında Gürcistan'a düzenlediği çalışma ziyaretlerinde ülkenin yatırım alanları incelenmiş; lojistik firmalarının karşılaştığı sınır kapılarında bekletilme ve Türkiye menşeli tırların geçişlerinde yaşanan sorunların çözümüne yönelik Gürcistan'da heyetler arası yapılan görüşmeler ile katkı sağlanmıştır. Yine Ajansımız tarafından turizm destinasyonlarının geliştirilmesi amacıyla seyahat acenteleri ve turizm sektöründeki yetkili kurum temsilcilerine Bölgemizdeki ve Gürcistan'daki turizm destinasyonları tanıtılmış; Kars, Ardahan, Ahıska, Borjomi, Tiflis güzergâhında oluşturulacak doğa ve kültür turizmi koridorunun, İki ülkenin ortak coğrafya ve tarihi geçmişi de göz önüne alındığında hem TRA2 Bölgesi için hem de Gürcistan'ın Ardahan ile sınır olan Samtskhe-Javakheti bölgesinin turizminin gelişmesine katkı sağlayacağı profesyoneller tarafından belirtilmiştir.

Ajansımız tarafından 2021 yılında Gürcistan, İran ve Azerbaycan ülke raporlarını güncellenme çalışmaları ile Ermenistan ülke raporunun hazırlanması çalışmalarına başlanmıştır. Ülke raporu çalışmalarının 2022 yılının ilk çeyreğinde tamamlanması planlanmaktadır. Bu çalışmalar kapsamında TRA2 Bölgesi ve komşu ülkeler arasında hem dış ticaretin geliştirilmesi ve yeni yatırım fırsatlarının tespiti hem de bu ülkelerle kurulabilecek işbirliklerinin tespit edilmesi beklenmekte olup hazırlanacak raporların yatırımcılara yol gösterici bir rehber niteliği de taşıması amaçlanmaktadır.

4.1.4. Diğer Ajans/Kurum Faaliyetleriyle Koordinasyon

Ülke raporları çalışmalarına kaynaklık etmesi için komşu ülkelere sınır olan ilçelerde Kaymakamlıklar tarafından gerçekleştirilen sınır güvenliği toplantılarına katılım sağlanması

planlanmaktadır. Bu kapsamda sınır ticaretinde ve gümrük kapılarında yaşanan sorunlar ile geliştirilmesi gereken hususlar tespit edilecek ve sonuçlar hazırlanacak ülke raporlarına aktarılacaktır. Diğer yandan Bölgemizdeki; Valilikler, Ticaret Sanayi Odaları, Doğu Anadolu İhracatçılar Birliği (DAİB) ve ülkemizin Ticaret Ataşelikleri ile koordineli olarak dış ticaret ve yatırım fırsatları hakkında iş insanlarının bilgilendirilmesi, dış ticaret eğitimlerinin gerçekleştirilmesi, teknik inceleme ziyaretleri, YDO'lar aracılığıyla ülke masaları irtibat noktalarının kurulması gibi çeşitli çalışmalar planlanmaktadır. Ayrıca İran ile ilgili yapılan çalışmalarda Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı (DAKA); Gürcistan ile ilgili yapılan çalışmalarda Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı (DOKA) ile işbirliği yapılacaktır. Bakanlığın koordinasyonunda gerçekleştirilen "Sınır Ötesi İşbirliği" toplantılarına düzenli olarak katılım sağlanarak ilerlemeler hakkında geri bildirimler verilecektir.

4.1.5. İzleme ve Değerlendirme

Ülke Masaları Çalışmaları kapsamında yapılan faaliyetler, Ardahan YDO koordinasyonunda yürütülecek olup faaliyet raporları Genel Sekreterlik makamına raporlanacaktır.

4.2. Özel Sektör Yatırım Konuları İçin Ön Fizibilite Çalışmaları

4.2.1. Amaç

Bölgeye yatırım çekmek, yatırım promosyon faaliyetlerini daha etkili yürütmek, Bölgedeki istihdamı ve yatırım ortamını güçlendirmek amacıyla çeşitli konularda ön fizibilite raporları hazırlanacaktır. Sonuç Odaklı Programları kapsayan ve SOP'lar kapsamında değerlendirilmeyen ancak bölgenin kalkınması için önemli görülen ön fizibilite konuları belirlenerek Bakanlığa sunulacak olup bölgeye yatırımcı çekmek için çeşitli faaliyetler gerçekleştirilecektir. Bölgesel gelişme için önem arz eden, ulusal ve uluslararası fon kaynaklarından yararlanılabilmesi için güdülenebilecek projeler için anket, analiz, araştırma ve fizibilite çalışmaları yürütülecektir.

4.2.2.Arka Plan ve Müdahale Gerekçesi

On Birinci Kalkınma Planı'nın 326.7'nci maddesinde ve 2019-2020 Yatırım Ortamını İyileştirme Koordinasyon Kurulu (YOİKK) Yatırım Ortamı Çerçeve Eylem Planı'nın 5 inci maddesinde yer alan "İllerin ve bölgelerin öne çıkan yatırım fizibiliteleri Kalkınma Ajanslarının da katkısı alınarak belirlenecek ve bu yatırımların hayata geçirilmesi için Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi ile iş birliği içinde yatırımcılara tanıtımı yapılacaktır." tedbirine altlık oluşturmak amacıyla illerde öne çıkan konularda yatırım fikrinin oluşturulması için ön fizibilite raporları hazırlanmaya devam edilecektir. Ön fizibilite çalışması, potansiyel proje fikirleri için mevcut

hazır veri ve bilgi kaynaklarından yararlanarak kapsamlı bir fizibilite etüdünün gerekip gerekmediğinin karara bağlanması amacıyla yapılacaktır. Çalışmanın yatırımcılara yol gösterici nitelikte olması beklenmektedir.

4.2.3. Sonuç ve Çıktı Hedefleri

İllerin, fizibilite havuzunda yer alan proje stokunu artırmak suretiyle yatırım fırsatı olabilecek ve özel sektör yatırımcılarının ilgisini çekebilecek ön fizibiliteler hazırlanacaktır.

4.2.4. Diğer Ajans/Kurum Faaliyetleriyle Koordinasyon

YDO'lar ve Ajans merkezindeki Sonuç Odaklı Yönetim Birimi eliyle ve/veya hizmet alımıyla yapılacak olan ön fizibilite raporları, Bakanlık onayından sonra ilgili fizibilite konusuna göre diğer kamu kurum kuruluşları ile paylaşılacaktır. Bu kapsamda işbirliği ve bilgi akışı yapılacaktır. İşbirliği yapılacak kamu kurumları; İl Kültür Turizm Müdürlükleri, Gümrük Müdürlükleri, Ticaret İl Müdürlükleri, Ticaret ve Sanayi Odaları, Ticaret Borsaları ve Üniversitelerdir.

4.2.5. İzleme ve Değerlendirme

Hizmet alımı ile gerçekleştirilecek ön fizibilite çalışmalarında daha önceden benzer işler yapmış firmaların seçilmesine dikkat edilecektir. Ajans uzmanları eliyle hazırlanacak ön fizibilite raporları, YDO'lar ve Sonuç Odaklı Yönetim Birimi tarafından kontrol edilecektir.

4.3. 2022 Yılı Bölgesel Kalkınma Yatırım ve İşbirliği Forum/Fuarı

4.3.1. Amaç

2020 yılında, Yatırım Destek Ofisleri tarafından ön fizibilite raporları hazırlanmaya başlanmıştır. 2021 yılında ise hazırlanan ön fizibilite raporları 2-4 Eylül tarihlerinde Urfa'da ilk defa düzenlenen Bölge Kalkınma ve İşbirliği Forum /Fuarında yatırımcılarla paylaşılmıştır. 2022 yılında da illerin; turizm, ticaret, çevre, sağlık, imalat sanayi, lojistik, kırsal ekonomi, yöresel ürün, beşeri sermaye vb. konularda öne çıkan uygun yatırım imkânlarının ön fizibilite raporlarının hazırlanmasına, sonuç ve çıktıların Bölgesel Kalkınma Yatırım ve İşbirliği Forum/Fuarı ile yerli ve yabancı yatırımcılara sunulmasına devam edilecektir.

4.3.2. Arka Plan ve Müdahale Gerekçesi

On Birinci Kalkınma Planı'nın 326.7. maddesinde ve 2019-2020 Yatırım Ortamını İyileştirme Koordinasyon Kurulu (YOİKK) Yatırım Ortamı Çerçeve Eylem Planı'nın 5'inci maddesinde yer alan "İllerin ve bölgelerin öne çıkan yatırım fizibiliteleri Kalkınma Ajanslarının da katkısı alınarak belirlenecek ve bu yatırımların hayata geçirilmesi için Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi ile işbirliği içinde yatırımcılara tanıtımı yapılacaktır." tedbiri kapsamındaki çalışmalar, Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü koordinasyonunda Kalkınma Ajansları tarafından Yatırım Destek Ofisi eliyle 2020 ve 2021 yıllarında gerçekleştirilmiş olup çalışmalar 2022 ve sonraki yıllarda da devam edecektir. Bu kapsamda illerin öne çıkan yatırım imkânlarını belirleyen ön fizibiliteler, ulusal ve uluslararası yatırım ortamı promosyonu çalışmalarında kullanılacaktır. Söz konusu çalışmalar, 2021 yılında yapılan ve sonraki yıllarda düzenlenmesi öngörülen "Bölgesel Kalkınma Yatırım ve İşbirliği Forum/Fuarı" ile yerli ve yabancı yatırımcılara sunulacak olup hazırlanması planlanan Yatırım Ortamı Platformu'nda da yer alacaktır.

4.3.3. Sonuç ve Çıktı Hedefleri

Bölgesel Kalkınma Yatırım ve İşbirliği Forum/Fuarı organizasyonu ile yatırımların hayata geçebilmesi için Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi ile işbirliği içinde yatırımcılara tanıtım yapılacaktır. Bu sayede ön fizibilitesi hazırlanmış çalışmalar TRA2 Bölgesi'ndeki yatırım ortamını canlandıracak ve istihdamı artırabilecektir.

4.3.4. Diğer Ajans/Kurum Faaliyetleriyle Koordinasyon

Çalışmalar kapsamında Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü, Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi ve diğer Kalkınma Ajansları ile koordineli biçimde yatırım alanlarının tanıtımı yapılacaktır.

4.3.5. İzleme ve Değerlendirme

Söz konusu çalışmaların tanıtımı yapıldıktan sonra hayata geçip/geçmeme durumu Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi'nin kuracağı Yatırım Ortamı Platformu'ndan takip edilip izlenebilecektir. Çalışmaların sürdürülebilirliği bu şekilde takip edilecektir.

4.4. Yatırım Ortamı Tanıtımı ve Lobi Faaliyetleri

4.4.1. Amaç

TRA2 Bölgesi'nin 6. Bölge statüsünde değerlendirilmesine bağlı olarak avantaj kazanan Bölge illerinin imkân ve fırsatları yatırımcılara tanıtılarak yatırımcıların bölgeye yatırım yapmalarını sağlamak üzere bir dizi tanıtım faaliyetlerinin yürütülmesi amaçlanmaktadır.

4.4.2. Arka Plan ve Müdahale Gerekçesi

Yatırımcılara Ağrı, Ardahan, Iğdır ve Kars'ta tekstil yatırımları başta olmak üzere hem 6. Bölge teşviklerinin anlatıldığı hem de Bölgeye sınır olan Gürcistan, İran ve Nahcivan öncelikli olmak üzere diğer Türki Cumhuriyetlere (Türkmenistan, Kazakistan, Özbekistan) ve Asya ülkelerine ihracat yapabilecekleri yatırım konularında toplantı ve lobi faaliyetlerinin yapılması planlanmaktadır. Gerçekleştirilecek lobi faaliyetleri kapsamında; Ağrı'da Tekstilkent, Ayakkabıcılar Sitesi ve Kobikent, Ardahan ve Iğdır'da Organize Sanayi Bölgesi, Kars'ta ise Organize Sanayi Bölgesi ve Kars Lojistik Merkezi özelinde bilgilendirmeler yapılması planlanmaktadır. Planlanan toplantılar kapsamında bölgenin yatırım potansiyeli, yatırım olanakları, sınır ticareti, devlet destekleri ve teşvikleri hakkında yatırımcılara bilgi verilecektir.

4.4.3. Sonuç ve Çıktı Hedefleri

Yurt içinde başta İstanbul, Ankara, Kocaeli ve Bursa gibi büyükşehirler olmak üzere Bölge ile ilgili dernekler ile oda, borsa, ihracatçı birliği vb. bünyesinde yapılacak tanıtım faaliyetlerinin yürütülmesinin yanı sıra bölgeye yeni yatırımların çekilmesi planlanmaktadır. Ayrıca yatırım ortamının tanıtımı amacıyla bölgeye iş adamları ve gazetelerin ekonomi bülteni yazarları davet edilecektir.

4.4.4. Diğer Ajans/Kurum Faaliyetleriyle Koordinasyon

Bölgedeki Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlükleri, TSO'lar ve OSB'ler başta olmak üzere ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılacaktır.

4.4.5. İzleme ve Değerlendirme

Çalışma ilgili paydaşlarla işbirliği içerisinde YDO'lar tarafından yürütülecektir. Dolayısıyla iş akışının planlanması ve organizasyonu YDO'lar tarafından takip edilecektir.

4.5. Bölgesel Dış Ekonomik İşbirliği Potansiyelinin Geliştirilmesi Çalıştayı

4.5.1.Amaç

2020 yılında gerçekleşen Azerbaycan-Ermenistan savaşı sonrasındaki gelişmeler ışığında Türkiye, Azerbaycan ve Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti açısından Zengezur Koridoru'nun stratejik ve ekonomik potansiyeli ele alınacaktır.

4.5.2.Arka Plan ve Müdahale Gerekçesi

2020 yılında Azerbaycan-Ermenistan savaşı yaşanmıştır. Akabinde iki ülke arasında 10 Kasım 2020 tarihinde imzalanan ateşkes anlaşması Dağlık Karabağ konusuna köklü bir değişim getirmiştir. Yapılan mutabakat çerçevesinde "Azerbaycan'ın batısındaki bölgeler ile Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti arasında ulaşım sağlanacak" maddesi yer almaktadır. Bu madde çerçevesinde Karabağ-Nahçıvan bağlantısını oluşturacak Zengezur Geçidi'nin aktif olma durumu değerlendirilmektedir. Dolayısıyla koridorun açılması ve avantajlarının kullanılabilmesi açısından bir strateji geliştirilmesi önem taşımaktadır. Yapılacak çalışma ile bölgesel düzeyde kazanımlarımızın neler olacağına dönük altlık oluşturulacak ve eylem planlarının oluşturulmasına katkı sağlanacaktır. Çalıştay öncesinde müşterek hareket etmek için Nahçıvan'a teknik inceleme ziyareti yapılması planlanmaktadır. Nahçıvan Başkonsolosluğu ile bir program düzenlenerek bu konudaki odak noktaların belirlenmesi için Nahçıvan'da görüşmeler yapılacaktır.

4.5.3.Sonuç ve Çıktı Hedefleri

Zengezur Geçidi'nin stratejik ve ekonomik önemi üzerine bir çalıştay raporu hazırlanacaktır.

4.5.4.Diğer Ajans/Kurum Faaliyetleriyle Koordinasyon

Çalışma Iğdır YDO koordinasyonunda gerçekleştirilecektir. Iğdır TSO, Iğdır Ticaret İl Müdürlüğü, Iğdır Üniversitesi ve Türkiye'nin Nahçıvan Başkonsolosluğu ile yakın iş birliği yapılacaktır. Çalıştaya Ticaret Bakanlığı'ndan temsilciler, Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK) temsilcileri, TRA2 Bölgesi'nden Gümrük Müdürlükleri, Üniversiteler, Ticaret İl Müdürlükleri, TSO'lar, Doğu Anadolu İhracatçı Birliği (DAİB) ve iş insanları katılım sağlayacaktır. Ayrıca Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı ile Azerbaycan ve/veya Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'ndeki ilgili kurum ve kuruluşlardan temsilciler davet edilerek Zengezur Koridoru çerçevesinde devam eden projeler ile ilgili bilgi alınacaktır.

4.5.5.İzleme ve Değerlendirme

Çalıştay sonuç raporu, Iğdır YDO koordinasyonunda Ajansın diğer çalışma birimleri ile değerlendirilerek paydaşlara iletilecektir.

4.6. TRA2 Bölgesi Sosyal Girişimcilik Zirvesi

4.6.1. Amaç

TRA2 Bölgesi'nde ikamet eden ya da Bölgedeki üniversitelerde eğitim gören 18-29 yaş arası gençlerin sosyal girişimcilik alanındaki inovatif fikirlerini projelere dönüştürerek ulusal/uluslararası donör kurumlarla işbirliği halinde desteklenmesi amaçlanmaktadır.

4.6.2.Arka Plan ve Müdahale Gerekçesi

Sosyal girişimcilik, yaşanılan çevredeki toplumsal bir sorunun veya ihtiyacın belirlenerek bu sorunun ortadan kaldırılması veya ihtiyacın giderilmesi amacıyla girişimcilik prensiplerini kullanarak kalıcı çözümler üretir. Sosyal girişimcilik anlamında birçok gencin yaratıcı fikirleri bulunmasına karşın bu projeler finansman kaynağının olmamasından dolayı hayata geçirilememektedir. Bu gerekçelerle 2021 yılında TRA2 Bölgesi'nde "Sosyal Girişimcilik Hareketi" başlatılarak "SERKA Sosyal Girişimcilik Günleri" faaliyeti ile 4 ilde 100 gence sosyal girişimcilik eğitimleri verilmiştir. 2021 yılındaki eğitimler sonrasında 17 sosyal girişim ve 5 girişim fikri geliştirilmiştir. TRA2 Bölgesi'nde sosyal girişimciliğin özendirilmesi, mümkünse gençlerin takımlar halinde projelerini geliştirmeleri ve hayata geçirmelerinin teşvik edilmesi amacıyla 2022 yılında da bölgedeki Üniversiteler, Gençlik Spor İl Müdürlükleri, İl Milli Eğitim Müdürlükleri, ilgili ulusal ve uluslararası paydaşlarla işbirliği yapılarak "TRA2 Bölgesi Sosyal Girişimcilik Zirvesi " düzenlenecektir.

4.6.3.Sonuç ve Çıktı Hedefleri

Bölgemizde yaşayan 200'den fazla genç, sosyal girişimcilik kavramı ile tanışarak bu alanda deneyim ve güncel bilgi paylaşımında bulunma ve geleceğe yönelik yeni işbirliği alanlarını istişare etme imkânı bulacaktır. Proje fikri geliştiren 40 genç ise Zirve kapsamındaki sosyal girişimcilik yarışmasına katılacaktır. Zirve sonunda Bölgemizin Sosyal Girişimcilik Etki Raporu oluşturulacaktır.

4.6.4.Diğer Ajans/Kurum Faaliyetleriyle Koordinasyon

Program kapsamında Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı (DAKA), 4 ildeki TSO'ların Genç Girşimciler Kurulu, ilgili STK'lar, diğer ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar ile iş birliği faaliyetleri ve iyi uygulamalara yönelik toplantılar düzenlenecektir. Sosyal Girişimci Yetiştirme Programını daha önce başlatan kurumlarla iş birliği protokolleri çerçevesinde birlikte çalışılacaktır.

4.6.5.İzleme ve Değerlendirme

Çalışma ilgili paydaşlarla işbirliği içerisinde Kars YDO ve Sonuç Odaklı Program Yönetim Birimi tarafından yürütülecektir. İş akışının planlanması, bölge illerinden zirveye katılacak sosyal girişimci gençlerin belirlenmesi ve eğitim programının illerde duyurulması YDO'lar tarafından desteklenecektir.

Tablo 66 - Yerel Kalkınma Fırsatları Faaliyetleri

Faaliyet Adı	Sorumlusu	Süresi
Ülke Masaları Çalışmaları	**YDO'lar**	01.01.2022 31.12.2022
Özel Sektör Yatırım Konuları İçin Ön Fizibilite Çalışmaları	**YDO'lar**	01.02.2022 31.12.2022
2022 Yılı Bölgesel Kalkınma Yatırım ve İşbirliği Forum/Fuarı	**YDO'lar**	01.02.2022 31.12.2022
Yatırım Ortamı Tanıtımı ve Lobi Faaliyetleri	**YDO'lar**	01.02.2022 31.12.2022
Bölgesel Dış Ekonomik İşbirliği Potansiyelinin Geliştirilmesi Çalıştayı	**Iğdır YDO**	31.03.2022 15.06.2022
TRA2 Bölgesi Sosyal Girişimcilik Zirvesi	**YDO'lar, SYB**	01.03.2022 31.12.2022

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

4 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile dönüşüm süreci ivme kazanan Kalkınma Ajansları; 2020 yılından beri Sonuç Odaklı Programlar çerçevesinde belirlenen alanlarda faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu çerçevede, Ajansımız 2021-2023 yılları arasında uygulanması öngörülen üç adet Sonuç Odaklı Program kapsamında, ilgili paydaşlarla işbirliği ve koordinasyon içerisinde çalışmalarını sürdürecektir. 2021 yılında genel olarak Ajans tarafından çalışılan tüm SOP'larla ilgili olarak analiz, araştırma ve iş birliği çalışmaları konuyla ilgili tüm paydaşların görüşleri de alınarak devam edecektir. Ayrıca teknik destek ve fizibilite desteği

programları da tüm SOP'lar kapsamında uygulanacaktır. Proje teklif çağrıları ve güdümlü proje desteklerinin uygulanmasına devam edilecektir. Özellikle TSOP kapsamında bölgenin tanıtımının yapılmasına yönelik çalışmalar yoğun olarak gerçekleştirilecektir. 2022 yılında COVID-19 ile birlikte değişen turizm anlayışından faydalanarak Bölgede yeni destinasyonlar oluşturulması amacıyla kamp-karavan turizmi için fizibilite ve güdümlü proje çalışmaları planlanmıştır. Kırsal Ekonominin Geliştirilmesi Sonuç Odaklı Programı ile Bölgede tarım sektöründe verimliliğin artırılması ve katma değerin yükseltilmesi amaçlanmaktadır. 2021 yılında dört adet yöresel ürüne coğrafi işaret alınmış olup bölgeye ait daha fazla yöresel ürünün ticarileşmesi için coğrafi işaret başvuru ve patent alma süreçleri devam ettirilecektir. Bununla birlikte Bölgedeki üreticilerin birlikte iş yapma kültürünü geliştirmek için kooperatiflere ve üretici birliklerine kapasite artırıcı eğitim ve danışmanlık hizmeti verilmesi hususuna özel önem verilecektir. İmalat Sanayinin Geliştirilmesi ve İstihdamın Artırılması Sonuç Odaklı Programı ile tekstil/giyim, gıda, çağrı merkezi ve makine imalat sektörlerinde sonuçları ölçülebilen projelerle istihdamın artırılması hedeflenmektedir. Genç İstihdamı teması kapsamında da gençlerin işgücüne katılmaları açısından işveren yaklaşımların ortaya konulması, işveren temsilcilerle bir araya gelmelerini sağlayacak staj, girişimcilik, esnek çalışma modelleri ve dijital ekonominin gençlere sunduğu fırsatlar üzerinde duran faaliyetler gerçekleştirilecektir. Sonuç Odaklı Programlar dışında, bölge kalkınması açısından önem taşıyan ve dönüşüm sağlanabilecek diğer öncelikli alanlardan; ülke masalarının oluşturulması, sosyal girişimcilik, bölgesel dış ekonomik çevrenin analiz edilmesine yönelik faaliyetlere ise "Yerel Kalkınma Fırsatları" bölümü altında yer verilmiştir. Bölgeye yatırımcı çekilmesi amacıyla ön fizibilite raporları hazırlanması ile Bölgesel Kalkınma Yatırım ve İşbirliği Forum/Fuarına katılımlar teşvik edilecektir.

Sonuç Odaklı Programlar ve Yerel Kalkınma Fırsatları kapsamında gerçekleştirilecek olan faaliyetlerin; ulusal ve bölgesel politikalar ile uyum bakımından, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve bölgedeki ilgili paydaşlar ile işbirliği ve koordinasyon halinde sürdürülmesi hususu gözetilecektir.

EKLER

EK-A Güdümlü Proje Bilgi Formu

Yıl içerisinde gerçekleştirilecek ihtiyaç analizi ve Bakanlık görüşleri doğrultusunda TSOP kapsamında bir güdümlü proje ile İSOP için 2022-2023 yılı kalkınma ajansları teması olan "Genç İstihdamı" kapsamında e-spor salonu oluşturulmasına yönelik bir güdümlü proje kurgulanarak bilgi formları onaylanmak üzere Bakanlığa gönderilecektir.

EK-B Ön Fizibilite Konusu Proje Önerileri Listesi

SOP'lar kapsamında gerçekleştirilen Yönetim Faaliyetleri kapsamında paydaşlarla istişare edilerek 2022 yılında hazırlanması düşünülen ön fizibilite konularına ekteki tabloda yer verilmektedir. Yıl içerisinde bunların dışında Bölgenin kalkınması açısından önem arz eden hususlarda ön fizibilitelere gerek duyulması halinde ise Bakanlığımız ile istişare halinde bu liste güncellenebilecektir.

Sıra No.	Ajans Adı	Proje Konusu Sektörü	Konusu Sektörü	Uygulama Yeri (İl-İlçe)	Yatırım Büyüklüğü (milyon TL)	Açıklama
1	Serhat Kalkınma Ajansı	Ağrı İli Deri İşleme ve Deri Ürünlerine Dönüştürme Tesisi	Hayvancılık	Ağrı/Merkez	2.000.000	Ağrı'da yoğun olarak gerçekleştirilen büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık faaliyetlerinin katma değerli ürünlerinden olan derinin işlenmesine ve ürüne dönüştürülmesine yönelik tesisin

						ön fizibilite çalışması yapılacaktır.
2	Serhat Kalkınma Ajansı	Ağrı İli Dört Yıldızlı Termal Otel	Turizm	Ağrı/Diyadin	3.000.000	Diyadin ilçesinde bulunan jeotermal kaynaklardan yararlanarak termal turizme yönelik 4 yıldızlı termal otel ön fizibilite çalışması gerçekleştirilecektir.
3	Serhat Kalkınma Ajansı	Ardahan İli Organik Gübre Üretim Tesisi Ön Fizibilite Raporu	Gübre İmalatı	Ardahan	5.700.000	Bitkisel ürünlerin organik madde yetersizliği (özellikle element noksanlığı veya fazlalığı) gibi durumlarda insan ve hayvan sağlığını etkilediği ve çeşitli hastalıklara yol açtığı bilinmektedir. Bu anlamda Ardahan ilinde atık durumunda olan ve organik madde açısından zengin olan hayvansal artıkların organik gübre olarak değerlendirilmesine yönelik ön fizibilite raporu çalışması yapılacaktır.
4	Serhat Kalkınma Ajansı	Ardahan İli Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Üretim ve İşleme Tesisi Ön Fizibilite Raporu	Uçucu yağların ve kremlerin imalatı	Ardahan	3.000.000	Ardahan ili zengin bir bitki çeşitliliği, yabani ve kültürü yapılan tıbbi ve aromatik bitkiler yönünden önemli bir ekonomik potansiyele sahiptir. Buna karşın ilimizde bu konuyla ilgili çalışmalar yok denecek kadar sınırlıdır. Bitkisel ürün üzerinde yapılacak olan her işlem

						hammaddenin değerinin artmasına, ülke ekonomisi yanında yaratacağı istihdam ile sanayici ve çiftçiye oldukça önemli katkılar sağlayacaktır. Bu anlamda Ardahan ilinde uygun tıbbi aromatik bitkilerin yetiştirilmesi ve işlenmesine yönelik bir ön fizibilite raporu hazırlanması planlanmaktadır.
5	Serhat Kalkınma Ajansı	Dondurulmuş Sebze ve Meyve Üretim Tesisi Ön Fizibilite Raporu	Dondurulmuş Sebze ve Meyve İmalatı	Iğdır	3.000.000 TL	Iğdır ili sahip olduğu mikro klima iklimi ile tarım sektöründe TRA2 Bölgesi'nde öncü ilimizdir. İlde kayısı, elma, vişne, kiraz, domates, karpuz gibi meyve sebze üretimi yapılmaktadır. İlde dondurulmuş tarım ürünleri imalatına dönük bir tesis bulunmamaktadır. Bu tesisin Iğdır ilinde kurulmasının faydalı olacağı öngörülmektedir. Konuyla ilgili yatırım potansiyeli araştırılarak ön fizibilite raporunun hazırlanması amaçlanmaktadır.
6	Serhat Kalkınma Ajansı	Kars İli Makarna Üretim Tesisi Ön Fizibilitesi	Gıda imalatı	Merkez/KARS	5.000.000 TL	Makarna, tüm dünyada tüketim oranı yüksek olan bir gıda ürünüdür. Uluslararası Makarna Organizasyonu'nun (IPO) hazırladığı rapora göre 2016 yılında dünya genelinde toplam

						14 milyon tonun üzerinde makarna üretilmiştir. Bu üretimin büyük bölümü İtalya, Türkiye, Brezilya, Rusya ve ABD tarafından karşılanmaktadır. Temel geçim kaynağı tarım sektörü olan TRA2 Bölgesi'nde makarna üretimine yönelik bir tesisin kurulması tahıl üretimini teşvik edecek, yeni istihdam olanakları oluşturacak ve ile katma değer sunacaktır. Dolayısıyla ilde bahsi geçen alanda bir tesisin kurulumuna ilişkin ön fizibilite raporunun hazırlanması planlanmaktadır.
7	Serhat Kalkınma Ajansı	Kars İli Mobilya Üretim Tesisi Ön Fizibilitesi	Mobilya imalatı	Merkez/KARS	7.000.000 TL	Temel malzemesi ahşap olan mobilya imalatı, kent nüfusunun giderek artması, yükselen hayat standardı ve toplumun sosyo-ekonomik yapısındaki değişiklikler gibi gerekçelerden ötürü gittikçe ihtiyaç duyulan bir alan haline gelmektedir. 34.441 ha toplam ormanlık alana sahip olan ve Sarıkamış sarıçamları ile bilinen Kars'ta mobilya üretimine yönelik bir tesis için ön fizibilite raporu hazırlanması planlanmaktadır.

EK-C Yurtdışı Fuarlar ve Çalışma Ziyaretleri Tablosu

2022 yılında herhangi bir yurtdışı fuar veya çalışma ziyareti planlanmamıştır.

EK-D Düzenlenecek Etkinlikler Tablosu

Gerçekleştirilecek Etkinlik	İlişkili SOP	Etkinliğin Amacı	Beklenen Fayda ve Çıktılar	Etkinliğin Gerçekleştirileceği İl	İş Birliği Yapılacak Kurumlar	Etkinlikten Sorumlu Ajans Çalışma Birimi	Etkinlik Takvimi
TRA2 Medya Tanıtım ve Rota Belirleme Turu	TSOP	Ulusal ve uluslararası tanınırlığı yüksek düzeyde olan sosyal ve görsel medyada etkin rol alan kişilere, gazeteci ve televizyonculara TRA2 Bölgesi'nin tanıtılması Tur operatörleri ile birlikte bölgedeki tur güzergâhlarının belirlenmesi	Bloggerların, fenomenlerin ve seyahat yazarlarının internet üzerinden hem görsel hem de yazılı olarak Bölgedeki turizm destinasyonlarını tanıtması, Tematik bazda, il bazında ve bölge bazında yeni rotaların oluşturulması	Ağrı Ardahan Iğdır Kars	Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri, Türkiye Seyahat Acentaları Birliği Türkiye Turizmi Tanıtma ve Geliştirme Ajansı Kuzey Doğa Derneği	SYB, YDO'lar, YHB	01.01.2022 31.12.2022

Serhat'ı Keşfet: Bölgesel Tanıtım Organizasyonları	TSOP	Bölgemize gelen turistlerin ortalama kalış sürelerinin artırılmasına katkı sağlamak ve Bölge'nin ulusal olarak tanıtımını sağlamak.	Turistlerin, yerel/ulusal basınların ve yerel/ulusal yayınların Bölge'nin kendine has özelliklerini ve turizm potansiyeli tanıtması.	Ağrı Ardahan Iğdır Kars	Valilikler İl Özel İdareleri, İl ve İlçe Kaymakamlıkları ile Belediyeleri, Kültür ve Turizm Bakanlığı Dışişleri Bakanlığı Ağrı Kalkınma Eğitim-Kültür Vakfı İbrahim Çeçen (IC) Vakfı	YDO'lar YHB	01.01.2022 31.12.2022
Kısa Film, Belgesel ve Animasyon Yarışması	TSOP	Sinema ve belgeselle ilgilenen 15-30 yaş aralığındaki gençlerin TRA2 Bölgesi illerinde çekilmesi şartıyla kısa film ve belgesel yarışması düzenlenecektir	Bölgenin sahip olduğu değerlerin tanıtımının sağlanması	Ağrı Ardahan Iğdır Kars	Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri, Üniversiteler Ağrı Kalkınma Eğitim-Kültür Vakfı	YHB	01.01.2022 31.12.2022

Yöresel Ürün Şenlikleri	KSOP	Bölgenin yöresel ürünlerinin (peynir, bal, kayısı, kavılca buğdayı, Ağrı mutfağı) buluşma noktası haline getirilmesi amacıyla 5 farklı organizasyon gerçekleştirilecektir.	TRA2 Bölgesi'nin temel geçim kaynaklarından olan tarım ve hayvancılığın ulusal çapta tanıtımının yapılması.	Ağrı Ardahan Iğdır Kars	Valilikler, Belediyeler, TSO'lar, Tarım ve Orman İl Müdürlükleri, Boğatepe Çevre ve Yaşam Derneği	YDO'lar	01.01.2022 31.12.2022
Mesleki Eğitim Çalıştayı	İSOP, KSOP, YKF	Ajans, SOGEP ve çeşitli mali destek programları ile bölgedeki mesleki eğitim altyapısının iyileştirilmesine yönelik çalışmalar yürütmüştür. Bu çalıştay ile hem bu projelerin etkisinin gözlemlenmesi hem de yeni proje ve faaliyetlerin tasarlanması için yol haritası oluşturulacaktır	Çalıştay sonuç raporu hazırlanacak olup bölgedeki mesleki ve teknik eğitim veren kurumların durumları hakkında mevcut durum tespiti sağlanacaktır.	Ağrı Ardahan Iğdır Kars	Üniversiteler, İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri, İŞ-KUR İl Müdürlükleri, KOSGEB İl Müdürlükleri, TSO, OSB, Esnaf ve Sanatkârlar Odası	YDO'lar	01.02.2022 31.12.2022

2022 Yılı Bölgesel Kalkınma Yatırım ve İşbirliği Forum/Fuarı	TSOP, KSOP, İSOP, YKF	Ajans tarafından hazırlanan ön fizibilite çalışmalarının 2021 yılı ve sonraki yıllarda düzenlenmesi öngörülen "Kalkınma Ajansları Yatırım Zirvesi/Fuarı'nda yerli ve yabancı yatırımcılara sunulması amaçlanmaktadır.	Bölgeye yerli ve yabancı yatırımcı çekilmesi	Bakanlık koordinasyonunda yürütülecek bir çalışma olup henüz faaliyetin gerçekleştirileceği il belli değildir.	Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisi Diğer Kalkınma Ajansları	YDOlar	01.02.2022 31.12.2022
Bölgesel Dış Ekonomik İşbirliği Potansiyelinin Geliştirilmesi Çalıştayı	YKF	2020 yılında gerçekleşen Azerbaycan-Ermenistan savaşı sonrasındaki gelişmeler ışığında Türkiye, Azerbaycan ve Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti açısından Zengezur Koridoru'nun stratejik ve ekonomik potansiyelinin ele	Zengezur Koridoru'nun TRA' Bölgesi açısından stratejik ve ekonomik önemi üzerine bir çalıştay raporu hazırlanacaktır.	Iğdır	TSO'lar, Üniversiteler, Ticaret İl Müdürlükleri, Nahçıvan Başkonsolosluğu Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK) Doğu Anadolu İhracatçı Birliği	Iğdır YDO	31.03.2022 15.06.2022

		alınacağı bir çalıştay düzenlenecektir.			(DAİB) İş insanları		
TRA2 Bölgesi Sosyal Girişimcilik Zirvesi	YKF	TRA2 Bölgesi'nde ikamet eden ya da TRA2 Bölgesi üniversitelerinde eğitim gören 18-29 yaş arası gençlerin sosyal girişimcilik alanındaki inovatif fikirlerini projelere dönüştürerek ulusal/uluslararası donör kurumlarla işbirliğine halinde destek sağlanması amaçlanmaktadır.	Bölgemizde yaşayan 200'den fazla genç sosyal girişimcilik kavramı ile tanışarak bu alanda deneyim ve güncel bilgi paylaşımında bulunma ve geleceğe yönelik yeni işbirliği alanlarını istişare etme imkanı yaratılacaktır. Proje fikri geliştiren 40 genç ise Zirve kapsmaındaki sosyal girişimcilik yarışmasına katılacaktır. Zirve sonunda	Kars	Gençlik Spor İl Müdürlükleri İl Milli Eğitim Müdürlükleri	YDO'lar SYB	01.03.2022 31.12.2022

			bölgemizin Sosyal Girişimcilik Etki Raporu oluşturulacaktır.				

EK-E Yapılacak Araştırmalar, Analizler, Stratejiler ve Raporlar Tablosu

Yapılacak Araştırma/Analiz/Strateji/Raporlar	Amaç	Hazırlanış Şekli	Hizmet Alımı Gerekçesi ve Kapsamı
Ağrı Dağı ve Çevresi Turizm Master Planı ve Fizibiliteleri	2021 yılında başlayan çalışma ile Ağrı Dağı, İshak Paşa Sarayı, Ahmed-i Hani Türbesi ve çevresindeki tarihi yapılar ile Meteor Çukuru, Buz Mağarası, Nuh'un Gemisi İzi, Balık Gölü, Ağrı Meya Antik Kenti (Günbuldu Mağaraları), Diyadin Kaplıcaları ve Kanyonu destinasyonlarının; potansiyel ve mevcut durum analizinin yanı sıra sürdürülebilir turizm hedeflerine yönelik stratejileri belirlenecektir. 21.05.2021 tarihinde yüklenici firma ile sözleşme imzalanarak başlayan faaliyetin 2022 yılı Mayıs ayında tamamlanması öngörülmektedir.	Hizmet Alımı	Personel yetersizliği ve söz konusu çalışmanın uzmanlık gerektirmesi

Karavan Kamp Alanlarının Oluşturulmasına Yönelik Fizibilite Raporu	2021 yılında KUZKA'nın koordinasyonunda gerçekleştirilen tüm ülkemizde karavan kamp alanlarının belirlenmesi çalışmasına istinaden Bölgemizdeki karavan kamp alanlarının altyapı düzenlenmesine yönelik, illerimizde birer güdümlü proje uygulanması için 4 ilimizin tamamını kapsayan bir fizibilite çalışması yapılacaktır	Hizmet Alımı	Personel yetersizliği ve söz konusu çalışmanın uzmanlık gerektirmesi
TSOP Sektör Analiz Raporu	Rapor ile oteller, yeme-içme faaliyetleri gerçekleştiren işletmeler, hediyelik eşya üreten ve pazarlayan işletmeler, tur ve seyahat acenteleri, turizmden gelir sağlayıp hizmet sunan yapılar ile STK'lar ve kamu kurum- kuruluşları incelenecektir. Ortaya çıkacak rapor sayesinde, Ajans destek mekanizmaları için öncelik tespiti, COVID-19 Pandemisinin etkileri ve çözüm önerileri, sektörel olarak ortak iş birliği geliştirilmesi ve politikalar üretilmesi, ortak eğitim programları düzenlenmesi, ulusal ve uluslararası destek mekanizmalarına proje üretilmesi ve kısa-orta-uzun dönem planlar yapılması sağlanacaktır.	Ajans Eliyle	-
KSOP Sektör Analiz Raporu	Tarım ve hayvancılık sektörü başta olmak üzere kırsal ekonomiye katkı sunabilecek tüm sektör ve alt sektörlerde pazarı tanımak, daha iyi stratejiler geliştirmek ve bölgenin	Parçacıl Hizmet Alımı	Söz konusu çalışmanın uzmanlık gerektirmesi

	rekabet gücünü artırabilmek için sektör analizi yapılması ve bu kapsamda bir rapor oluşturulması amaçlanmaktadır.		
Ardahan Ballı Bitki Florası Araştırması	Ardahan'da sektörün önemli bir sorunu olan ballı bitki florasının tespit edilmesi Yapılacak çalışma neticesinde ilde ballı bitki çeşitleri, miktarı, ballı bitki florasının bulunduğu alanlar tespit edilerek dijital harita üzerine işaretlenecektir. Yapılacak çalışma gezgin arıcı konaklama yerlerinin tespit edilmesine altlık teşkil edecek, üretimde verimin artması ve Kafkas Arı Irkı gen kaynağının korunmasına katkı sağlayacaktır.	Hizmet Alımı	Personel yetersizliği ve söz konusu çalışmanın uzmanlık gerektirmesi
Ardahan ve Kars Tıbbi Bitkilerin Araştırılması Çalışması	Kars ve Ardahan Tıbbi Bitkilerinin Araştırılması Çalışması, TRA2 Bölgesi'nde yer alan Kars ve Ardahan illerinde geçmişten günümüze kadar bölge halkı tarafından tıbbi öneme haiz olduğu düşünülen ve ilaç yapımında kullanılan bitkilerin tespiti ile bu bitkilerin yaygın adları, etken maddeleri ve kullanım alanlarının tespitini kapsamaktadır	Hizmet Alımı	Personel yetersizliği ve söz konusu çalışmanın uzmanlık gerektirmesi
TRA2 Bölgesi Yöresel Ürün Haritası Çalışması	Ağrı, Ardahan, Iğdır ve Kars illerine ait yöresel ürünler, bu ürünlerin üretim şekilleri, üretimin yoğun olduğu alanlar, satış durumları vb. hususlar tespit edilerek haritalandırma çalışmaları yapılacaktır.	Ajans Eliyle	--

İSOP Sektör Analiz Raporu	İSOP kapsamında sektör ve alt sektörlerin Bölgedeki mevcut durumu detaylı bir şekilde masaya yatırılacak ve analiz edilecektir. 2021 yılında düzenlenen bu SOP'un öncelikli olarak ilk üç yıllık süreci akabinde bundan sonraki 6 yıllık SOP dönemleri için strateji geliştirmek ve bölgenin rekabet gücünü artırabilmek için yapılacak analizler ile bir altlık oluşturulması amaçlanmaktadır.	Ajans Eliyle	--
TRA2 Bölgesi OSB ve KSS'lerin Altyapı Durumları ve İhtiyaç Analizi	SOP faaliyetlerinin tasarlanması ve buna dönük strateji geliştirilmesi için TRA2 Bölgesi düzeyinde imalat sanayi altyapısına ilişkin bir doküman oluşturulacaktır. Bu çalışmayla bölgesel olarak öncelikle üç yıllık bir gelişim planlaması yapılması amaçlanmaktadır.	Ajans Eliyle	--
Ülke Masaları Çalışmaları (Azerbaycan, Gürcistan, İran, Ermenistan Ülke Raporları)	Bölgemizin farklı ülkelere sınır kapıları olduğundan bu ülkelerle ticari ve kültürel bağları güçlü tutmak için ülke masaları oluşturulacaktır. Ülke masaları oluşturulmadan önce ülke raporları hazırlanarak bilgi birikimi ve güncel verilere ulaşılması sağlanacaktır.	Ajans Eliyle	--
Özel Sektör Yatırım Konuları İçin Ön Fizibilite Çalışmaları	Bölgeye yatırım çekmek, yatırım promosyon faaliyetlerini daha etkili yürütmek, yatırımcıları proje bazlı desteklere doğru	Ajans Eliyle/ Hizmet Alımı	Personel yetersizliği ve söz konusu çalışmanın uzmanlık gerektirmesi

	yönlendirmek, bölgelerdeki yatırım ortamına ve istihdama olumlu etkiler oluşturmak üzere bölgemizde potansiyeli olan alanlara yönelik ön fizibilite çalışmaları yapılması önemli görülmektedir.		

EK- F Genç İstihdamı Faaliyetleri

Faaliyetin Adı	Faaliyet Açıklaması	Faaliyet Takvimi
İSOP Güdümlü Proje	Genç İstihdamı teması kapsamında Kars Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'nün başvuru sahibi olacağı güdümlü proje ile Kars Gençlik Merkezi'nin altyapısal eksiklikleri tamamlanacaktır. Gençlere ve ailelerine e-spor hakkında farkındalık kazandırılmasına ve profesyonel e-sporcu yetiştirilmesine yönelik eğitimler verilecektir. Eğitimler sonrasında ise e-spor turnuvaları düzenlenecektir. Eğitim ve turnuva faaliyetleri sonrasında kurulacak yapı ile gençleri profesyonel e-spor hayatına yönlendirmek amacıyla aralarından bilimsel metotlarla lisanslı hakem, oyuncu ve antrenör tespiti gerçekleştirilecektir. Bu aşamada başarılı olan gençlerin profesyonel e-spor faaliyetlerine başlaması hususunda lisans çalışmaları da desteklenecektir. Faaliyet ile gençler; takım çalışması, stratejik ve analitik düşünme, hızlı karar verebilme yeteneği, el, göz ve zihin koordinasyonu gibi birçok fayda elde etmiş olacaktır.	01.01.2022 31.12.2022
Genç Girişimcilere Yönelik Mali Destek Programı	TRA2 Bölgesi'nde yaşayan 18-34 yaş aralığındaki gençlerin projelere dönüştüreceği inovatif fikirlerine destek sağlanması amacıyla Mali Destek Programı tasarlanmıştır.	01.01.2022 31.12.2022

	Bu sayede girişimcilik kültürünün geliştirilmesi, girişimcilik ekosisteminin güçlendirilmesi ile TRA2 Bölgesinde öne çıkan sektörlerin rekabet gücünün artırılması ve gençlerin sosyo-ekonomik refahına katkıda bulunulması sağlanacaktır.	
Yöresel Ürünlerin Üretiminin ve Kırsal İstihdamın Artırılması Faaliyeti	TRA2 Bölgesinde kırsalda yaşayan gençlere yönelik, başta coğrafi işaretli ürünler olmak üzere yöresel ürünlerin üretilmesine yönelik farkındalık düzeylerinin artırılması ve ilgili ürünlerin üretiminin verilecek eğitimlerle desteklenmesi planlanmaktadır. Bölgedeki paydaş kurumlarla yapılacak işbirliği ile ilgili ürünleri üretme potansiyeli olan gençlere belirlenen ürünler için eğitimler verilecektir. Verilen eğitimler sonucunda başarılı olan ve üretim yapacak gençlere eğitim aldıkları ürüne göre tohum, fide, hammadde ve sarf malzeme gibi üretime başlamasını teşvik edici malzemelerin verilmesi için de ilgili paydaşlarla proje geliştirilmesi hedeflenmektedir.	01.04.2022 01.10.2022
Kooperatifçilik Atölyesi	Kooperatifçilik, kırsal kalkınma ile genç ve kadın istihdamının geliştirilmesi açısından önem arz etmektedir. Bu çalışma ile Bölgemizde yeni kurulacak veya kurulmuş olan kadın kooperatiflerine ve genç girişimcilere ürün seçiminden, üretim planlamaya, pazarlamadan kurumsal yapı ve organizasyona kadar pek çok temel konuda teorik ve pratik eğitimler verilecektir. Yapılacak olan faaliyet ile kurulacak kooperatiflerin desteklerden yararlanmaları teşvik edilecektir.	01.01.2022 30.06.2022
Sanayici-Mezun Buluşmaları	Program kapsamında TRA2 Bölgesi'nde bulunan; Üniversiteler, Milli Eğitim, Gençlik ve Spor, Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü iş birliğinde üniversite öğrencisi ya da mezun gençlerin vizyonuna katkı sağlamak amacıyla ülkemizin önde gelen; iş insanı, akademisyen, sporcu vb. şahsiyetlerin katılım sağlayacakları konferans, seminer ve söyleşi gibi etkinlikler düzenlenmesi planlanmaktadır.	15.02.2022 31.12.2022

Ortaöğretim ve Yükseköğretim Öğrencilerine Dönük Staj Programı	Bölgemizdeki üniversitelerde ve mesleki eğitim veren kurumlarda zorunlu staja tabi olan öğrencilerin staj sorununu çözmek ve öğrencilere staj imkânı yaratarak genç istihdamını artırmak amacıyla Bölgedeki kurumlar ve sektör temsilcileriyle işbirliği yapılacaktır.	15.02.2022 31.12.2022
Mesleki ve Teknik Eğitim Usta-Çırak Buluşmaları	Meslek Lisesi öğrencileri ile hali hazırda illerimizde sanayide faaliyet gösteren işletmelere işbaşı buluşmaları gerçekleştirilecektir. Mesleki ve Teknik Eğitim Şube Müdürlükleri ve OSB'ler arasında köprü kurarak bu faaliyetin gerçekleştirilmesi planlanmaktadır.	01.01.2022 31.12.2022
İstihdam Garantili Eğitim Programı	2021 yılında Ardahan ve Kars'ta Kaşar Peyniri Üreten İşletmelerin Analiz Raporu hazırlanmaya başlamıştır. Bu raporda peynir üreticilerinin peynir ustası bulmakta sıkıntı yaşadığı bilgisi edinilmiştir. Bölgedeki gençlerin peynir ustası olarak istihdam edilebilmesi için peynir ustası yetiştiriciliği eğitim programı tasarlanmıştır. Eğitim programı başlatılmadan önce paydaşlar ve özel sektör temsilcileri ile istihdam garantisi için protokol imzalanacaktır. 2021 yılında uygulanan CUGP programı kapsamında Iğdır ilinde 2022 yılında çağrı merkezi yapılması planlanmaktadır. Burası fiziki olarak hazırlanana kadar genç istihdamına katkı sağlamak amacıyla Iğdır Halk Eğitim Merkezi ile iş birliği içerisinde çağrı merkezi operatörlük eğitimin verilmesi planlanmaktadır.	01.03.2022 31.12.2022
TRA2 Bölgesi Sosyal Girişimcilik Zirvesi	2021 yılında "Sosyal Girişimcilik Hareketi" başlatılarak "SERKA Sosyal Girişimcilik Günleri" faaliyeti ile gençlere sosyal girişimcilik eğitimleri verilmiştir. TRA2 Bölgesi'nde sosyal girişimciliğin özendirilmesi, mümkünse gençlerin takımlar halinde projelerini geliştirmeleri ve hayata geçirmelerinin teşvik edilmesi amacıyla 2022 yılında da bölgedeki Üniversiteler, Gençlik Spor İl Müdürlükleri, İl Milli Eğitim Müdürlükleri, ilgili ulusal ve uluslararası paydaşlarla işbirliği yapılarak "TRA2 Bölgesi Sosyal Girişimcilik Zirvesi " düzenlenecektir.	01.03.2022 31.12.2022